
REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH W TORUNIU

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

DLA NADLEŚNICTWA DOBRZEJEWICE

OBREĘBY: DOBRZEJEWICE, WĄKOLE

Sporządzony na okres
od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2023 roku
na podstawie stanu lasu na dzień 1 stycznia 2014 roku

WYKONAŁO:

**BIURO URZĄDZANIA LASU I GEODEZJI LEŚNEJ ODDZIAŁ W GDYNI
WYDZIAŁ PRODUKCYJNY W TORUNIU**

SPIS TREŚCI

	Strona
1. Wstęp	1
2. Ogólna charakterystyka nadleśnictwa	4
2.1. Położenie Nadleśnictwa Dobrzejewice	4
2.2. Położenie nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej	6
2.3. Historia lasów i Nadleśnictwa Dobrzejewice	9
2.4. Wybrane elementy taksacyjne nadleśnictwa	11
2.5. Ogólna charakterystyka kompleksów leśnych	12
2.6. Struktura użytkowania gruntów	13
3. Formy ochrony przyrody	15
3.1. Rezerwaty przyrody	16
3.2. Parki krajobrazowe	23
3.3. Obszary chronionego krajobrazu	23
3.4. Obszary Natura 2000	27
3.5. Pomniki przyrody	35
3.6. Użytki ekologiczne	37
3.7. Zespoły przyrodniczo krajobrazowe	40
3.8. Chronione gatunki roślin i zwierząt	44
3.9. Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie	68
3.9.1. Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych	74
4. Walory przyrodniczo-leśne	76
4.1. Walory krajobrazowe, flora i fauna	76
4.1.1. Formacje geologiczne, rzeźba terenu, geomorfologia	76
4.1.2. Charakterystyka dominujących zbiorowisk leśnych	77
4.1.3. Szata roślinna	78
4.1.4. Fauna	79
4.1.5. Klimat	81
4.1.6. Wody	81
4.1.7. Drzewostany i zadrzewienia	83
4.1.7.1. Bogactwo gatunkowe	84
4.1.7.2. Struktura płętrowa	86
4.1.7.3. Pochodzenie	87
4.1.7.4. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi	89
4.1.7.5. Formy degeneracji ekosystemu leśnego	91
4.1.7.6. Zadrzewienia	96
5. Walory historyczno-kulturowe	98

6.	Zagrożenia	109
6.1.	Zagrożenia biotyczne	109
6.2.	Zagrożenia abiotyczne.	112
6.3.	Zagrożenia antropogeniczne	112
6.4.	Zagrożenia pożarowe	114
7.	Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego, regulacji użytkowania zasobów oraz wykonywania prac leśnych	116
7.1.	Organizacja gospodarstwa leśnego	116
7.2.	Wykonywanie prac leśnych	117
8.	Plan działań w zakresie prac objętych programem ochrony przyrody.	119
8.1.	Kształtowanie gospodarki wodnej	119
8.1.	Kształtowanie granicy polno-leśnej.	120
8.2.	Kształtowanie strefy ekotonowej	120
8.4.	Zabiegi ochronne w szczególnie cennych obiektach przyrodniczych	121
8.5.	Sposoby postępowania na stanowiskach gatunków lub grup gatunków objętych ochroną prawną, które mogą powstać w czasie obowiązywania PUL	122
8.6.	Ochrona różnorodności biologicznej	124
8.7.	Promocja i edukacja ekologiczna	125
9.	Mapa walorów przyrodniczo-kulturowych	135
10.	Kronika	137

Tabele

Strona

Tab 1.	Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa (wg wzoru nr 1a)	12
Tab 2.	Liczba i wielkości kompleksów leśnych (wg wzoru nr 2)	12
Tab 3.	Zestawienie powierzchni gruntów wg grup i rodzajów użytków z podziałem na gminy	14
Tab 4.	Formy ochrony przyrody Nadleśnictwa Dobrzejewice	15
Tab 5.	Ogólna charakterystyka rezerwatów (wg wzoru nr 3)	18
Tab 6.	Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwach (wg wzoru nr 4)	19
Tab 7.	Obszary Natura 2000 występujące w Nadleśnictwie Dobrzejewice	32
Tab 8.	Wykaz pomników przyrody w Nadleśnictwie Dobrzejewice	36
Tab 9.	Wykaz użytków ekologicznych w Nadleśnictwie Dobrzejewice	37
Tab 10.	Wykaz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych w Nadleśnictwie Dobrzejewice	41
Tab 11.	Wykaz chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt zainwentaryzowanych podczas prac urządzeniowych, inwentaryzacji przyrodniczej Natura 2000 lub odnotowanych w opracowaniach dla obszarów chronionych na terenie nadleśnictwa (wg wzoru 11 i 12 – zmodyfikowany)	45
Tab 12.	Wykaz zasięgu stref ochronnych ptaków chronionych Nadleśnictwa Dobrzejewice	63
Tab 13.	Oznaczenia używane w Categories & Criteria	65
Tab 14.	Zestawienia liczbowe fauny i flory	68
Tab 15.	Zestawienie cennych siedlisk przyrodniczych występujących w Nadleśnictwie Dobrzejewice	69
Tab 16.	Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych obejmujących całe wydzielenia	69
Tab 17.	Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych występujących punktowo	71
Tab 18.	Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych	74
Tab 19.	Wybrane dane charakteryzujące klimat	81
Tab 20.	Zestawienie powierzchni (ha) drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (wg wzoru nr 13)	84
Tab 21.	Zestawienie powierzchni (ha) drzewostanów wg grup wiekowych i struktury (wg wzoru nr 14)	87
Tab 22.	Zestawienie powierzchni (ha) wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych	88
Tab 23.	Zestawienie powierzchni drzewostanów (ha) wg zgodności składu gatunkowego z siedliskiem	91

	Strona
Tab 24. Zestawienie powierzchni (ha) wg aktualnego stanu siedlisk	92
Tab 25. Zestawienie powierzchni (ha) wg form degeneracji lasu – neofityzacja . . .	94
Tab 26. Zestawienie powierzchni (ha) wg form degeneracji lasu – borowacenie . . .	95
Tab 27. Zestawienie zadrzewień (zgodnie z ewidencją gruntów)	97
Tab 28. Klasyfikacja strefy kujawsko-pomorskiej ze względu na zanieczyszczenie powietrza	114
Tab 29. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (wg wzoru nr XXII)	127
Tab 30. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody (wg wzoru XXIII)	130

<u>Ryciny</u>	Strona
Ryc. 1. Mapa zasięgu administracyjnego	4
Ryc. 2. Położenie Nadleśnictwa Dobrzejewice w RDLP Toruń	5
Ryc. 3. Podział nadleśnictwa na mezoregiony	7
Ryc. 4. Mapa podziału na regiony geobotaniczne	8
Ryc. 5. Rezerwat przyrody „Bór Wąkole im. Klemensa Kępczyńskiego” (fot. Bogusław Kashyna)	20
Ryc. 6. Lokalizacja rezerwatu „Bór Wąkole im. Klemensa Kępczyńskiego” (Obr. Wąkole).	20
Ryc. 7. Obszary chronionego krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice	26
Ryc. 8. Zasięgi obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa . . .	32
Ryc. 9. Obszar Natura 2000 „Cyprianka” (fot. Zbigniew Szulikowski)	33
Ryc. 10. Pomniki przyrody – Dęby szypułkowe oddz. 94c i 41a (fot. Zbigniew Szulikowski)	35
Ryc. 11. Pomnik przyrody – Kem „Zielona Góra” oddz. 153Bh (fot. Jerzy Pieczewski)	36
Ryc. 12. Użytek ekologiczny „Zielona Kępa” (fot. Bogusław Kashyna)	39
Ryc. 13. Użytek ekologiczny „Opólnica” (fot. Kamila Czajka)	40
Ryc. 14. Zespół przyrodniczo krajobrazowy „Jar przy Strudze Lubickiej” (fot. Jerzy Pieczewski)	42
Ryc. 15. Lokalizacja zespołu przyrodniczo krajobrazowego „Jar przy Strudze Lubickiej” Obr. Dobrzejewice	43
Ryc. 16. Bielik na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice (fot. Jerzy Pieczewski)	62
Ryc. 17. Rosiczka okrągłolistna (fot. Jerzy Pieczewski)	62
Ryc. 18. Bogactwo gatunkowe drzewostanów – zmiany w 10-leciu	85
Ryc. 19. Struktura płętrowa drzewostanów – zmiany w 10-leciu	86
Ryc. 20. Pochodzenie drzewostanów – zmiany w 10-leciu	88
Ryc. 21. Zgodności składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi – zmiany w 10-leciu	90
Ryc. 22. Aktualny stan siedlisk Nadleśnictwa Dobrzejewice	93
Ryc. 23. Borowacenie – zmiany w 10-leciu	96
Ryc. 24. Łoś w lasach Nadleśnictwa Dobrzejewice (fot. Jacek Wołoszyk)	111
Ryc. 25. Uszkodzenia spowodowane przez bobra (fot. Zbigniew Szulikowski) . . .	111
Ryc. 26. Obiekty edukacji przyrodniczo-leśnej (fot. Bogusław Kashyna, Kamila Czajka).	126

1. WSTĘP

Program ochrony przyrody w Nadleśnictwie Dobrzejewice został sporządzony zgodnie z „Instrukcją sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie” (1996r.) – dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa.

Sporządza się go w formie osobnego tomu do „Planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Dobrzejewice” opracowanego według stanu na 01.01.2014 roku.

Program ochrony przyrody został opracowany w celu:

- zinwentaryzowania i przedstawienia walorów przyrodniczych terenu nadleśnictwa oraz zagrożeń przyrody;
- poprawy warunków ochrony i w miarę możliwości wzbogacania zasobów przyrodniczych ekosystemów leśnych, a w szczególności zachowania różnorodności biologicznej;
- doskonalenia gospodarki leśnej i sprawowania ochrony przyrody z pełnym wykorzystaniem prac glebowo-siedliskowych;
- ochrony obiektów kultury materialnej w lasach;
- wskazania kolejnych obiektów do objęcia szczególnymi formami ochrony;
- przedstawienia planu działania, którego realizacja umożliwi zachowanie oraz wzrost walorów przyrodniczych terenu nadleśnictwa;
- umożliwienia wykonania w przyszłości szeregu analiz porównawczych wybranych charakterystyk stanu lasu.

Program Ochrony Przyrody powstał w oparciu o dostępne akty prawne (ustawy, rozporządzenia, Dyrektywy UE, Konwencje międzynarodowe), dokumenty planistyczne i instrukcje. Są to przede wszystkim:

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (ze zmianami);
- Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z dnia 3 października 2008 r. (Dz.U. Nr 199, poz. 1227);

- Ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (ze zmianami);
- Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. (ze zmianami);
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin;
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt;
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1765);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25 poz. 133);
- Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2010 nr 77 poz. 510);
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy do roku 2016;
- Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej na lata 2007-2013, zatwierdzonej przez Radę Ministrów 26 października 2007 r.;
- Strategia ochrony obszarów wodno-błotnych w Polsce wraz z planem działań na lata 2006-2013, zatwierdzonej przez Ministra Środowiska w 2006 r.;
- Krajowy program zwiększania lesistości. Aktualizacja w 2003 r.;
- Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (Konwencja Waszyngtońska – CITES) ratyfikowana przez Polskę w 1989 r.;
- Konwencja o różnorodności biologicznej (Konwencja z Rio de Janeiro) ratyfikowana przez Polskę w 1995 roku;
- Konwencja o obszarach wodno-błotnych (Konwencja Ramsarska) ratyfikowana przez Polskę w 1977 r.;
- Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt

- i roślin oraz siedlisk naturalnych (Konwencja Berneńska) ratyfikowana przez Polskę w 1995 roku;
- Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska) ratyfikowana przez Polskę w 1995 r.; (na podstawie tej konwencji podjęto m.in. porozumienie o ochronie nietoperzy w Europie);
  - Konwencja o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (Konwencja Paryska);
  - Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków (Dyrektywa Ptasia);
  - Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (Dyrektywa Siedliskowa);
  - Instrukcja urządzania lasu (2011 r.);
  - Instrukcja sporządzania programu ochrony przyrody w nadleśnictwie (1996r.).

Przy opracowaniu Programu zostały wykorzystane dane i materiały udostępnione przez Nadleśnictwo Dobrzejewice, Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Toruniu, Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, prace terenowe wykonane przez BULiGL Oddział w Gdyni (zarówno inwentaryzacja drzewostanów jak i siedlisk) oraz dostępną literaturę.

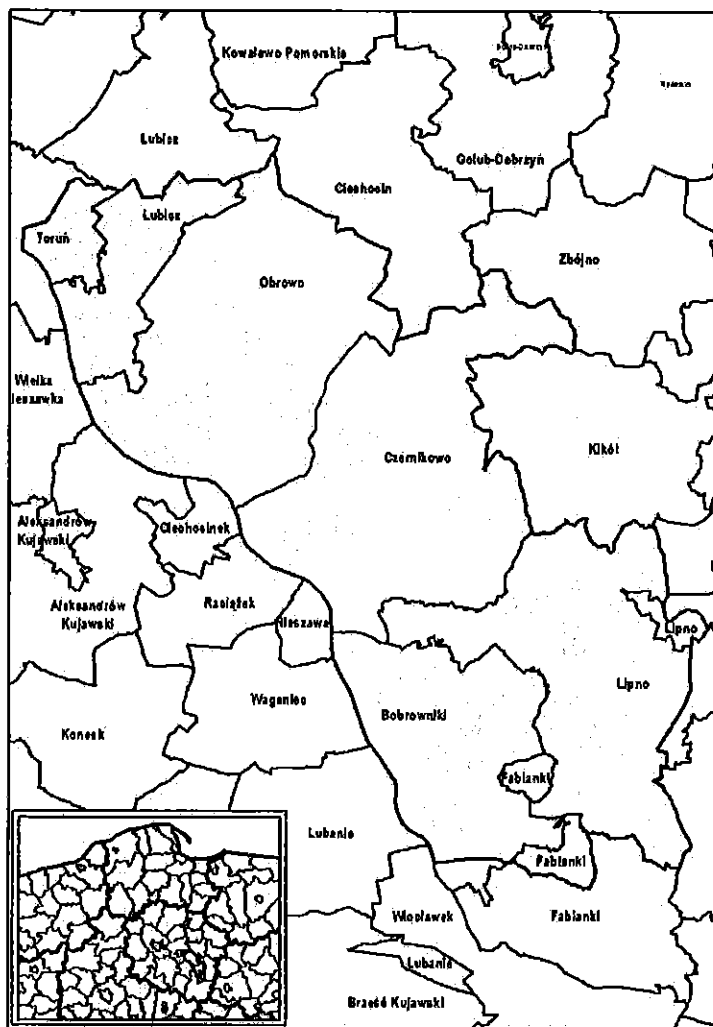
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA NADLEŚNICTWA

2.1. Położenie Nadleśnictwa Dobrzejewice

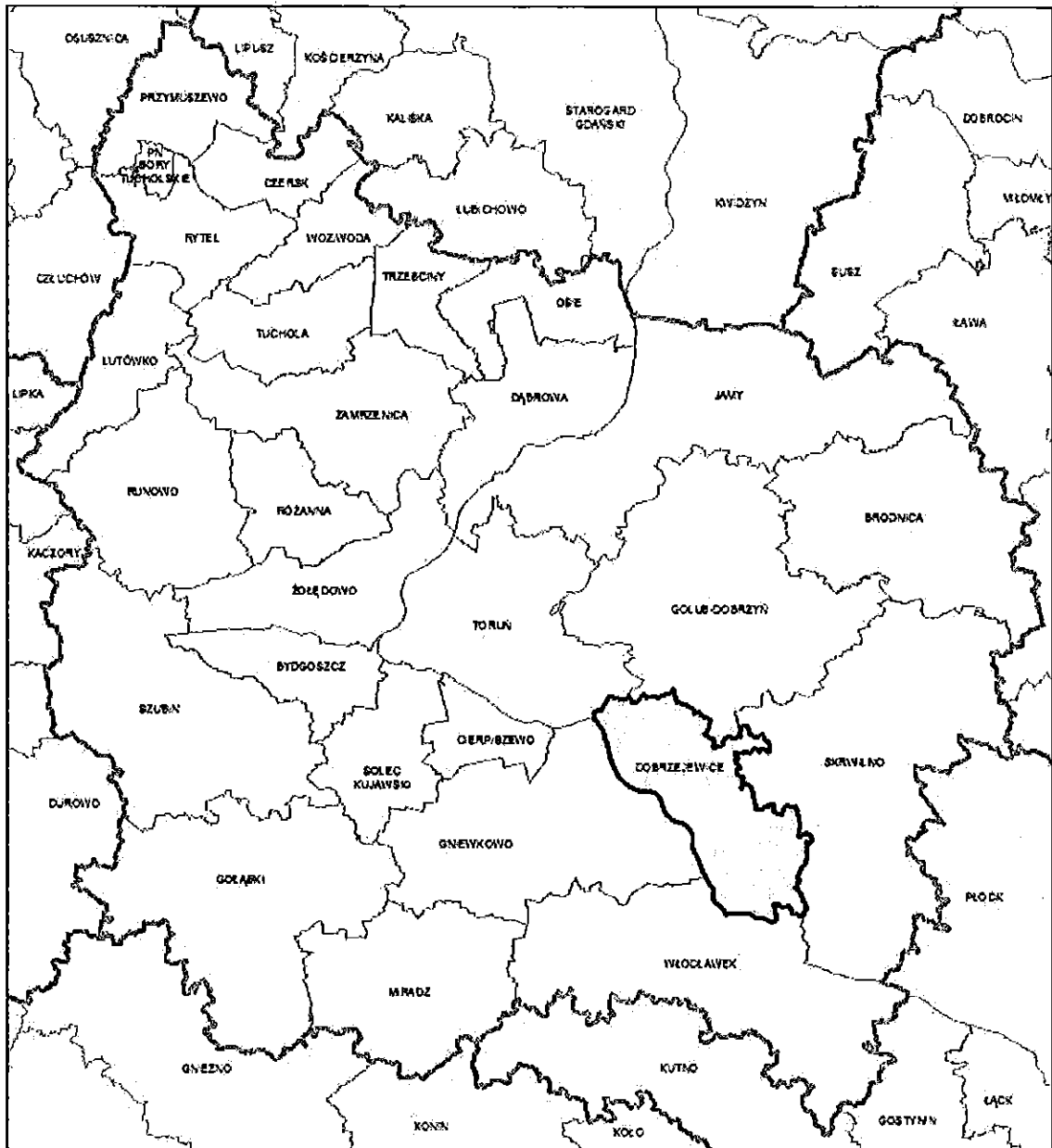
Nadleśnictwo Dobrzejewice jest jednostką administracyjno-gospodarczą Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu, zarządzającą gruntami Skarbu Państwa o powierzchni 20900,78ha (wg stanu na 01.01.2014 r.). Grunty nadleśnictwa położone są w południowo-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w częściach powiatów: toruńskiego, Miasta Toruń, lipnowskiego oraz włocławskiego.

Lokalizację zasięgu administracyjnego oraz usytuowanie w RDLP Toruń względem sąsiednich nadleśnictw przedstawiają zamieszczone poniżej mapki:

Ryc 1. Mapa zasięgu administracyjnego

Ryc 2. Położenie Nadleśnictwa Dobrzejewice w RDLP Toruń

2.2. Położenie nadleśnictwa w przestrzeni przyrodniczo-leśnej

Obszar Nadleśnictwa Dobrzejewice według regionalizacji przyrodniczo-leśnej położony jest w III Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej, w mezoregionach:

- ✓ Kotliny Toruńsko-Płockiej (19) – obejmujący główne kompleksy obrębów Dobrzejewice i Wąkole;
- ✓ Pojezierza Dobrzyńskiego (14) – część wschodnia obrębu Wąkole (głównie wschodnia część leśnictw Jankowo, Komorowo i Łochocin) oraz niewielkie kompleksy leśne położone na północnym-wschodzie obrębu Dobrzejewice;
- ✓ Doliny Drwęcy (13) - niewielka część północno-wschodnia obrębu Dobrzejewice wzdłuż rzeki Drwęcy.

Według regionalizacji fizycznogeograficznej (Kondracki J. 2002) omawiany obszar został zaliczony do następujących jednostek systematycznych:

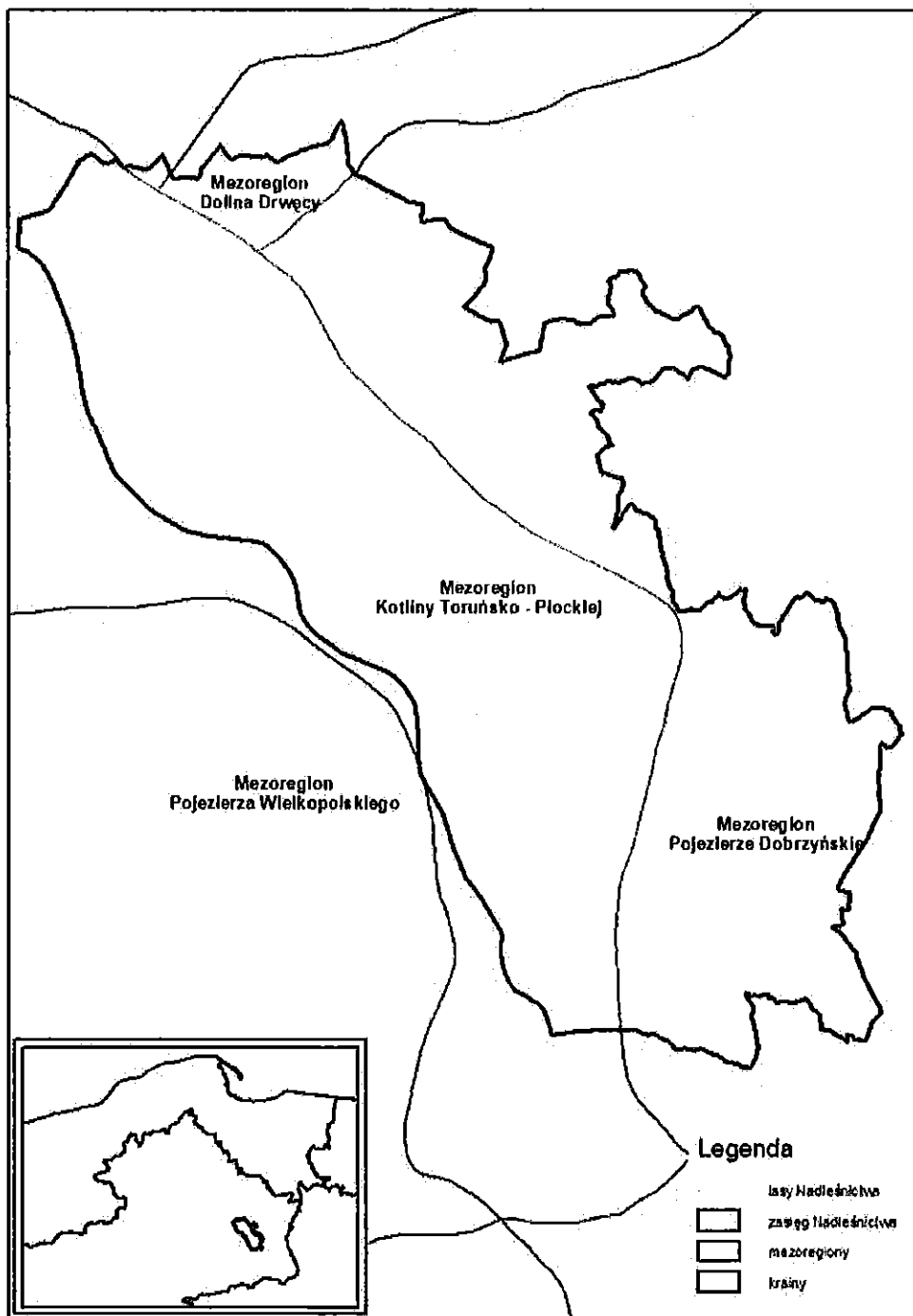
Obszar	: Europa Zachodnia	1
Podobszar	: Pozaalpejska Europa Zachodnia	3
Prowincja	: Niż Środkowoeuropejski	31
Podprowincja	: Pojezierza Południowobałtyckie	314-316
Makroregion:	Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie	315.1
Mezoregion	: Dolina Drwęcy	315.13
Mezoregion	: Pojezierze Dobrzyńskie	315.14
Makroregion:	Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka	315.3
Mezoregion	: Kotliny Toruńskiej	315.35

Według regionalizacji geobotanicznej (Szafer W. 1972) obszar Nadleśnictwa Dobrzejewice zalicza się do:

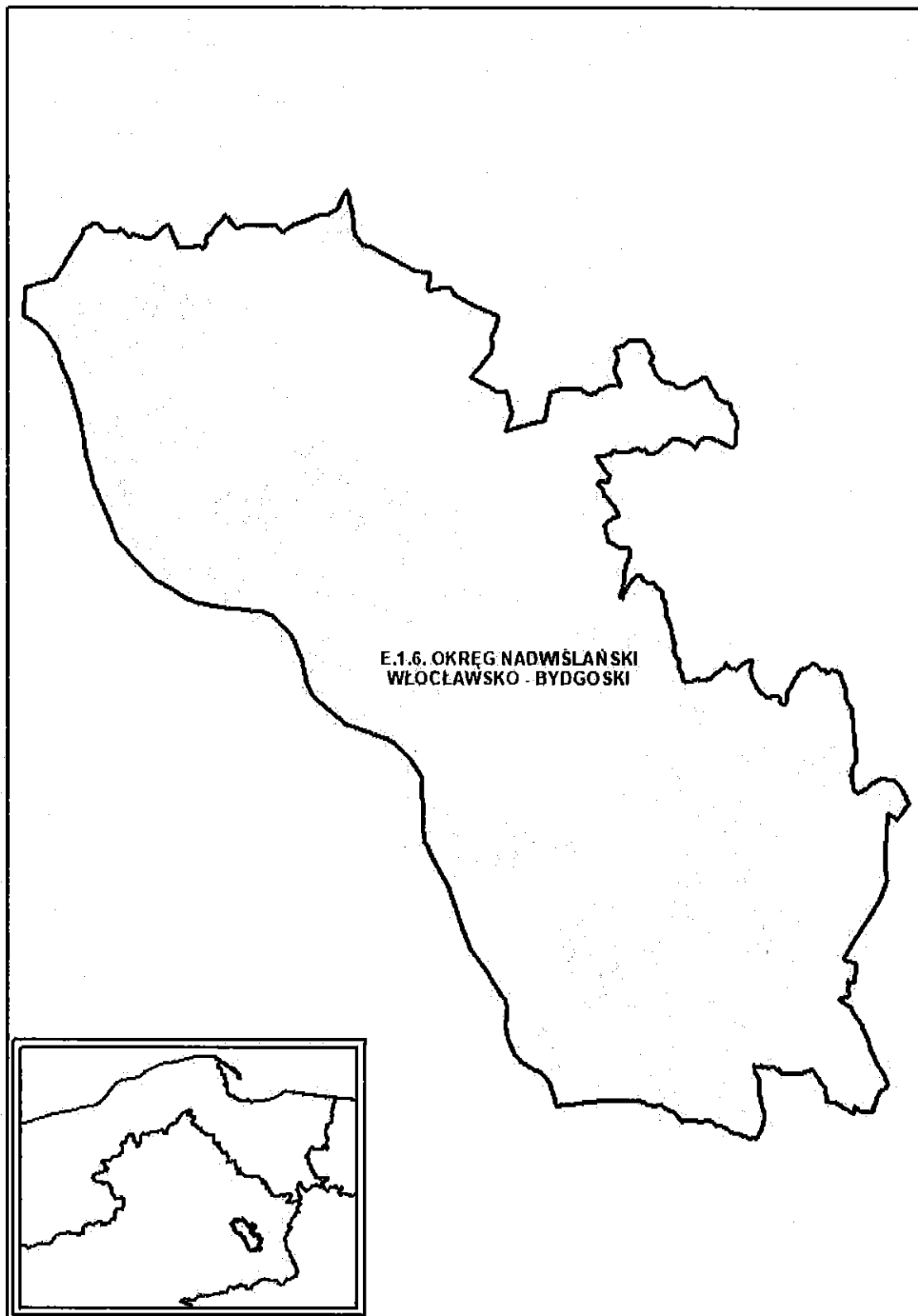
Dział	: Bałtycki	A
Poddział	: Pas Wielkich Dolin	A ₂
Kraina	: Wielkopolsko-Kujawska	7
Okręg	: Kujawski	d
Poddział	: Pas Równin Przymorskich i Wysoczyzn Pomorskich	A ₁
Kraina	: Pomorski Południowy Pas Przełęczowy	6
Okręg	: Wysoczyzny Dobrzyńskiej	d

Według podziału klimatycznego (Okołowicz W. 1968) obszar Nadleśnictwa Dobrzejewice należy do 15-tej (część północna) i 21-ej (część południowa) krainy klimatycznej, należących do regionu Nadwiślańsko-Żuławskiego.

Ryc 3. Podział nadleśnictwa na mezoregiony

Ryc 4. Mapa podziału na regiony geobotaniczne

2.3. Historia lasów i Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lasy położone na terenach obecnego Nadleśnictwa Dobrzejewice od zarania państwa stanowiły własność Korony Polskiej. Po II-gim rozbiórce Polski (1793 r.) przeszły pod administrację pruską, a w latach 1807-1815 znalazły się na terenie Księstwa Warszawskiego. Po Kongresie Wiedeńskim (1815) zdecydowana większość omawianego obszaru została włączona do Królestwa Polskiego (Kongresówka). Z tego okresu pochodzą kopce graniczne i rów graniczny, których pozostałości można znaleźć obecnie na terenie obrębu Dobrzejewice. Gospodarka leśna w Królestwie Polskim została oparta o szereg aktów prawnych, z których zdecydowana większość miała jednak tylko charakter deklaracyjny. Systematycznie dokonywano wylesień – początkowo gubernia płocka, do której należała część ziemi dobrzyńskiej, charakteryzowała się lesistością na poziomie 21%, zaś w 1909 roku lesistość powiatów Rypin, Lipno i Włocławek wynosiła zaledwie około 13,5%. Generalnie największych wylesień na omawianym obszarze dokonano w XVIII i XIX wieku poprzez rabunkowe wyręby lub w celu zmiany przeznaczenia gruntu. Na przełomie XIX i XX wieku większość powierzchni wylesionych została ponownie zalesiona.

Po odzyskaniu niepodległości podjęto działania w celu ujednoczenia ustawodawstwa leśnego i organizacji lasów. Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 23 listopada 1920 roku w przedmiocie organizacji i zakresu działania okręgowych zarządów lasów państwowych lasy lipnowskie (Nadleśnictwo Lipno) zostały podporządkowane Okręgowemu Zarządowi w Warszawie, zaś kolejne reorganizacje nie przyniosły znaczących zmian. Ważną rolę w kształtowaniu gospodarki leśnej odegrał Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z 30 września 1936 roku o państwowym gospodarstwie leśnym pod nazwą „Lasy Państwowe”, który był aktem obejmującym zarówno sprawy organizacyjne, model gospodarowania w lasach, gospodarkę ziemią, a także stanowił poważne zabezpieczenie lasów przez utworzenie lasów ochronnych. Ustawa z 16 marca 1937 roku znowelizowała jedynie „dekret wrześniowy” ustalając ponadto odszkodowania za wyłączenie gruntów leśnych z produkcji. W 1938 roku na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów zmieniono granice okręgów leśnych, przez co wszystkie lasy państwowe wchodzące aktualnie w skład Nadleśnictwa Dobrzejewice znalazły się w Okręgu Pomorskim z siedzibą Dyrekcji LP w Toruniu.

Po II wojnie światowej, z dniem 01.10.1945 r. na terenie DLP w Toruniu istniało 40 nadleśnictw, wśród których znalazły się Bobrowniki i Dąbrówka. W skład Nadleśnictwa Bobrowniki weszły lasy majątków ziemskich upaństwowione dekretem PKWN o powierzchni 2988 ha (Brzeźno, Chelmica Wielka-Okragła, Wąkole, Łochocin, Cyprianka, Maliszewo, Wichowo i inne) oraz drobnej własności poniemieckiej – 1862 ha (łącznie 4850 ha wg stanu 01.10.1949 r.). W skład Nadleśnictwa Dąbrówka weszły lasy państwowe przedwojennego Nadleśnictwa Lipno (ok. 2500 ha), lasy pomajątkowe i poniemieckie. Ogólna powierzchnia tego nadleśnictwa wg stanu na 01.10.1949 wynosiła 4732 ha. Z dniem 01.01.1950 r. z północno zachodniej części lasów Nadleśnictwa Dąbrówka (dawne leśnictwa Silno, Brzozówka, Dobrzejewice) utworzono nowe Nadleśnictwo Dobrzejewice. Z kolei w roku 1952 przeniesiono z Bobrownik do Wąkole siedzibę nadleśnictwa, zmieniając jednocześnie jego nazwę na Wąkole. Wszystkie trzy nadleśnictwa w 1953 r. znalazły się w Rejonie Lasów Państwowych Włocławek Bydgoskiego Okręgu Lasów Państwowych w Toruniu. W 1960 roku do Nadleśnictwa Dobrzejewice dołączono leśnictwo Bielawy (ok. 333 ha) z Nadleśnictwa Olek. Z dniem 01.10.1961 roku zostało zlikwidowane Nadleśnictwo Dąbrówka, a grunty przez nie zarządzane przejęły Nadleśnictwa Dobrzejewice (ok. 2360 ha) i Wąkole (pozostała część). W latach 60-tych granica między tymi nadleśnictwami przebiegała prostą linią ostępową przecinającą jezioro Zacisze, zaś łączny zasięg terytorialny był bardzo zbliżony do obecnego. Ponadto powierzchnia ogólna obu nadleśnictw ulegała ciąglemu powiększaniu, głównie przez przejmowanie gruntów z Państwowego Funduszu Ziemi.

Lata 70-te przyniosły kolejne istotne zmiany organizacyjne. Z dniem 01.01.1973 r. połączono szereg nadleśnictw – w tym Nadleśnictwo Dobrzejewice i Wąkole, które utworzyły dwuobróbowe Nadleśnictwo Dobrzejewice. W 1976 roku zlikwidowano Nadleśnictwo Ostromecko, a jeden z obrębów je tworzących – obręb Olek – włączono do Nadleśnictwa Dobrzejewice. Trzyobróbowe Nadleśnictwo Dobrzejewice funkcjonowało do końca 1992 roku, kiedy to obręb Olek został odłączony do nowopowstającego Nadleśnictwa Toruń. Ponadto w ramach II-giej rewizji u.l. (01.01.1982 r.) dokonano przesunięcia granic pomiędzy obrębami Dobrzejewice (-2653 ha) i Wąkole (+2653 ha).

Nadleśnictwo Dobrzejewice w obecnych granicach powstało z dniem 1 stycznia 1993 roku na mocy Zarządzenia Nr 64 Ministra Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 31 grudnia 1992 roku. Utworzone zostało z obrębów Dobrzejewice i Wąkole należących dotąd do trzyobróbowego Nadleśnictwa Dobrzejewice.

Powojenną historię gospodarki leśnej w Nadleśnictwie Dobrzejewice można odtworzyć na podstawie kolejnych planów urządzenia lasu. Po zakończeniu działań wojennych w celu oszacowania wstępnego szkód i stworzenia podstaw planowej gospodarki sporządzono przybliżoną tabelę klas wieku, na podstawie której ustalono przybliżony rozmiar użytkowania rębego. W końcu lat czterdziestych dokonano prowizorycznego urządzania lasu a następnie, w zasadzie w 10-cioletnich odstępach: urządzenie definitywne, I, II, III i IV-tą rewizję urządzania lasu. Szczegóły dotyczące rozmiaru użytkowania rębego i przedrębego, działań z zakresu hodowli i ochrony lasu, oraz wydarzeń klęskowych w okresie powojennym, zawierają tomy I-sze operatów (planów) urządzenia lasu odpowiednich jednostek administracyjnych. Dane te (w skrócie) zawiera I tom planu urządzenia gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Dobrzejewice na lata 2014-2023 (rozdział 1.1.2.).

2.4. Wybrane elementy taksacyjne nadleśnictwa

Wybrane cechy taksacyjne drzewostanów Nadleśnictwa Dobrzejewice na tle różnych jednostek administracyjnych i przyrodniczych oraz porównanie tych cech w ramach poszczególnych grup funkcji lasu przedstawiają zamieszczone dalej zestawienia.

Przeciętny zapas w Nadleśnictwie Dobrzejewice jest niższy od przeciętnego w RDLP Toruń, co wynika z wyższego udziału siedlisk borowych i niższego przeciętnego wieku. Nadleśnictwo charakteryzuje ponadto wyższy od średniej w RDLP udział gatunków iglastych oraz przyrost przeciętny zbliżony do średniej w Lasach Państwowych.

Tabela 1. Porównanie wybranych cech taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa (wg wzoru 1a)

Jednostka	Przeciętny wiek (lat)	Przeciętny zapas (m ³ /ha)	Przeciętny przyrost (m ³ /ha)	Udział % siedlisk borowych	Udział % gatunków iglastych
1	2	3	4	5	6
Obręb Dobrzejewice	53	203	3,83	95,4	90,9
Obręb Wąkole	53	203	3,83	92,7	89,7
Nadleśnictwo	53	203	3,83	93,6	90,1
RDLP Toruń	62	227	3,66	68,5	87,4
Lasy Państwowe	60	254	4,23	52,1	70,8

2.5. Ogólna charakterystyka kompleksów leśnych

Lasy Nadleśnictwa Dobrzejewice stanowią odrębny zespół dużych kompleksów leśnych odciętych od innych lasów dużymi obszarami użytków rolnych, Wisłą lub gruntami zurbanizowanymi. Kompleks główny nadleśnictwa, o dość nieregularnym kształcie, podzielony formalnie na dwa kompleksy główne obydwu obrębów zajmuje 81,2% powierzchni ogólnej nadleśnictwa. Dość duże, odrębne kompleksy stanowią także lasy w okolicach Torunia (obręb Dobrzejewice), lasy na południu obrębu Wąkole i prawie bezleśna wyspa „Zielona Kępa”. Najbardziej rozdrobnione są lasy zajmujące wschodnią część nadleśnictwa.

Szczegółowo wielkość i liczbę kompleksów w Nadleśnictwie Dobrzejewice przedstawia załączona dalej tabela.

Tabela 2. Liczba i wielkość kompleksów leśnych (wg wzoru 2)

Wielkość kompleksu (ha)	Obręb Dobrzejewice	Obręb Wąkole	Nadleśnictwo
	Ilość kompleksów w przedziale powierzchniowym (szt.) Łączna powierzchnia (ha)		
1	2	3	4
do 1,00	57/28,67	27/14,17	84/42,84
1,01-5,00	41/102,27	52/124,86	93/227,13
5,01-20,00	25/299,30	22/200,05	47/499,35
20,01-100,00	5/136,00	6/277,39	11/413,39

Wielkość kompleksu (ha)	Obręb Dobrzejewice	Obręb Wąkole	Nadleśnictwo
	Ilość kompleksów w przedziale powierzchniowym (szt.) Łączna powierzchnia (ha)		
1	2	3	4
100,01-500,00	2/617,99	3/607,16	5/1225,15
500,01-2000,00	-	1/1526,40	1/1526,40
powyżej 2000	0,5/5349,87	0,5/11616,65	1/16966,52
Razem	130,5/6534,10	111,5/14366,68	242/20900,78

2.6. Struktura użytkowania gruntów

Grunty w stanie posiadania Nadleśnictwa Dobrzejewice należą do jednego województwa, czterech powiatów oraz sześciu gmin i dwóch miast. Nadleśnictwo położone jest w województwie kujawsko-pomorskim, na terenie gmin: Czernikowo, Lubicz, Obrowo (powiat toruński), gminy Fabianki (powiat włocławski), gmin: Bobrowniki, Lipno i miasta Lipno (powiat lipnowski) i miasta Toruń (powiat m. Toruń). Zasadniczy udział w powierzchni całkowitej mają grunty gminy Czernikowo oraz gmin Obrowo, Lipno i Bobrowniki.

W syntetycznym ujęciu zestawienie powierzchni gruntów wg grup i rodzajów użytków, kategorii użytkowania i gmin, sporządzone na podstawie tabeli nr II wg stanu na 01.01.2014 r. przedstawia się następująco:

Tabela 3. Zestawienie powierzchni gruntów wg grup i rodzajów użytków z podziałem na gminy.

GRUPA I RODZAJ UŻYTKU	GMINY										N-CIWO DOBRZEJEWICE
	m. Lipno	Bobrowniki	Lipno	Czernikowo	Lubicz	Obrowo	Fabianki	m. Toruń			
	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
LASY	113.9293	3087.2630	3030.6259	7089.2592	836.3622	5111.2662	249.6289	361.5079	19926.8426		
1. Grunty leśne zalesione	112.5309	3009.3677	2924.7563	6768.7639	846.1213	4958.0228	240.4182	353.2666	19213.2477		
2. Grunty leśne niezalesione	-	18.0785	40.1277	134.3994	2.5391	43.3917	2.5885	-	241.1249		
3. Grunty związane z gospodarką leśną	1.3984	59.8168	65.7419	186.0959	14.7018	109.8517	6.6222	28.2413	472.4700		
GRUNTY NIELEŚNE	5.6403	96.6513	161.5935	519.4766	25.9986	147.1493	9.6061	3.8847	972.0004		
1. Grunty zadrzewione i zakrzewione	-	0.3800	4.2799	0.5870	1.1600	0.8500	-	-	7.2569		
2. Użytki rolne	-	19.6092	49.2044	182.3935	9.3477	54.8942	-	0.6812	316.1302		
3. Grunty pod wodami	0.0118	22.4500	2.6600	17.4503	0.2000	0.1555	0.0800	-	43.0076		
4. Użytki ekologiczne	-	-	-	249.3564	-	48.3900	-	-	297.7464		
5. Tereny różne	2.3239	16.3308	14.8190	34.3419	4.5269	9.4510	0.4200	1.5935	83.8070		
6. Grunty zabudowane i zurbanizowane	2.3556	4.8373	1.4830	3.9152	1.6155	21.0086	0.2561	0.7000	36.1713		
7. Nieużytki	0.9490	35.0440	89.1472	31.4323	9.1485	12.4000	8.8500	0.9100	187.8810		
OGÓŁEM	119.5696	3195.9143	3192.2194	7608.7358	864.3608	5258.4155	259.2350	385.3926	20898.8430		
w tym: - grunty przeznaczone do zalesienia	-	-	-	-	-	-	-	-	7.5000		
- grunty sporne	-	-	-	-	-	-	-	-	1.5201		
- grunty stanowiące współwłasność Skarbu Państwa i osób fizycznych	-	0.8562	-	-	-	0.6639	-	-	-		

3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

Ustawa o ochronie przyrody określa objekty i obszary podlegające prawnej ochronie i zalicza je do tzw. form ochrony przyrody. W myśl ustawy formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Ogólną charakterystykę (ilościową i powierzchniową) wszystkich form ochrony przyrody (zatwierdzonych) występujących na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo przedstawia poniższa tabela:

Tabela 4. Formy ochrony przyrody Nadleśnictwa Dobrzejewice

Rodzaj obiektu	Ilość		Powierzchnia(ha)		Uwagi
	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	
1	2	3	4	5	6
Rezerваты przyrody	1	1	46,88	~75,00	
1. „Bór Wąkole Im. prof. Klemensa Kępczyńskiego”	1	-	46,88	-	
2. „Rzeka Drwęca”	-	1	-	~75,00	pow. całkowita 1581,4755 ha
Obszary Natura 2000	5	5	1051,69	~3283,00	obszary częściowo pokrywają się
1. Dolna Dolina Wisły (PLB040003)	1	1	537,36	~2826,00	OSO pow. całkowita 33559,0 ha
2. Dolina Drwęcy (PLH280001)	1	1	0,23	~234,00	OZW pow. całkowita 12561,6 ha
3. Nieszawska Dolina Wisły (PLH040012)	1	1	495,39	~1493,00	OZW pow. całkowita 3891,7 ha
4. Włocławska Dolina Wisły (PLH040039)	1	1	511,18	~1477,00	OZW pow. całkowita 4763,8 ha
5. Cyprianka (PLH040013)	1	1	43,30	66,00	OZW pow. całkowita 109,3 ha
Obszary Chronionego Krajobrazu	2	2	13378,08	~12919,00	

Rodzaj obiektu	Ilość		Powierzchnia(ha)		Uwagi
	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	N-ctwo	poza gruntami N-ctwa (w zasięgu terytorialnym)	
1	2	3	4	5	6
1. Dolina Drwęcy	1	1	261,35	~1304,00	pow.całkowita 56848 ha
2. Niziny Clechocińskiej	1	1	13116,73	~11615,00	pow.całkowita 36814 ha
Pomniki przyrody	4	-	2,79	-	
Użytki ekologiczne	4	-	297,75	-	
Zespół przyrodniczo-krajobrazowy	1	-	3,78	-	
Gatunki roślin - ochroną ścisłą	21	10	-	-	
Gatunki roślin - ochroną częściową	16	3	-	-	
Owady - gatunki chronione	1	-	-	-	
Kraśloustne i ryby - gatunki chronione	1	6	-	-	
Płazy i Gady - gatunki chronione	18	-	-	-	
Ptaki - gatunki chronione	160	-	-	-	
Ssaki - gatunki chronione	20	-	-	-	

3.1. Rezerваты przyrody

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi (art. 13 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajdują się dwa zatwierdzone rezerваты przyrody, a ich krótka charakterystyka przedstawia się następująco:

„Bór Wąkole im. prof. Klemensa Kępczyńskiego” – to rezerwat przyrody o powierzchni ogólnej 46,88 ha. Obejmuje on wydzielania 278h, ~d, 293b, c, ~a, ~d znajdujące się na terenie obrębu Wąkole. Utworzony na podstawie Rozporządzenia nr 276/01 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2 października 2001r., w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych powierzchni leśnej boru z jałowcami na wydmach śródlądowych.

„Rzeka Drwęca” – to rezerwat faunistyczny (ichtiologiczny) znajdujący się w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa, poza gruntami będącymi w stanie posiadania. Został on powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1961r. Rezerwat ten jest najdłuższym rezerwatem ichtiologicznym w Polsce. Obejmuje całą rzekę i wje się na długości 249 km, jego całkowita powierzchnia wynosi 1581,48ha. W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajduje się około 75,00ha. Rezerwat „Rzeka Drwęca” został utworzony w celu ochrony środowiska wodnego i bytujących w nim ryb, a w szczególności pstrąga, łososia, troci, certy. Osobliwością środowiska faunistycznego Drwęcy jest minóg rzeczny.

Dane dotyczące szczegółowej lokalizacji i powierzchni rezerwatów, klasyfikacji według dominującego przedmiotu ochrony i typu środowiska, ważniejszych zespołów roślinnych i zachodzących tam procesów oraz metod ochrony wraz z istniejącymi zagrożeniami zawierają zamieszczone dalej zestawienia:

- o zestawienie ogólnej charakterystyki rezerwatów zatwierdzonych zamieszczono wg wzoru nr 3;
- o zestawienie możliwości realizacji celów ochrony w rezerwatach zatwierdzonych zawiera zestawienie zamieszczone wg wzoru 4.

Tabela 5. Ogólna charakterystyka rezerwatów (wg wzoru nr 3)

Lp	Nr rej. woj.	Nazwa rezerwatu	Dz.U. Nr poz.	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia według (ha)		Powierzchnia objęta ochroną (ha)	Ważniejsze		Powierzchnia (ha)		Uwagi
				oddz. poddz.	Gmina Leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	Dz.U.	planu ochrony		zbiorowiska, zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna	
1	81	„Bór Wąkole im. Klemensa Kepczyńskiego”	D.U woj. kuj-pom. 2001 Nr 80 poz. 1574	278h. 278-d. 293b 293c 293-a. 293-d	Gm. Lipno L-ctwo: Wąkole, Komorowo	Typ: florystyczny podtyp: krzewów i drzew (FI-kd)	Typ: Lasów i borów borów nizinnych (L-bni)	46,88	-	46,88	Subkontynentalny bór świeży (Peucedano-Pinetum)	Brak charakterystycznych grup	-	-	-

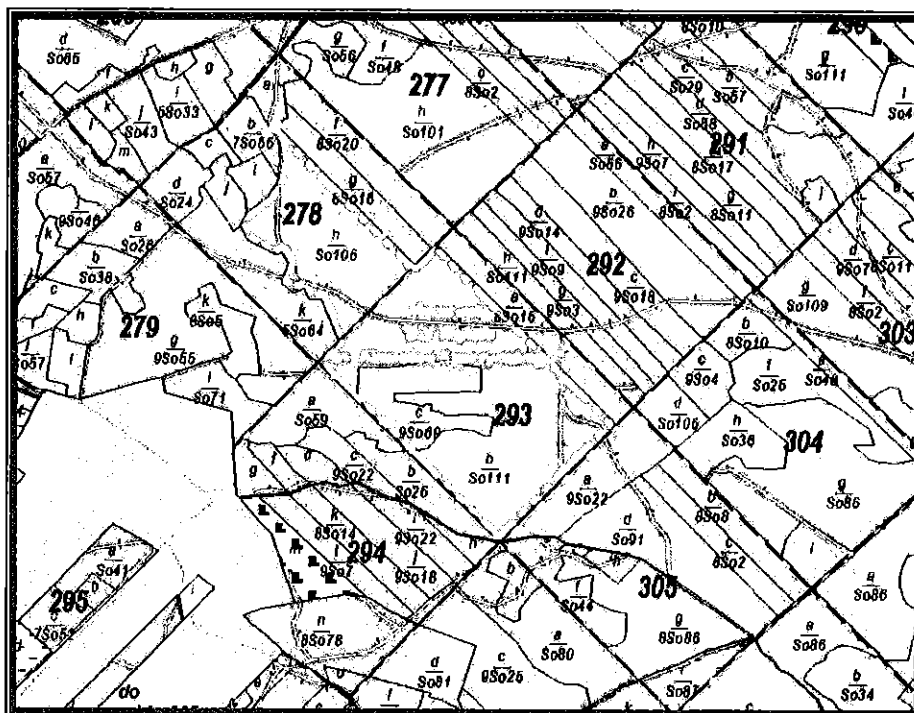
Tabela 6. Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwatach (wg wzoru nr 4)

Lp	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	„Bór Wąkole im. Klemensa Kępczyńskiego”	Bór jałowcowy na wydmach	Zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych powietrzni leśnej - boru z jałowcami na wydmach śródłądowych	Sukcesja roślinności krzewiastej (czeremcha amerykańska)	Sukcesja czeremchy amerykańskiej jako gatunku obcego, wysokie zagrożenie pożarowe ze względu na układ siedliskowy i sąsiedztwo z miodnikami sosnowymi, zagrożenie ze strony szkodników pierwotnych sosny.	W pełnym zakresie	Observacja gradacji szkodników pierwotnych sosny w latach 2011-2012, zrzućenie drzew na płachtę w 2012r. w celu określenia zagrożenia ze strony szkodników pierwotnych.	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów, głównie wyst. szkodników pierwotnych. Działania ochronne uzgodnione z RDOŚ.	Brak planu ochrony.

**Ryc 5. Rezerwat przyrody „Bór Wąkole im. Klemensa Kępczyńskiego”
[fot. Bogusław Kashyna]**

**Ryc 6. Lokalizacja rezerwatu Bór Wąkole im. Klemensa
Kępczyńskiego” (Obr. Wąkole)**

Zgodnie z art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w rezerwach przyrody zabrania się:

- 1) budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku

- narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 2) uchylony;
  - 3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego ploszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
  - 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
  - 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
  - 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczania i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
  - 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
  - 8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu;
  - 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
  - 10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
  - 12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
  - 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 14) polowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
  - 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający

- obszar za rezerwat przyrody;
- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony oraz psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas;
  - 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach będących w trwałym zarządzie parku narodowego, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
  - 20) zakłócania ciszy;
  - 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
  - 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody - przez organ uznający obszar za rezerwat przyrody;
  - 24) prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody;
  - 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
  - 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
  - 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez

zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody organu uznającego obszar za rezerwat przyrody.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
- 2) uchylony;
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 5) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

3.2. Parki krajobrazowe

Na terenie i w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice brak zarejestrowanych parków krajobrazowych.

3.3. Obszary Chronionego Krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu jest terenem chronionym ze względu na wyróżniające się krajobrazowo tereny o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe w szczególności ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z masową turystyką i wypoczynkiem lub też istniejące albo odtwarzane korytarze ekologiczne.

Obszary chronionego krajobrazu obejmując cenne z przyrodniczego punktu widzenia tereny, pełnią rolę ekologicznego łącznika pomiędzy wszystkimi formami przyrody, układając się w rezultacie w system obszarów chronionych. Ograniczenia gospodarowania na tych obszarach dotyczą głównie tych form, które są zagrożeniem dla stałości przyrody.

Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały Sejmiku Województwa.

W Nadleśnictwie Dobrzejewice znajdują się dwa obszary chronionego krajobrazu: Obszar Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej i Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Drwęcy.

Obszar Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej

Obszar Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej utworzony został na mocy Uchwały Nr XX/92/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej we Włocławku z dnia 15 czerwca 1983 roku. Ponowne odniesienie się do nazwy, położenia, opisu granic a także ustaleń dotyczących czynnej ochrony ekosystemów obszaru chronionego krajobrazu znalazło się w Uchwale nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 roku (załącznik nr 29).

Obszar ten położony jest w obrębie Kotliny Toruńskiej, stanowiącej fragment Pradoliny Wisły.

Rzeźba powierzchni charakteryzuje się na ogół niewielkimi spadkami i w przeważającej większości jest płaska. Jedynie rejony przykrawędziowe Wysoczyzny Kujawskiej oraz fragmenty wydymowe w północno – zachodniej części obszaru charakteryzują się dużą malowniczością, wynikającą z dużych deniwelacji terenowych. Ośią hydrologiczną opisywanego terenu jest rzeka Wisła. Uzupełnienie sieci hydrograficznej stanowi rzeka Tażyna stanowiąca lewobrzeżny dopływ Wisły oraz system drobnych cieków i rowów. Trwałym i bardzo ważnym składnikiem szaty roślinnej są lasy. Zajmują one łączną powierzchnię około 1150 ha, co stanowi 3% ogólnej powierzchni. Są to przede wszystkim bory sosnowe mające ogromne znaczenie dla mikroklimatu Ciechocinka. Bardzo interesującym i decydującym o funkcji terenu, jest mikroklimat ciechociński. Jest to zjawisko powstałe między innymi w wyniku połączenia naturalnych predyspozycji z działalnością człowieka - budowa i eksploatacja łożysk solankowych. Podstawą utworzenia obszaru chronionego krajobrazu jest ochrona krajobrazu i naturalnych warunków środowiska przyrodniczego jest:

- ochrona unikalnych walorów mikroklimatycznych Uzdrowiska Ciechocinek i jego najbliższych okolic,
- ochrona piękna nadwiślańskiego krajobrazu, posiadającego cechy bardzo zbliżone do naturalnych.

Cały obszar zajmuje powierzchnię 36814 ha w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice wynosi około 24732,00ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 13116,73ha i jest zlokalizowana tylko w obrębie Wąkole.

Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Drwęcy

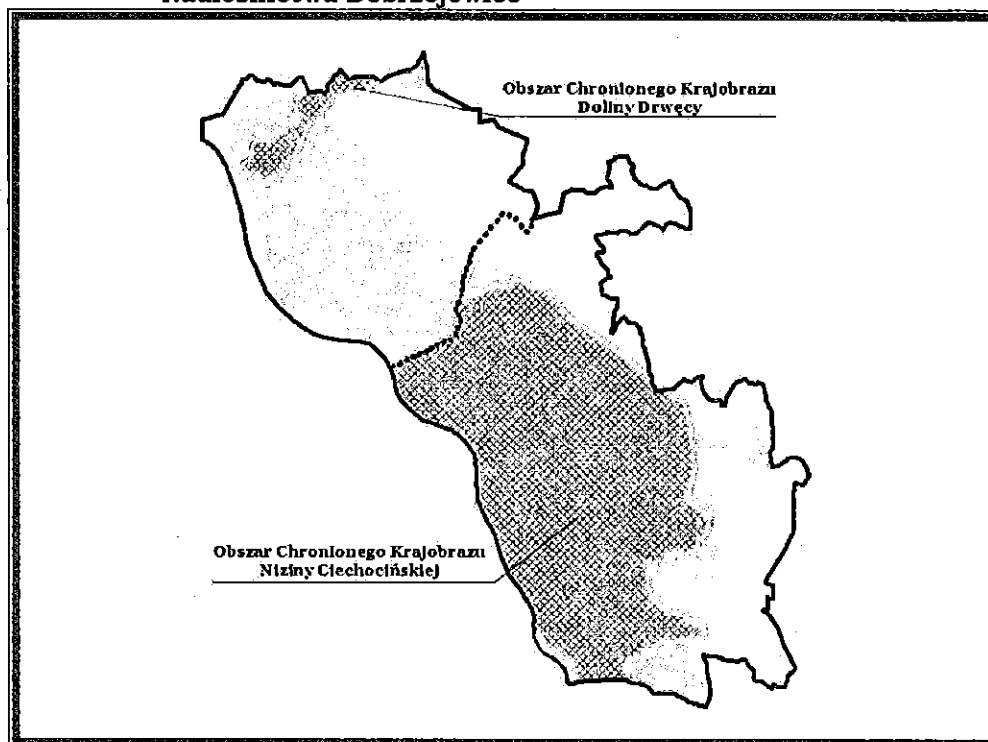
Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Drwęcy utworzony został na mocy Rozporządzenia Wojewody Toruńskiego Nr 21/92 z dnia 10 grudnia 1992 roku. Ponowne odniesienie się do nazwy, położenia, opisu granic a także ustaleń dotyczących czynnej ochrony ekosystemów obszaru chronionego krajobrazu znalazło się w Uchwale nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 roku (załącznik nr 22).

Trzonem obszaru jest dolina środkowej i dolnej Drwęcy rozciągająca się na przestrzeni około 85 km, między granicą z województwem warmińsko - mazurskim na północ od Brodnicy, aż po ujście Drwęcy do Wisły w rejonie wsi Złotoria. Dolina Drwęcy mająca charakter pradoliny oddziela Pojezierze Brodnickie od Garbu Lubawskiego a następnie Pojezierze Chełmińskie od Dobrzyńskiego. Poza Doliną Drwęcy obszar obejmuje tereny odgałęziające się od niej i bezpośrednio z doliną związane: rynną jezior Wysokie i Niskie Brodna, rynną jezior Wądryńskich, dolinę Strugi Rychnowskiej, dolinę rzeki Ruziec z rynnami jezior: Nowogrodzkie i Słupno oraz dolinę Rypienicy. Jest to największy obszar chronionego krajobrazu w województwie kujawsko-pomorskim. Obszar charakteryzuje się dużą rozciągłością nie tylko ze względu na samą dolinę Drwęcy, ale na liczne jej odgałęzienia i doliny: Strugi Rychnowskiej, Ruźca i Rypienicy oraz rynny jezior Wądryńskich, Niskiego i Wysokiego Brodna. Należy również zwrócić uwagę na liczne połączenia obszaru z obszarami parków krajobrazowych: Brodnickiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego. Obszar charakteryzuje się znacznym pokryciem lasami – około 36,7%.

Cały obszar zajmuje powierzchnię 56848 ha w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajduje się około 1565,00 ha, w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 261,35 ha i jest zlokalizowana tylko w obrębie Dobrzejewice.

Granice obszarów chronionego krajobrazu zostaną naniesione na mapy walorów przyrodniczo-kulturowych i wprowadzone do bazy leśnej mapy numerycznej oraz bazę „Taksator”.

Ryc 7. Obszary chronionego krajobrazu w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice

Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybicka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybickiej;
- 9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 3) realizacji inwestycji celu publicznego.

3.4. Obszary Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna NATURA 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 roku, w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Według ustawy o ochronie przyrody (Art.25, ust.1) sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- 1) obszary specjalnej ochrony ptaków – Obszary specjalnej ochrony (OSO) – (Special Protection Areas – SPA) zidentyfikowane na podstawie kryteriów określonych w Dyrektywie Rady 79/409/EWG tzw. „Ptasiej”,

- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk – Specjalne obszary ochrony (SOO) – (Special Areas of Conservation – SAC) zidentyfikowane na podstawie kryteriów określonych w Dyrektywie Rady 92/43/EWG tzw. „Siedliskowej”.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajduje się pięć obszarów Natura 2000, a ich krótka charakterystyka przedstawia się następująco:

Obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 **Dolna Dolina Wisły** (kod obszaru PLB040003) został zaliczony w listopadzie 2004 roku do wykazu OSO na podstawie Dyrektywy 79/409/EWG (tzw. Dyrektywy Ptasiej) obejmuje powierzchnię 33559 ha znajduje się w województwach kujawsko-pomorskim oraz pomorskim. W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa znajduje się około 3363,00 ha w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 537,36ha.

Przedmiotem ochrony są tu gatunki ptaków wymienione w załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Dolina stanowi teren lęgowy dla około 180 gatunków ptaków, a także bardzo ważną ostoję dla ptaków migrujących i zimujących

Dolina Drwęcy (kod obszaru PLH280001) w listopadzie 2007 roku został zatwierdzony jako Obszar o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW). Obszar znajduje się w województwie warmińsko-mazurskim i kujawsko-pomorskim. Obejmuje rzekę Drwęcę wraz z dopływami. Jego całkowita powierzchnia wynosi 12561,6 ha W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice 234,00 ha w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 0,23 ha.

Bogactwo i różnorodność systemu przyrodniczego obszaru Dolina Drwęcy, jak i otoczenia, decyduje o jego wysokim potencjale ekologicznym. Drwęca wraz z dopływami jest ważnym korytarzem ekologicznym o znaczeniu nie tylko lokalnym, ale i krajowym. Należy ją traktować jako ekosystem przyrodniczy o znaczeniu ponadregionalnym. Obszar ważny dla ochrony bogatej ichtiofauny i mozaiki siedlisk związanych z dolną rzeczną. Stwierdzono tu występowanie 22 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG.

Rzeka Drwęca i jej dorzecze objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych, zaś rzeka Wel jest wymieniana jako jeden

z głównych cieków dorzecza Drwęcy o walorach kwalifikujących ją jako podstawowe tarlisko anadromicznych ryb wędrownych i siedlisko ryb prądolubnych, będących w sferze zainteresowania Unii Europejskiej. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym - występuje tu 27 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym 8 gatunków ryb. Spośród podanych 27 gatunków zwierząt 11 to ptaki objęte artykułem 4 of Dyrektywy 79/409/EWG oraz wymienione w Załączniku II Dyrektywy 92/43/EWG. Dodatkowym atutem obszaru jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory. Jest to korytarz ekologiczny między Doliną Wisły a Pojezierzem Mazurskim. Ponadto dorzecze rzeki Drwęcy powinno podlegać szczególnej ochronie, gdyż w jej dolnej części w Lubiczu znajduje się powierzchniowe ujęcie wody zaopatrujące miasto Toruń.

Nieszawska Dolina Wisły (kod obszaru PLH040012) w grudniu 2008 roku został zatwierdzony jako Obszar o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW). Obszar położony jest w południowo-wschodniej części mezoregionu Kotliny Toruńskiej, będącej częścią Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Obejmuje 22,5km odcinek Wisły wraz z terenami zalewowymi między Nieszawą a ujściem Drwęcy. Granice tego obszaru przebiegają wzdłuż krawędzi skarpy terasy zlewowej lub wałów przeciwpowodziowych. Teren ten jest związany z zasięgiem ostatniego zlodowacenia. Jego całkowita powierzchnia wynosi 3891,70 ha W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajduje się około 1988,00 ha w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 495,39 ha.

Obszar Nieszawskiej Doliny Wisły ma znaczenie przede wszystkim dla ochrony lasów łęgowych i całej mozaiki siedlisk nadrzecznych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej, oraz związanej z nią fauny, w tym 6 gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG (z minogiem rzeczny i reintrodukowanym łososem atlantyckim). Łącznie na tym obszarze zanotowano obecność 10 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG i 12 gatunków z Załącznika II tej Dyrektywy. Ponadto występuje tu szereg chronionych gatunków roślin. Utrzymane są tu reliktowe stanowiska psammofitów. Na

terenach zalewowych, poza wałem przeciwpowodziowym, znajdują się najbogatsze w Polsce stanowiska halofitów, ich koncentracja występuje w Ciechocinku wokół tężni i zasolonych cieków. Stwierdzono tu również 35 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG. Obszar obejmuje część ekologicznego korytarza Wisły, który jest identyfikowany jako teren priorytetowy dla ochrony w sieciach ECONET i IBA, ważnego dla migracji wielu gatunków.

Włocławska Dolina Wisły (kod obszaru PLH040039) w styczniu 2011 roku został zatwierdzony jako Obszar o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW). Obszar położony jest w południowo-wschodniej części Kotliny Toruńskiej, a częściowo w Pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej. Obejmuje około 30 km odcinek doliny Wisły między tamą we Włocławku a Nieszawą. Obszar obejmuje koryto rzeki oraz terasę zalewową wraz z lokalnie występującymi stromymi stokami doliny. Jego całkowita powierzchnia wynosi 4763,8 ha W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajduje się około 1988,00 ha w tym w stanie posiadania nadleśnictwa 511,18 ha.

Obszar ma znaczenie przede wszystkim dla ochrony lasów łęgowych i siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej, oraz związanej z nią fauny, w tym gatunków ryb z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Łącznie na terenie ostoi stwierdzono występowanie 8 rodzajów siedlisk z I Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 5 gatunków zwierząt z tej dyrektywy, a ponadto 22 gatunki roślin i zwierząt wymienione na regionalnych i lokalnych czerwonych listach, 7 gatunków roślin i zwierząt chronionych w ramach międzynarodowych konwencji, 60 gatunków zwierząt i roślin rzadkich w Polsce. W granicach obszaru znajdują się reliktowe stanowiska cennych gatunków kserotermicznych roślin obejmujących gatunki psammofilne. Inną grupę o dużym znaczeniu dla ochrony przyrody tego obszaru stanowią gatunki typowe dla nadrzecznych siedlisk. Obszar jest również ważny z punktu widzenia ochrony ptaków. Stwierdzono tu 52 gatunki ptaków z I Załącznika Dyrektywy Rady 79/409/EWG i 46 gatunków ptaków migrujących nie wymienionych w tym załączniku. Obszar obejmuje część ekologicznego korytarza Wisły, który został identyfikowany jako teren priorytetowy dla ochrony w sieciach ECONET i IBA.

Cyprianka (kod obszaru PLH040013) w grudniu 2008 roku został zatwierdzony jako Obszar o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW). Obszar obejmuje zespół torfianek (wzrostek potorfowych) i naturalnych dystroficznych zbiorników wodnych położonych na północny-zachód od wsi Cyprianka. W jego skład wchodzi dwa typy zbiorników wodnych. Pierwszy z nich to dystroficzny zbiornik o długości około 150m, szerokości około 100m i głębokości 1m, usytuowany w bezpośrednim sąsiedztwie drogi Cyprianka – Rachcin oraz zespół znacznie większych, dystroficznych jezior stanowiących północno-zachodnią część obszaru, położonych w pobliżu wsi Bednarka. Drugi typ stanowi rozległy kompleks dołów potorfowych położonych na mierzącym około 1,5 km długości torfowisku niskim, leżącym pomiędzy wsiami Cyprianka i Zapusty. Powstały one w wyniku maszynowej eksploatacji pokładów torfu. Jego cała powierzchnia znajduje się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice i wynosi 109,3 ha w tym w stanie posiadania nadleśnictwa znajduje się 43,30 ha.

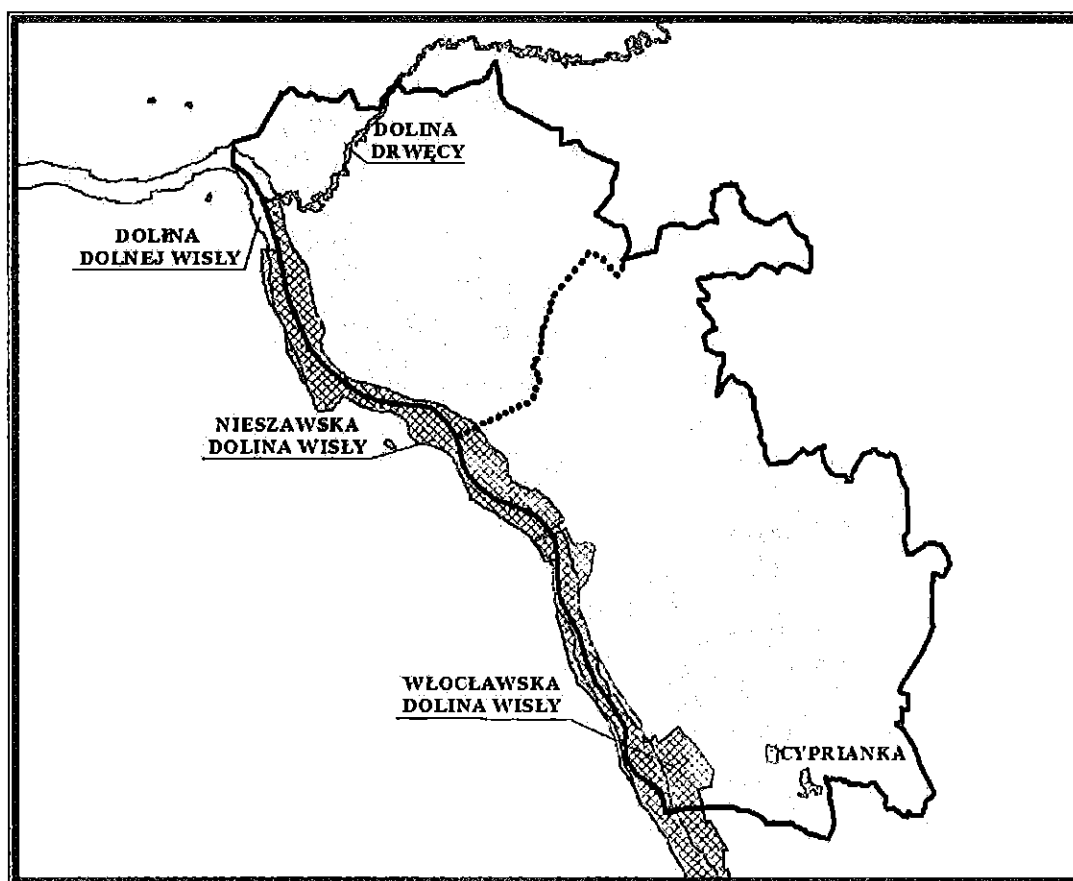
Zbiorniki wodne położone na opisywanym obszarze stanowią jedyne znane obecnie siedlisko ryby - strzebli błotnej na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Jest to największa znana obecnie populacja tego gatunku w Polsce. Znaczna powierzchnia tutejszych torfianek i dystroficznych jezior stanowi gwarancję przetrwania lokalnej populacji strzebli błotnej przez wiele lat. Populacji strzebli błotnej towarzyszy również liczna populacja skarłowaciałego karasia *Carassius carassius* m. *humilis*.

Aktualnie w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice znajduje się pięć obszarów sieci Natura 2000 ich krótką charakterystykę przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Obszary Natura 2000 występujące w Nadleśnictwa Dobrzejewice

Kod	Nazwa	Typ	Powierzchnia ogólna [ha]	Powierzchnia w stanie posiadania nadleśnictwa [ha]	Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000
PLB040003	Dolina Dolnej Wisły	OSO	33559,00	537,36	brak
PLH280001	Dolina Drwęcy	OZW	12561,60	0,23	w trakcie opracowywania
PLH040012	Nieszawska Dolina Wisły	OZW	3891,70	495,39	w trakcie opracowywania
PLH040039	Włocławska Dolina Wisły	OZW	4763,80	511,18	w trakcie opracowywania
PLH040013	Cyprianka	OZW	109,30	43,30	w trakcie opracowywania

Ryc 8. Zasięgi obszarów Natura 2000 w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa.

Ryc 9. Obszar Natura 2000 „Cyprianka” [fot. Zbigniew Szulikowski]

W ostojach obszarów NATURA 2000 wymogiem jest utrzymanie tzw. właściwego stanu ochrony. Oznacza on zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody:

- właściwy stan ochrony gatunku – to stan, w którym dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało;
- właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego – to stan, w którym naturalny zasięg siedliska przyrodniczego i obszary zajęte przez to siedlisko w obrębie jego zasięgu nie zmieniają się lub zwiększają się, struktura i funkcje, które są konieczne do długotrwałego utrzymania się siedliska, istnieją i prawdopodobnie nadal będą istniały oraz typowe dla tego siedliska gatunki znajdują się we właściwym stanie ochrony.

Na podstawie skompletowanych danych o przedmiotach ochrony, należy dla każdego z nich określić, w formie konkretnych kryteriów, co należy rozumieć jako „właściwy stan ochrony” w konkretnym,

rozpatrywanym obszarze. Jest to określenie docelowej wizji właściwego stanu ochrony gatunków/siedlisk przyrodniczych.

Konstruując kryteria „właściwego stanu ochrony” należy w pierwszym rzędzie wykorzystać informacje podane w opracowaniach dotyczących Ochrony Siedlisk i Gatunków – szczególnie w rozdziałach „Uprzywilejowany stan ochrony”. W tym celu należy dokonać porównania lokalnego stanu siedlisk (fizjonomii, składu i innych cech) ze „stanami uprzywilejowanymi”, przedstawionymi w tych opracowaniach. Stopień rozbieżności pozwala na ocenę stanu ochrony stanowisk danego siedliska na obszarze: od dobrej – jeśli rozbieżności nie ma lub jest niewielka, do złej – jeśli rozbieżność jest poważna.

Porównania tego należy dokonać w porozumieniu z lokalnymi lub krajowymi konsultantami naukowymi. Nie powinno ono być automatyczne. Poradniki opisują tylko najbardziej typowe sytuacje. Należy uwzględnić lokalną specyfikę, konkretne kryteria mogą być różne w różnych obszarach.

Kryteria „właściwego stanu ochrony siedliska przyrodniczego” powinny odnosić się do:

- zasobów ilościowych siedliska przyrodniczego, tj. jego powierzchni;
- struktury ekosystemu, np. właściwego składu gatunkowego;
- jakości siedliska przyrodniczego, np. różnorodności gatunkowej łąki, lasu;
- braku elementów ekologicznie obcych oraz braku wskaźników degeneracji;
- procesów gwarantujących funkcjonowanie ekosystemu; ich ciągłości i nie zaburzonego przebiegu.

Kryteria „właściwego stanu ochrony gatunku” powinny odnosić się do:

- zasobów ilościowych, tj. liczebności populacji gatunku
- cech populacji gatunku, np. rozrodczości, śmiertelności, struktury wieku i płci;
- zasobów ilościowych i cech jakościowych siedliska gatunku.

Ostoja ptasia ma zapewnić ochronę i zachowanie populacji ptaków naturalnie występujących w stanie dzikim. O wyodrębnieniu obszarów służących ochronie ptaków w oddzielną kategorię zdecydowały przede wszystkim cechy biologii ptaków, zwłaszcza ich niezwykle silnie rozwinięta wędrowność. O ile chroniąc inne organizmy koncentrujemy się zazwyczaj

na lokalnej populacji, to chroniąc ptaki nie można się ograniczać tylko do populacji lęgowych. Należy też pamiętać o ptakach okresu pozalegowego, czyli przebywającego na danym obszarze w czasie wędrówek i zimą. Dlatego właśnie OSO zajmują tak duże powierzchnie.

Szczegółowy opis poszczególnych obszarów Natura 2000 znajduje się w tzw. „standardowych formularzach danych” dostępnych dla każdego obszaru na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska – <http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl>. Zawierają one m.in. informacje na temat chronionych w nich siedlisk, zwierząt itp.

3.5. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody to jedna z form ochrony indywidualnej i są to „pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia, o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”.

Na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice znajdują się obecnie 4 pomniki przyrody. Jeden z nich jest pomnikiem przyrody nieożywionej o charakterze powierzchniowym, kolejne trzy to drzewa pomnikowe. Wszystkie pomniki przyrody zlokalizowane są w obrębie Dobrzejewice.

Ryc 10. Pomniki przyrody – Dęby szypułkowe oddz. 94c i 41a
[fot. Zbigniew Szulikowski]

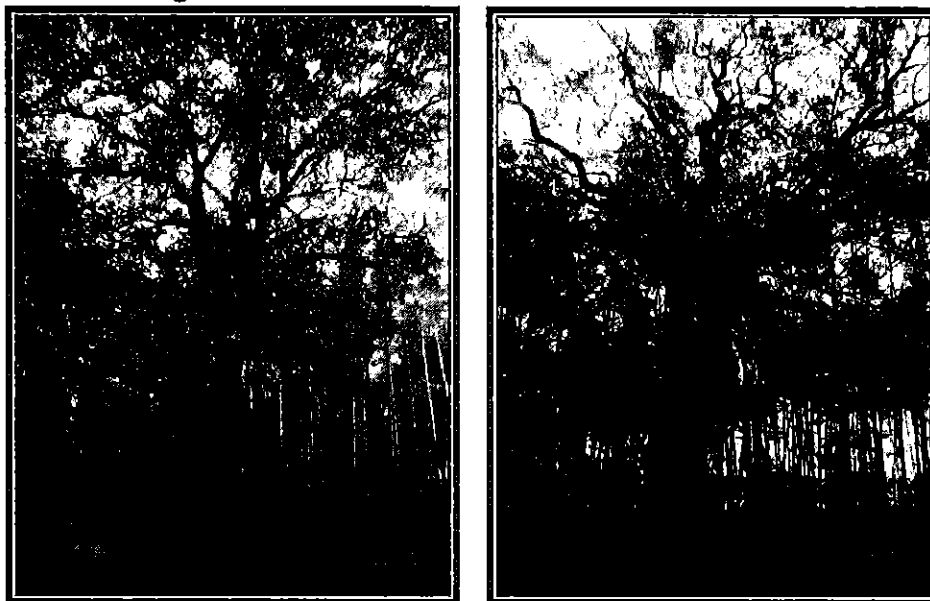

Tabela 8. Wykaz pomników przyrody w Nadleśnictwie Dobrzejewice

L.p.	Nr zarządzenia	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Opis obiektu						Uwagi
			oddz. poddz	gmlna, leśnictwo	gatunek rodzaj	wiek	obwód [cm]	wysokość [m]	stan zdrowotny	pow. [ha]	
Obręb Dobrzejewice											
1	46/80 29.12.80	D.U.1 Woj.Tor. Nr 1 poz.3	94c	Lubicz, Osiek	Db.szyp	360	465	25	2	-	'Obwieszczenie Wojewody kuj-pom z dnia 14 lipca 2009r. Lp.33
2	33/98 09.11.98	D.U.1 Woj.Tor. Nr 34 poz.288	41a	Lubicz, Brzozówka	Db.szyp	360	480	21	3	-	'Obwieszczenie Wojewody kuj-pom z dnia 14 lipca 2009r. Lp.52
3	Uchwała Nr III/22/06 Rady Gmlny Lubicz z dnia 28 grudnia 2006r.	D.U. Woj.Kuj- Pom Nr 11 Poz.160	97a	Lubicz, Brzozówka	Db.szyp	310	455	28	2	-	
4	35/79 19.12.79	D.U.1 Woj.Tor. poz.6	153Bh	Obrowo, Obrowo	KEM „Zielona Góra”	-	-	-	-	2,79	'Obwieszczenie Wojewody kuj-pom z dnia 14 lipca 2009r. Lp.32

* W uwagach podano aktualny akt prawny podtrzymujący moc aktów powołujących pomniki przyrody

**Ryc 11. Pomnik przyrody – Kem „Zielona Góra” oddz.153Bh
[fot. Jerzy Pleczewski]**

3.6. Użytki ekologiczne

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania (art. 42 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

Ogólna powierzchnia aktualnie zatwierdzonych użytków ekologicznych w stanie posiadania Nadleśnictwa Dobrzejewice wynosi 297,75 ha (obręb Dobrzejewice 48,39ha, obręb Wąkole 249,36ha).

Użytki ekologiczne powołano na podstawie trzech aktów prawnych:

- Rozporządzenia nr 22/2006 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 13lutego 2006r.
- Rozporządzenia Nr 1/2004 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 19 stycznia 2004.
- Uchwały Rady Gminy w Obrowie Nr XXVIII/174/2005 z dnia 29 listopada 2005r.

Tabela 9. Wykaz użytków ekologicznych w Nadleśnictwie Dobrzejewice

Lp.	Nr zarządzenia data	Dz. Urz.Woj. poz.	Położenie		Pow. [ha]	Opis obektu	Uwagi
			oddz.	gmina			
			poddz.	leśnictwo			
1	2	3	4	5	6	7	8
OBRĘB DOBRZEJEWICE							
1.	XXVIII/174/2005 29.11.2005	D.U. nr 149 poz.2854	47a	Obrowo Brzozówka	27,61	E-N	„Opólnica”
2.	1/2004 19.01.2004	D.U. nr 8 poz.76	153Af	Obrowo Obrowo	0,66	E-N	
		D.U. nr 8 poz.76	153Ah	Obrowo Obrowo	1,90	E-N	
3.	1/2004 19.01.2004	D.U. nr 8 poz.76	194Bj	Obrowo Obrowo	9,02	E-N	
		D.U. nr 8 poz.76	195a	Obrowo Obrowo	9,20	E-N	
RAZEM OBRĘB DOBRZEJEWICE					48,39		

Lp.	Nr zarządzenia data	Dz. Urz.Woj. poz.	Położenie		Pow. [ha]	Opis obiektu	Uwagi
			oddz.	gmina			
			poddz.	leśnictwo			
1	2	3	4	5	6	7	8
OBRĘB WĄKOLE							
4.	22/2006 13.02.2006	D.U. nr 33 poz.522	441a	Czernikowo Czernikowo	35,04	E-LZ	„Zielona Kępa”
			441b	Czernikowo Czernikowo	0,16	E-N	„Zielona Kępa”
			441c	Czernikowo Czernikowo	5,47	E-LZ	„Zielona Kępa”
			441d	Czernikowo Czernikowo	7,05	E-PS	„Zielona Kępa”
			442a	Czernikowo Czernikowo	5,00	E-LZ	„Zielona Kępa”
			442b	Czernikowo Czernikowo	38,18	E-PS	„Zielona Kępa”
			442c	Czernikowo Czernikowo	0,11	E-N	„Zielona Kępa”
			442d	Czernikowo Czernikowo	0,28	E-N	„Zielona Kępa”
			442f	Czernikowo Czernikowo	0,40	E-N	„Zielona Kępa”
			443a	Czernikowo Czernikowo	5,84	E-LZ	„Zielona Kępa”
			443b	Czernikowo Czernikowo	7,46	E-PS	„Zielona Kępa”
			443c	Czernikowo Czernikowo	21,74	E-PS	„Zielona Kępa”
			443d	Czernikowo Czernikowo	3,63	E-LZ	„Zielona Kępa”
			443f	Czernikowo Czernikowo	11,42	E-LZ	„Zielona Kępa”
			444a	Czernikowo Czernikowo	34,19	E-PS	„Zielona Kępa”
			444b	Czernikowo Czernikowo	3,78	E-LZ	„Zielona Kępa”
			444c	Czernikowo Czernikowo	0,83	E-LZ	„Zielona Kępa”
			444d	Czernikowo Czernikowo	3,82	E-LZ	„Zielona Kępa”
			445a	Czernikowo Czernikowo	23,21	E-LZ	„Zielona Kępa”
			445b	Czernikowo Czernikowo	13,46	E-LZ	„Zielona Kępa”
445c	Czernikowo Czernikowo	0,08	E-N	„Zielona Kępa”			

Lp.	Nr zarządzenia data	Dz. Urz.Woj. poz.	Położenie		Pow. [ha]	Opis obiektu	Uwagi
			oddz.	gmina			
			poddz.	leśnictwo			
1	2	3	4	5	6	7	8
			445d	Czernikowo Czernikowo	0,14	E-N	„Zielona Kępa”
			445f	Czernikowo Czernikowo	0,13	E-N	„Zielona Kępa”
			445g	Czernikowo Czernikowo	2,80	E-LZ	„Zielona Kępa”
			445h	Czernikowo Czernikowo	1,72	E-PS	„Zielona Kępa”
			445j	Czernikowo Czernikowo	0,07	E-Ls	„Zielona Kępa”
			446a	Czernikowo Czernikowo	3,29	E-PS	„Zielona Kępa”
			446b	Czernikowo Czernikowo	13,31	E-LZ	„Zielona Kępa”
			446c	Czernikowo Czernikowo	3,68	E-PS	„Zielona Kępa”
			446d	Czernikowo Czernikowo	3,07	E-LZ	„Zielona Kępa”
RAZEM OBRĘB WĄKOLE					249,36		
OGÓŁEM NADLEŚNICTWO DOBRZEJEWICE					297,75		

Ryc 12. Użytek ekologiczny „Zielona Kępa” [fot. Bogusław Kashyna]

Ryc 13. Użytek ekologiczny „Opólnica” [fot. Kamila Czajka]

3.7. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W myśl ustawy o ochronie przyrody zespół przyrodniczo-krajobrazowy jest fragmentem krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługującym na ochronę ze względu na walory widokowe lub estetyczne.

W Nadleśnictwie Dobrzejewice znajduje się jeden zespół przyrodniczo-krajobrazowy: : „Jar przy Strudze Lubickiej”.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jar przy Strudze Lubickiej” utworzony został na mocy Uchwały Nr XLV/537/06 Rady Gminy Lubicz z dnia 17 lutego 2006 roku.

Obszar ten położony jest w Lubiczu Dolnym, na gruntach będących własnością Nadleśnictwa Dobrzejewice, Obręb Dobrzejewice, Leśnictwo Bielawy oddz. 4a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, sx, tx jego łączna powierzchnia wynosi 3,78ha.

Zespół ten obejmuje teren ochronny środowiska przyrodniczego o wyróżniającym się krajobrazie ze względu na rzeźbę terenu oraz

zróznicowaną szatę roślinną, w skład której wchodzi również rośliny chronione (kopytnik pospolity - *Asareum europeum*, Kruszyna pospolita - *Frangula alnus*, Porzeczka czarna - *Ribes nigrum*, Goździk kartuzek - *Dianthus carthusianorum*, Kocanka płaskowa - *Helichrysum arenarium*). „Jar przy Strudze Lubickiej” obejmuje łąkę subkontynentalną (Tilio-Carpinetum), las klonowo-lipowy (Aceri-Tilietum) oraz łąkę wiązowo-jeslonową (Filario-Ulmetum campestris).

Nadzór na zespołem przyrodniczo-krajobrazowym sprawuje Nadleśniczy Nadleśnictwa Dobrzejewice.

Tabela 10. Wykaz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych w Nadleśnictwie Dobrzejewice

Lp.	Oddz. poddz.	Polożenie		Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
		gmina leśnictwo	pow. (ha)		
1	2	3	4	5	6
1.	4a	Lubicz Szkołka Bielawy	0,05	RVI	
	4b	Lubicz Szkołka Bielawy	0,02	PsVI	
	4c	Lubicz Szkołka Bielawy	0,05	Lz	
	4d	Lubicz Szkołka Bielawy	0,31	PsVI	
	4f	Lubicz Szkołka Bielawy	0,07	Ls	LMśw So 48l.
	4g	Lubicz Szkołka Bielawy	0,12	RVI	
	4h	Lubicz Szkołka Bielawy	0,34	PsVI	
	4i	Lubicz Szkołka Bielawy	0,08	Ls	Lśw So 48l.
	4j	Lubicz Szkołka Bielawy	0,11	Ls	Lśw So 48l.
	4k	Lubicz Szkołka Bielawy	0,38	RVI	

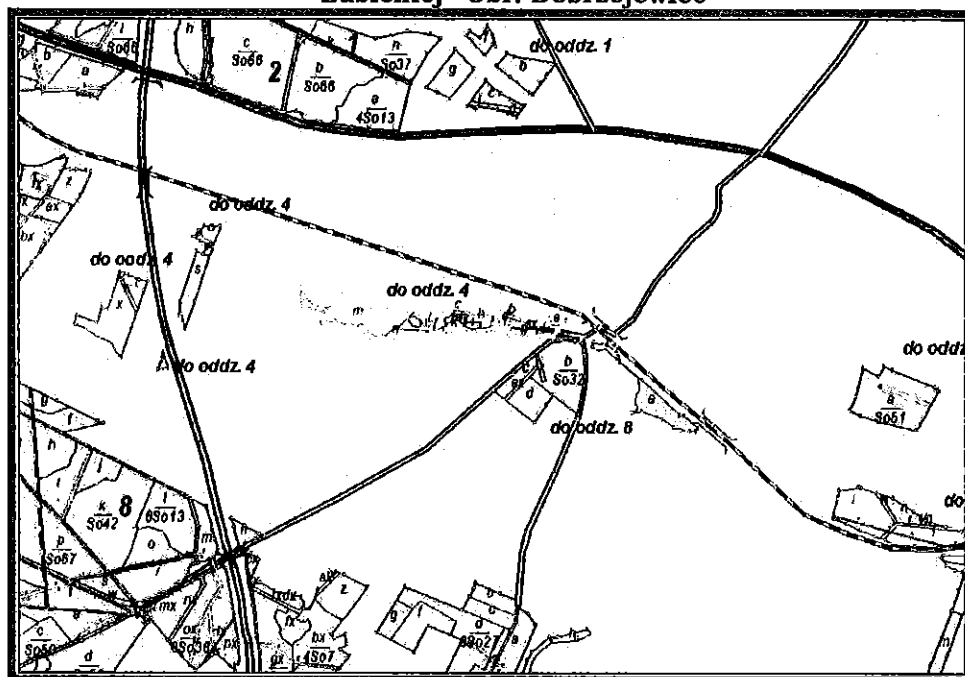
Lp.	Oddz. poddz.	Położenie		Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
		gmina leśnictwo	pow. (ha)		
1	2	3	4	5	8
	4l	Lubicz Szkołka Bielawy	0,49	PsVI	
	4m	Lubicz Szkołka Bielawy	1,58	Ls Zbior.: <i>Tilio-Carpinetum</i> , <i>Aceri Tiliatum</i> , <i>Ficario-Ulmetum</i> Rośl. chr.: <i>Asarum europaeum</i> , <i>Frangula alnus</i> , <i>Ribes nigrum</i> , <i>Dianthus carthusianorum</i> , <i>Helithysum arenarium</i>	Lśw 3Gb 70L 9170(B)
	4n	Lubicz Szkołka Bielawy	0,10	RVI	
	4sx	Lubicz Szkołka Bielawy	0,07	droga	
	4tx	Lubicz Szkołka Bielawy	0,01	LE	
Razem:			3,78		

Ryc 14. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jar przy Strudze Lubickiej”
[fot. Jerzy Pieczewski]

Ryc 15. Lokalizacja zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Jar przy Strudze Lubickiej” Obr. Dobrzejewice

W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;

- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- 1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 2) realizacji inwestycji celu publicznego po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 3) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

3.8. Chronione gatunki roślin i zwierząt

Na podstawie prac inwentaryzacyjnych oraz dokumentacji do planu ochrony rezerwatów, standardowych formularzach danych obszarów Natura 2000, danych z nadleśnictwa, opracowań i publikacji naukowych została sporządzona lista gatunków chronionych oraz zagrożonych występujących na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice.

Listy gatunków dziko występujących roślin i zwierząt przyjęto na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin* (Dz. U. nr 0, poz. 81 z 2012 r.) oraz *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt* (Dz. U. nr 237, poz. 1419 z 2011 r.) z podziałem na rośliny i zwierzęta objęte ochroną ścisłą i częściową.

Tabela 11. Wykaz chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt zainwentaryzowanych podczas prac urzędzeniowych, inwentaryzacji przyrodniczej Natura 2000 lub odnotowanych w opracowaniach dla obszarów chronionych na terenie nadleśnictwa. (wg wzoru nr 11 i 12 – zmodyfikowany)

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
ROŚLINY NACZYNIOWE CHRONIONE I RZADKIE						
1.	<i>Lycopodium annotinum</i>	Widłak jałowcowaty	OS	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted] Obr. Wąkole oddz. [redacted] [redacted] oraz punktowo teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
2.	<i>Lycopodium complanatum</i>	Widłak spłaszczony	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted] [redacted] oraz punktowo teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
3.	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted] [redacted] oraz punktowo teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
4.	<i>Equisetum telmateia</i>	Skrzyp olbrzymi	OS	-/R	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
5.	<i>Galium odoratum</i>	Marzanka wonna	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted] Rezerwat „Dolina Drwęcy”
6.	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	Mącznica lekarska	OS	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted] Obr. Wąkole oddz. [redacted]
7.	<i>Cerina acaulis</i>	Dziewięsił bezłodygowy	OS	-/N	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
8.	<i>Chimaphila umbellata</i>	Pomocnik baldaszkowaty	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
9.	<i>Dephne mezereum</i>	Wawrzynek wilczelyko	OS	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted]
10.	<i>Hedera helix</i>	Bluszcz pospolity	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted] Obr. Wąkole oddz. [redacted]

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
11.	<i>Stipa joannis</i>	Ostnica Jana	OS	V/V	-	Obr. Wąkole oddz. 442b
12.	<i>Hierochloa australis</i>	Turówka leśna	OC	V/R	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
13.	<i>Hierochloa odorata</i>	Turówka wonna	OC	V/R	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
14.	<i>Carex arenaria</i>	Turzyca piaszkowa	OC	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
15.	<i>Coeloglossum viride</i>	Ozorka zielona	OS	V/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
16.	<i>Jovibarba sobolifera</i>	Rojownik pospolity	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
17.	<i>Lathyrus palustris</i>	Groszek błotny	-	V/N	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
18.	<i>Dianthus arenarius</i>	Goździk piaszkowy	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted]
19.	<i>Pulsatilla patens</i>	Sasanka otwarta	OS	E/N	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisła”; Obr. Wąkole oddz. [redacted]
20.	<i>Pulsatilla pratensis</i>	Sasanka łąkowa	OS	V/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted]
21.	<i>Asarum europaeum</i>	Kopytnik pospolity	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. 4m Obr. Wąkole oddz. [redacted]
22.	<i>Primula veris</i>	Pierwiosnka lekarska	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted]
23.	<i>Lilium martagon</i>	Lilia złotogłów	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
24.	<i>Hepatica nobilis</i>	Przylaszczka pospolita	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted]
25.	<i>Anemone sylvestris</i>	Zawilec wielkokwiatowy	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted]
26.	<i>Trollius europaeus</i>	Pętnik europejski	OS	-N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
27.	<i>Epipactis helleborine</i>	Kruszczyk szerokolistny	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted]
28.	<i>Orchidaceae</i>	Storczyki	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [redacted]

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
29.	<i>Vinca minor</i>	Barwinek pospolity	OS	-/R	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
30.	<i>Thesium ebracteatum</i>	Leniec bezpodkwiatkowy	OS	V/I	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
31.	<i>Hylacomium splendens</i>	Gajnik łśniący	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
32.	<i>Sphagnum spp.</i>	Torfowce	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
33.	<i>Ledum palustre</i>	Bagno pospolite	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
34.	<i>Nuphura lutea</i>	Grażel żółty	OC	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy” Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
35.	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybień biały	OC	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
36.	<i>Nymphaea candida</i>	Grzybienie północne	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
37.	<i>Platanthera bifolia</i>	Podkolan biały	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
38.	<i>Polytrichum commune</i>	Płonnik pospolity	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
39.	<i>Angelica palustris</i>	Starodub łąkowy	OS	-/N	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły” Obr. Wąkole [REDACTED]
40.	<i>Hilpertia velenovskii</i>	Ślimakobrzeżek lessowy	OS	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED]
41.	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna	OS	V/N	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
42.	<i>Polypodium vulgare</i>	Paprotka zwyczajna	OS	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED] Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
43.	<i>Helichrysum arenarium</i>	Kocanki piaskowe	OC	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
44.	<i>Ononis spinosa</i>	Wilżyna ciemista	OS	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
45.	<i>Convallaria majalis</i>	Konwalia majowa	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED] Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
46.	<i>Taxus baccata</i>	Cis	OS	-/N	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
47.	<i>Ribes nigrum</i>	Porzeczka czarna	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED] oraz punktowo teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
48.	<i>Frangula alnus</i>	Kruszyna pospolita	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
49.	<i>Viburnum opulus</i>	Kalina korallowa	OC	-/-	-	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
50.	<i>Cetraria islandica</i>	Plucnica islandzka	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
51.	<i>Cladina spp.</i>	Chrobotki	OC	-/-	-	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED] oraz punktowo teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
OWADY						
1.	<i>Lycæna dispar</i>	Czerwończyk nieparek	OS	NT/-	X	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED] przy oddz. [REDACTED] (przyleśna łąka)

KRAGŁOUSTNE I RYBY

1.	<i>Phoxinus phoxinus</i>	Strzebla błotna	OS	EN/-	X	Obr. Wąkole oddz. [REDACTED] Obszar Natura 2000 „Cyprianka”
----	--------------------------	-----------------	----	------	---	---

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
2.	<i>Aspius aspius</i>	Boleń pospolity	-	-/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
3.	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Różanka	OS	NT/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
4.	<i>Misgurnus fossilis</i>	Piskorz	-	NT/V	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”
5.	<i>Cobitis taenia</i>	Koza pospolita	OS	-/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
6.	<i>Cottus gobio</i>	Głowacz białopłetwy	OS	NT/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”
7.	<i>Pelecus cultratus</i>	Ciosa	OS	NT/V	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”
8.	<i>Salmo salar</i>	Łosoś szlachetny	-	CR/E	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”
9.	<i>Gobio albipinnatus</i>	Kiełb białopłetwy	OS	NT/-	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
10.	<i>Lampetra fluviatilis</i>	Minóg rzeczny	OS	VU/V	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
PLAZY I GADY						
1.	<i>Triturus cristatus</i>	Traszka grzebieniasta	OS	NT/V	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
2.	<i>Triturus vulgaris</i>	Traszka zwyczajna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
3.	<i>Bombina bombina</i>	Kumak nizinny	OS	-/E	X	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED] Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
4.	<i>Pelobates fuscus</i>	Grzebiuszka ziemna	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
5.	<i>Bufo bufo</i>	Ropucha szara	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - KuJ-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
6.	<i>Bufo viridis</i>	Ropucha zielona	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
7.	<i>Bufo calamita</i>	Ropucha paskówka	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
8.	<i>Hyla arborea</i>	Rzekotka drzewna	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
9.	<i>Rana lessonae</i>	Żaba jeziorkowa	OS	-/	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
10.	<i>Rana ridibundus</i>	Żaba śmieszka	OS	-/	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
11.	<i>Rana esculenta</i>	Żaba wodna	OS	-/	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
12.	<i>Rana temporaria</i>	Żaba trawna	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
13.	<i>Rana terrestris</i>	Żaba moczarowa	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
14.	<i>Anaxipha fragilis</i>	Padalec zwyczajny	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
15.	<i>Lacerta agilis</i>	Jaszczurka zwinka	OS	-/	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
16.	<i>Lacerta vivipara</i>	Jaszczurka żyworodna	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
17.	<i>Natrix natrix</i>	Zaskroniec zwyczajny	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
18.	<i>Vipera berus</i>	Żmija zygzakowata	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
PTAKI						
1.	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz dwuczuby	OS	-/	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
2.	<i>Podiceps cristatus</i>	Perkoz rdzawoszyi	OS	-/	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
3.	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Perkozek	OS	-/	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
4.	<i>Ciconia nigra</i>	Bocian czarny	OS	-/R	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
5.	<i>Ciconia ciconia</i>	Bocian biały	OS	-/	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
6.	<i>Cygnus olor</i>	Łabędź niemy	OS	-/	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
7.	<i>Cygnus cygnus</i>	Łabędź krzykliwy	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
8.	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	Łabędź czarnodzioby	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
9.	<i>Anas querquedula</i>	Cyranka	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
10.	<i>Anas acuta</i>	Rożeniec	OS	EN/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
11.	<i>Anas clypeata</i>	Płaskonos	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
12.	<i>Anas penelope</i>	Świstun	OS	CR/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
13.	<i>Anas stepera</i>	Krakwa	OS	-/R	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
14.	<i>Burphala clangula</i>	Gagoł	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
15.	<i>Branita leucopsis</i>	Bernikla białolica	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
16.	<i>Mergus merganser</i>	Nurogęs	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
17.	<i>Mergus albellus</i>	Tracz bielaczek	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; „Dolina Dolnej Wisły”
18.	<i>Circus aeruginosus</i>	Błotniak stawowy	OS	-/N	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
19.	<i>Circus cyaneus</i>	Błotniak zbożowy	OS	VU/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”
20.	<i>Circus pygargus</i>	Błotniak łąkowy	OS	-/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
21.	<i>Pernis apivorus</i>	Trzmielojad	OS	-/N	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
22.	<i>Accipiter gentilis</i>	Jastrząb gołębiarz	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
23.	<i>Accipiter nisus</i>	Krogulec	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - I-III-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
24.	<i>Accipiter brevipes</i>	Krogulec krótkonogi	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Włocławska Dolina Wisły”
25.	<i>Buteo buteo</i>	Myszołów zwyczajny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
26.	<i>Milvus milvus</i>	Kania ruda	OS	NT/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
27.	<i>Milvus migrans</i>	Kania czarna	OS	NT/V	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
28.	<i>Falco tinnunculus</i>	Pustułka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
29.	<i>Falco subbuteo</i>	Kobuz	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
30.	<i>Falco peregrinus</i>	Sokoł wędrowny	OS	CR/-	X	Obszar natura 2000 „Włocławska Dolina Wisły”
31.	<i>Falco naumanni</i>	Pustuleczka	OS	EXP/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
32.	<i>Falco columbarius</i>	Drzemlik	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
33.	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Bielik	OS	LC/R	X	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted] Obr. Wątkole oddz. [redacted] Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
34.	<i>Aquila pomarina</i>	Orlik krzykliwy	OS	LC/V	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Drwęcy”; „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
35.	<i>Aquila chrysaetos</i>	Orzeł przedni	OS	EN/-	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”
36.	<i>Pandion haliaetus</i>	Rybołów	OS	VU/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”; rezerwat „Dolina Drwęcy”

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
37.	<i>Tringa totanus</i>	Krwawodziób	OS	-/V	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
38.	<i>Tringa ochropus</i>	Samotnik	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
39.	<i>Grus grus</i>	Żuraw	OS	-/V	X	Obr. Dobrzejewice oddz. [REDACTED] Obr. Wąkole oddz. [REDACTED]
40.	<i>Vanellus vanellus</i>	Czajka	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
41.	<i>Capella gallinago</i>	Kszyk	OS	-/V	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
42.	<i>Tringa hypoleucos</i>	Brodzicz piskliwy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
43.	<i>Tringa glareola</i>	Łęczak	OS	CR/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”
44.	<i>Sterna caspia</i>	Rybitwa wielkodzioba	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”
45.	<i>Sterna hirundo</i>	Rybitwa zwyczajna	OS	-/V	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
46.	<i>Sterna albifrons</i>	Rybitwa białoczarna	OS	NT/R	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
47.	<i>Sterna sandvicensis</i>	Rybitwa czubata	OS	CR/-	X	Obszar Natura 2000 „Włocławska Dolina Wisły”
48.	<i>Sterna hirundo</i>	Rybitwa rzeczna	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
49.	<i>Chlidonias hybridus</i>	Rybitwa białowąsa	OS	LC/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
50.	<i>Chlidonias niger</i>	Rybitwa czarna	OS	-/V	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
51.	<i>Larus melanocephalus</i>	Mewa czarnogłowa	OS	-/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
52.	<i>Larus canus</i>	Mewa pospolita	OS	-/-	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga gatunków zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
53.	<i>Larus minutus</i>	Mewa mała	OS	LC/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”
54.	<i>Columba vanellellus</i>	Gołąb siniak	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
55.	<i>Streptopelia decaocto</i>	Sierpówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
56.	<i>Streptopelia turtur</i>	Turkawka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
57.	<i>Cuculus canorus</i>	Kukułka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
58.	<i>Athene noctua</i>	Pojdźka	OS	-/E	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
59.	<i>Sirix aluco</i>	Puszczyk	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
60.	<i>Asio otus</i>	Uszatka	OS	-/N	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
61.	<i>Tyto alba</i>	Płomykówka	OS	-/N	-	Rezerwat „Dolina Drwęcy”
62.	<i>Alcedo atthis</i>	Zimorodek	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
63.	<i>Upupa epops</i>	Dudek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
64.	<i>Jynx torquilla</i>	Krętogłów	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
65.	<i>Picus viridis</i>	Dzięcioł zielony	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
66.	<i>Dryocopus martius</i>	Dzięcioł czarny	OS	-/N	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
67.	<i>Dryobates major</i>	Dzięcioł duży	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
68.	<i>Dryobates medius</i>	Dzięcioł średni	OS	-/R	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
69.	<i>Dryobates minor</i>	Dzięciołek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
70.	<i>Galerida cristata</i>	Dzierlatka	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
71.	<i>Alauda arvensis</i>	Skowronek polny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
72.	<i>Lulus arborea</i>	Skowronek borowy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom.	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
73.	<i>Riparia riparia</i>	Brzegówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
74.	<i>Hirundo rustica</i>	Dymówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
75.	<i>Delichon urbica</i>	Oknówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
76.	<i>Anthus campestris</i>	Świergotek polny	OS	-N	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
77.	<i>Anthus trivialis</i>	Świergotek drzewny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
78.	<i>Anthus pratensis</i>	Świergotek łąkowy	OS	-N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
79.	<i>Motacilla alba</i>	Pliszka siwa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
80.	<i>Motacilla flava</i>	Pliszka żółta	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
81.	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Strzyżyk	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
82.	<i>Prunella modularis</i>	Pokrzywnica	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
83.	<i>Erithacus rubecula</i>	Rudzik	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
84.	<i>Luscinia luscinia</i>	Słowiak szary	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
85.	<i>Luscinia svecica</i>	Podróżniczek	OS	NT/R	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
86.	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kopciuszek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
87.	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Pleszka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
88.	<i>Saxicola ruberta</i>	Pokląska	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
89.	<i>Saxicola torquata</i>	Kląskawka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
90.	<i>Turdus merula</i>	Kos	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
91.	<i>Turdus pilaris</i>	Kwiczol	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
92.	<i>Trubadus philomelos</i>	Drozd śpiewak	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
93.	<i>Locustella naevia</i>	Świerszczak	OS	-N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
94.	<i>Lucustella fluviatilis</i>	Strumieniówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
95.	<i>Locustella luscinioides</i>	Brzęczka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
96.	<i>Acrocephalus schoenobaenos</i>	Rokitniczka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
97.	<i>Acrocephalus palustris</i>	Łozówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
98.	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Trzcinniczek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
99.	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Trzciniak	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
100.	<i>Hippolais icterina</i>	Zaganiacz	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
101.	<i>Sylvia nisoria</i>	Pokrzewka jarzębata	OS	-/N	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
102.	<i>Sylvia curruca</i>	Piegża	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
103.	<i>Sylvia communis</i>	Pokrzewka cierniówka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
104.	<i>Sylvia borin</i>	Pokrzewka ogrodowa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
105.	<i>Sylvia atricapilla</i>	Pokrzewka czarnobista	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
106.	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Świstunka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
107.	<i>Phylloscopus collybita</i>	Pierwiosnek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
108.	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Piecuszek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
109.	<i>Muscicapa striata</i>	Muchołówka szara	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
110.	<i>Regifalco caudatus</i>	Raniuszek	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
111.	<i>Parus palustris</i>	Sikora uboga	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
112.	<i>Parus montanus</i>	Sikora czarnogłowa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
113.	<i>Parus cristatus</i>	Sikora czubatka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
114.	<i>Parus ater</i>	Sikora sosnowka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
115.	<i>Parus caeruleus</i>	Sikora modra	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
116.	<i>Parus major</i>	Sikora bogatka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
117.	<i>Sitta europaea</i>	Kowalik	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
118.	<i>Certhia familiaris</i>	Pelzacz leśny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
119.	<i>Certhia brachydactyla</i>	Pelzacz ogrodowy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
120.	<i>Remiz pendulinus</i>	Remiz	OS	-/N	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
121.	<i>Oriolus oriolus</i>	Wilga	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
122.	<i>Lanius collurio</i>	Gąsiorek	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włodawska Dolina Wisły”
123.	<i>Garrulus glandarius</i>	Sójka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
124.	<i>Pica pica</i>	Sroka	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
125.	<i>Corvus frugilegus</i>	Gawron	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
126.	<i>Corvus corone</i>	Wrona siwa	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
127.	<i>Corvus monedula</i>	Kawka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
128.	<i>Corvus corax</i>	Kruk	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
129.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Szpak	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
130.	<i>Passer domesticus</i>	Wróbel	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
131.	<i>Passer montanus</i>	Mazurek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
132.	<i>Fringilla coelebs</i>	Zięba	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
133.	<i>Sertrius sertrius</i>	Kulczyk	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
134.	<i>Carduelis chloris</i>	Dzwoniec	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
135.	<i>Carduelis carduelis</i>	Szczygieł	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
136.	<i>Carduelis carduelis</i>	Makolągwa	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
137.	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Dziwonia	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
138.	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Gil	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
139.	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Grubodziub	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
140.	<i>Emberiza citrinella</i>	Trznadel	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
141.	<i>Emberiza hortulana</i>	Ortolan	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
142.	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Potrząs	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
143.	<i>Emberiza calandra</i>	Potrzeszcz	OS	-/R	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
144.	<i>Gavia stellata</i>	Nur rdzawoszyi	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”
145.	<i>Gavia arctica</i>	Nur czarnoszyi	OS	EXP/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”
146.	<i>Botaurus stellaris</i>	Bąk	OS	LCN	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”; Rezerwat „Dolina Drwęcy”
147.	<i>Ixobrychus minutus</i>	Bączek	OS	VU/E	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”
148.	<i>Egretta garzetta</i>	Czapla nadobna	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
149.	<i>Egretta alba</i>	Czapla biała	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Nieszawska Dolina Wisły”, „Włocławska Dolina Wisły”

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - kuj-pom	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
150.	<i>Porzana parva</i>	Zielonka	OS	NT/R	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
151.	<i>Crex crex</i>	Derkacz	OS	-/N	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
152.	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Szablodziób	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
153.	<i>Pluvialis apricaria</i>	Siewka złota	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; Włocławska Dolina Wisły”
154.	<i>Charadrius dubius</i>	Sieweczka rzeczna	OS	-/E	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
155.	<i>Limosa lapponica</i>	Szlammnik	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
156.	<i>Xenus cincerus</i>	Teredia	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
157.	<i>Coracias garrulus</i>	Kraska	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
158.	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Pelikan baba	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”
159.	<i>Lullula arborea</i>	Lerka	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
160.	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Kormoran mały	OS	-/-	X	Obszar Natura 2000 „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”
SSAKI						
1.	<i>Erinaceus concolor</i>	Jez wschodni	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
2.	<i>Talpa europaea</i>	Kret	OC	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
3.	<i>Sorex araneus</i>	Ryjówka aksamitna	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
4.	<i>Sorex minutus</i>	Ryjówka malutka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
5.	<i>Neomys fodiens</i>	Rzęsorek rzeczek	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Kategoria ochronności	Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych/ Czerwona Lista - I-III-ppm	Natura 2000	Występowanie i stan gatunku
1	2	3	4	5	6	7
6.	<i>Myotis myotis</i>	Nocek duży	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
7.	<i>Myotis Nattereri</i>	Nocek Natterera	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
8.	<i>Myotis daubentonii</i>	Nocek rudy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
9.	<i>Eptesicus serotinus</i>	Mroczek późny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
10.	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Karlik malutki	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
11.	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Karlik większy	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
12.	<i>Nyctalus noctula</i>	Bobrowiec wielki	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
13.	<i>Plecotus auritus</i>	Gacek brunatny	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
14.	<i>Barbastella barbastellus</i>	Mopek	OS	-/-	X	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
15.	<i>Sciurus vulgaris</i>	Wiewiórka	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
16.	<i>Mustela erminea</i>	Gronostaj	OS	-/R?	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
17.	<i>Mustela nivalis</i>	Łasica łaska	OS	-/-	-	Teren Nadleśnictwa Dobrzejewice
18.	<i>Canis lupus</i>	Wilk	OS	NT/R	-	Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”
19.	<i>Castor fiber</i>	Bóbr europejski	OC	-/-	X	Obr. Dobrzejewice oddz. [redacted] Obr. Wąkole oddz. [redacted] Obszar Natura 2000 „Cyprianka”; „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”;
20.	<i>Lutra lutra</i>	Wydra	OC	-/N	X	Obr. Wąkole oddz. [redacted] Obszar Natura 2000 „Dolina Dolnej Wisły”; „Dolina Drwęcy”; „Nieszawska Dolina Wisły”; „Włocławska Dolina Wisły”;

Na szczególną uwagę zasługuje bielik, którego gniazda zostały objęte ochroną strefową, na podstawie decyzji Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 1 sierpnia 2006, WŚIR.II.KLD.6631-1/24/06. Zasięg stref przedstawia poniższa tabela.

Ryc. 16. Bieliki na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice [fot. Jerzy Pieczewski]

Ryc. 17. Rosiczka okrągłolistna [fot. Jerzy Pieczewski]

Tabela 12. Wykaz zasięgu stref ochronnych ptaków chronionych
Nadleśnictwa Dobrzejewice

Gatunek	Obręb Leśnictwo	Strefa ochrony całorocznej			Strefa ochrony okresowej			
		Oddz, poddz	pow. całego wydzielenia	pow. wydzielenia należąca do strefy	Oddz, poddz	pow. całego wydzielenia	pow. wydzielenia należąca do strefy	
1	2	3	4	5	6	7	8	
Bielik	Wątkole Czernikowo	█	35,04	2,42	█	35,04	10,03	
		█	5,00	4,03	█	5,00	0,97	
		█	38,18	4,19	█	38,18	13,20	
		█	5,84	0,97	█	0,11	0,11	
		█	21,74	0,93	█	0,28	0,28	
		█	3,63	0,02	█	0,40	0,03	
						█	5,84	4,90
						█	7,46	6,89
						█	21,74	8,80
						█	3,63	3,56
						█	11,42	3,23
		Razem pow. ogólna stref 64,56 ha				12,56		
Bielik	Dobrzejewice Osiek	█	1,93	1,93	█	2,21	2,21	
		█	1,16	1,16	█	1,59	1,59	
		█	0,11	0,11	█	11,23	11,23	
						█	3,18	3,18
						█	0,07	0,07
						█	0,01	0,01
						█	3,90	3,90
						█	0,81	0,81
						█	1,69	1,69
						█	3,23	3,23
						█	1,32	1,32
						█	2,00	2,00
						█	2,22	2,22
						█	2,43	2,43
						█	1,21	1,21
						█	1,03	1,03
						█	2,72	2,72
						█	6,27	6,27
				█	0,15	0,15		
				█	0,09	0,09		
				█	0,12	0,12		
				█	0,18	0,18		
Razem pow. ogólna stref 50,86 ha				3,20			47,66	

Według szacunków Nadleśnictwa Dobrzejewice stan wilka jest stały i kształtuje się od 2003r. na poziomie 4-6 sztuk. Liczebność ta określana jest na podstawie bezpośrednich obserwacji pracowników SL, corocznych inwentaryzacji przeprowadzanych metodą pędzeń próbnych, tropów i odchodów, znajdujących zagryzionych zwierząt oraz zachowań innej zwierzyny (jeleń, łoś). Migracja wilka odbywa się wzdłuż głównych rzek: Wisły i Drwęcy.

Wilk od kilkudziesięciu lat stanowi stały element fauny Nadleśnictwa Dobrzejewice, któremu poświęcana jest szczególna uwaga i ciągła obserwacja.

Na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice w wyniku inwentaryzacji w 2007 roku ustalono miejsca występowania chronionych owadów:

- o czerwończyk nieparek – Obręb Wąkole oddz. [REDAKTED] przy oddz. [REDAKTED] (przyleśna łąka); [REDAKTED]

Czerwona Księga Gatunków Zagrożonych – publikowana przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody i Jej Zasobów (IUCN) to lista zagrożonych wyginięciem gatunków organizmów. Ukazała się po raz pierwszy w 1963 roku. Edycja Czerwonej Księgi (rok 2007) zawiera spis 41415 gatunków, z których 16306 jest zagrożonych wyginięciem. Liczba gatunków uznanych za wymarłe wzrosła w porównaniu z edycją 2006 do 785, a wymarłych na wolności – do 65.

Edycja 2006 zawierała spis 7 700 gatunków zwierząt, około 8 400 gatunków roślin oraz 3 gatunki grzybów, co łącznie daje ponad 16 tysięcy gatunków zagrożonych. Większość z nich uzyskała status zagrożonych w wyniku działalności człowieka.

Informacje gromadzone w systemie IUCN są grupowane w kategoriach określających stopień zagrożenia wyginięciem danego gatunku. Kryteria zaliczenia gatunku do danej kategorii w roku 2001 określono w dokumencie 2001 Categories & Criteria (version 3.1).

Tabela 13. Oznaczenia używane w Categories & Criteria.

oszacowane	rozpoznane	zagrożone wyginięciem	EX	wymarłe (extinct), oznaczone znakiem †
			EW	wymarłe na wolności (extinct in the wild) – wymarłe w stanie dzikim - klasyfikuje się jako wymarłe na wolności, co oznacza, że pojedyncze okazy, czy nawet populacje mogą żyć jeszcze w hodowlach i ogrodach zoologicznych
			CR	krytycznie zagrożone (critically endangered) – najbardziej zagrożone gatunki
			EN	zagrożone (endangered) – przypisuje się im wysokie ryzyko wymarcia w niedalekiej przyszłości
			VU	narażone (vulnerable) – gatunki, które mogą wymrzeć stosunkowo niedługo, choć nie tak szybko jak zagrożone
			NT	bliskie zagrożenia (near threatened) – gatunki bliskie zaliczenia do poprzedniej kategorii, ale jeszcze się do niej nie kwalifikujące
				najmniejszej troski (least concern)
	niedostatecznie rozpoznane		DD (data deficient) – taksony o nieokreślonym stopniu zagrożenia, wymagającym dokładniejszych danych.	
nie oszacowane według kryteriów IUCN			NE (not evaluated)	

Polska Czerwona Księga zawiera dla zwierząt: **EX** – gatunki wymarłe (2 gatunki), **EXP** – gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe w Polsce (14 gatunków), **CR** – gatunki skrajnie zagrożone (22 gatunki), **EN** – gatunki bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożone (24 gatunki), **VU** – gatunki wysokiego ryzyka, narażone na wyginięcie (15 gatunków), **NT** – gatunki niższego ryzyka, ale bliskie zagrożenia (30 gatunków), **LC** – gatunki na razie nie zagrożone wymarciem, z różnych powodów wpisane do Czerwonej Księgi (23 gatunki). Dla roślin przedstawia się wykaz następująco: **EX** (*extinct*) – w Polsce całkowicie wymarłe lub **EW** (*extinct in wild*) – wymarłe w naturze (38 gatunków), **CR** (*critical*) – krytycznie zagrożone (74), **EN** (*endangered*) – zagrożone (59), **VU** (*vulnerable*) – narażone (102), **LR** (*low risk*) – gatunki niskiego ryzyka (21), **DD** (*data deficient*) – stopień zagrożenia trudny do określenia z braku danych (2).

Czerwona lista roślin i grzybów Polski – lista taksonów (w ogromnej większości w randze gatunków) zagrożonych na terenie Polski wyginięciem, a także tych, które już wyginęły. Obejmuje takie grupy organizmów, jak: rośliny naczyniowe, mchy, wątrobowce i glewiki, porosty, glony, grzyby (wielkoowocnikowe) i śluzowce występujące w XIX i XX wieku na terenie Polski w jej obecnych granicach. Jest to pełny rejestr gatunków zagrożonych, wraz z ich klasyfikacją do odpowiednich kategorii zagrożenia

opracowany przez Instytut Botaniki im. prof. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. W trzecim wydaniu brak listy zagrożonych mchów. Opracowanie napisane jest w języku polskim i angielskim.

W trzecim wydaniu z 2006 wprowadzono następujące kategorie zagrożenia:

- Ex - Wymarłe i zaginione - gatunki, które nie występują już w Polsce na znanych dawniej stanowiskach i nie znaleziono nowych ich stanowisk;
- EW - Wymarłe i zaginione - gatunki wymarłe na stanowiskach naturalnych, istniejące w uprawie lub na stanowiskach zastępczych;
- E - Wymierające - krytycznie zagrożone - gatunki mocno zagrożone wymarciem, przetrwanie których jest mało prawdopodobne, jeśli będą się utrzymywać istniejące czynniki zagrożenia. Zaliczono tu gatunki określone jako CR, czyli krytycznie zagrożone;
- |E| - Wymierające krytycznie zagrożone - gatunki silnie zagrożone wymarciem na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania;
- V - Narazone- zagrożone wyginięciem - jeżeli nie znikną czynniki ich zagrożenia, to w najbliższej przyszłości gatunki te przesunięte zostaną do kategorii wymierających;
- |V| - Narazone - zagrożone na izolowanych stanowiskach poza głównym obszarem swojego występowania;
- R - Rzadkie (potencjalnie zagrożone) - występujące na małych obszarach oraz występujące w dużym rozproszeniu. Zaliczono tu gatunki o małym zagrożeniu, określane jako LR;
- I - O nieokreślonym zagrożeniu - gatunki, dla których brak jest pewnych źródeł informacji, by zaliczyć je do określonej kategorii, z różnych informacji jednak wiadomo, że są zagrożone, wymierające lub już wymarłe.

Liczby gatunków w poszczególnych grupach organizmów wg autorów opracowania:

- rośliny naczyniowe: Ex - 44, EW - 3, E - 144, V - 183, R - 107, |E| - 25. Razem 506 gatunków, co stanowi 21% rodzimej flory Polski;
- wątrobowce i giewilki: Ex - 2, E - 21, V - 16, R - 38, I - 15. Razem 92 gatunki, co stanowi 38,7% wszystkich gatunków rodzimej flory Polski;

-grzyby (wielkoowocnikowe): Ex - 53, E - 425, V - 175, R - 270, I - 40.

Razem 963 gatunki;

-glony: 594 gatunki. Lista ma charakter tylko orientacyjny i prowizoryczny, w znacznym stopniu jest niepełna;

-porosty: 886 taksonów. Zastosowano do ich podziału inne kryteria zagrożenia;

-śluzowce: 82 gatunki. Lista oparta jest na niewielkiej ilości danych.

Łącznie lista zawiera 3123 taksony.

Liczby te oczywiście nie są ostateczne. W miarę opracowywania danych na temat kolejnych gatunków zagrożonych i upływu czasu powodującego zmiany stopnia zagrożenia i stanu wiedzy zasobach roślin w środowisku - spodziewać się należy, że kolejne wydania księgi będą coraz bardziej obszernie. Tworzenie i aktualizowanie księgi ma duże znaczenie nie tylko w zakresie związanym z porządkowaniem wiedzy naukowej o florze Polski, ale jest przydatne w działaniach związanych z ochroną przyrody oraz w szeroko pojętej edukacji przyrodniczej.

Czerwona lista grzybów wielkoowocnikowych w Polsce obejmuje 963 gatunków, tj. ok. $\frac{1}{4}$ wszystkich gatunków grzybów wielkoowocnikowych, jakie prawdopodobnie występują w Polsce. W stosunku do wcześniejszej listy z roku 1992 zawierającej 1013 gatunki, usunięto gatunki pospolite, częste i niezagrożone, a dodano liczne nowe, rzadkie lub zagrożone gatunki, oraz wprowadzono zmiany kategorii zwykle uściślające przyczynę zagrożenia gatunku.

Kategorie zagrożenia są spójne z tymi stosowanymi w stosunku do roślin.

Na terenie Nadleśnictwa występuje dużo gatunków chronionych, rzadkich roślin oraz zwierząt. Liczebność wybranych grup organizmów w Nadleśnictwie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Zestawienie liczbowe fauny i flory

Grupa systematyczna	Gatunki objęte ochroną	Gatunki Natura 2000 wg dyrektyw EWG	Gatunki zapisane w Czerwonej liście roślin i grzybów Polski (2006r)	Gatunki zapisane w Czerwonej liście w regionie kuj-pom
Rośliny naczyniowe	50	3	9	13

Grupa systematyczna	Gatunki objęte ochroną	Gatunki Natura 2000 wg dyrektyw EWG	Gatunki zapisane w Polskiej Czerwonej Księdze	Gatunki zapisane w Czerwonej Liście w regionie kuj-pom
Owady	1	1	1	0
Kraśloustne i Ryby	7	10	8	6
Płazy i Gady	18	2	1	13
Ptaki	160	54	21	45
Ssaki	20	4	1	3

Na obecnym etapie nie przewiduje się nowych form ochrony przyrody jednak w trakcie obowiązywania planu u.l. nadleśnictwo może aktualizować wykazy istniejących i nowo tworzonych form przyrody.

3.9. Siedliska przyrodnicze podlegające ochronie

Nową formą ochrony przyrody, nie ujętą odrębnie w ustawie o ochronie przyrody, ale związaną z obszarami Natura 2000 jest ochrona siedlisk przyrodniczych. Wykaz siedlisk podlegających ochronie zawiera Rozporządzenie Ministra Środowiska 9 sierpnia 2012 zmieniające rozporządzenia z dnia 13 kwietnia 2010 roku w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2010 nr 0 poz. 1041).

Powierzchnia siedlisk przyrodniczych Natura 2000 (wg Inwentu 2007r) wynosiła pierwotnie 246,47, jednak po ponownej weryfikacji oraz po ponownym rozliczeniu powierzchni, powierzchnia ta obecnie osiągnęła wartość 247,08ha.

Tabela 15. Zestawienie cennych siedlisk przyrodniczych występujących w Nadleśnictwie Dobrzejewice

L.p.	Nazwa siedliska przyrodniczego	Kod siedliska przyrodniczego	Powierzchnia wg stanu zachowania [ha]			Razem
			A	B	C	
1.	Wydmy śródlądowe z murawami naplaskowymi	2330	-	3,53	-	3,53
2.	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	3150	-	49,08	-	49,08
3.	Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	3160	3,27	11,57	-	14,84
4.	Suche wrzosowiska	4030	2,32	0,15	-	2,47
5.	Cieplolubne, śródlądowe murawy naplaskowe	6120	-	28,79	-	28,79
6.	Murawy kserotermiczne	6210	-	33,05	-	33,05
7.	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie	6510	2,48	6,59	-	9,07
8.	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska	7140	-	23,86	-	23,86
9.	Lęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe	91E0b	-	43,78	5,56	49,34
10.	Bory i lasy bagienne	91D0	-	4,00	-	4,00
11.	Brzozny bagienne	91D0-1	-	-	5,15	5,15
12.	Sosnowy bór chrobotkowy	91T0	-	16,22	-	16,22
13.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	9170	0,5	7,18	-	7,68
Razem cenne siedliska przyrodnicze			8,57	227,8	10,71	247,08

Z uwagi na brak drzewostanów na siedliskach przyrodniczych w granicach obszarów Natura 2000, nie zaistniała potrzeba tworzenia na nich gospodarstwa specjalnego. Dla wszystkich leśnych siedlisk przyrodniczych wpisano TD zgodny z określonym zbiorowiskiem roślinnym.

Tabela 16. Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych obejmujących całe wydzielania.

Adres leśny	Pow.[ha]	Kod siedliska	Stan zachowania
Obręb Dobrzejewice			
12-05-1-01-██████████	1,58	9170	B
12-05-1-01-██████████	1,74	9170	B
12-05-1-01-██████████	0,29	2330	B
12-05-1-01-██████████	0,04	2330	B
12-05-1-02-██████████	2,33	91T0	B
12-05-1-02-██████████	0,63	91T0	B
12-05-1-02-██████████	0,86	91T0	B
12-05-1-03-██████████	1,18	91T0	B
12-05-1-03-██████████	3,83	91T0	B
12-05-1-03-██████████	0,88	91T0	B
12-05-1-03-██████████	0,27	91T0	B
12-05-1-03-██████████	0,24	91T0	B
Razem Obręb Dobrzejewice	13,87		

Adres leśny	Pow.[ha]	Kod siedliska	Stan zachowania
Obwód Wąkole			
12-05-2-05-██████████	2,48	6510	A
12-05-2-05-██████████	0,16	6510	B
12-05-2-05-██████████	0,43	6510	B
12-05-2-05-██████████	0,38	6510	B
12-05-2-05-██████████	0,4	6510	B
12-05-2-06-██████████	2,49	7140	B
12-05-2-06-██████████	6,88	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	0,82	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	0,62	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,31	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,47	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	0,63	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,37	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,72	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	0,77	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	13,26	3150	B
12-05-2-06-██████████	1,58	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	4,71	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,67	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	0,82	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,39	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	3,58	91E0b	B
12-05-2-06-██████████	1,92	6510	B
12-05-2-06-██████████	1,05	6510	B
12-05-2-09-██████████	2,47	91E0b	B
12-05-2-09-██████████	0,58	6510	B
12-05-2-09-██████████	1,67	6510	B
12-05-2-08-██████████	0,49	7140	B
12-05-2-08-██████████	3,27	3160	A
12-05-2-08-██████████	1,57	7140	B
12-05-2-11-██████████	0,78	3160	B
12-05-2-11-██████████	0,4	3160	B
12-05-2-11-██████████	22,13	3150	B
12-05-2-11-██████████	1,4	7140	B
12-05-2-11-██████████	2,16	3160	B
12-05-2-11-██████████	3,15	91D0-1	C
12-05-2-11-██████████	3	7140	B
12-05-2-12-██████████	13,69	3150	B
12-05-2-12-██████████	1,26	91E0b	B
12-05-2-12-██████████	0,21	91E0b	B
12-05-2-12-██████████	1,15	9170	B

Adres leśny	Pow.[ha]	Kod siedliska	Stan zachowania
12-05-2-12-██████████	1,71	9170	B
12-05-2-12-██████████	5,56	91E0b	C
12-05-2-12-██████████	4,28	91E0b	B
12-05-2-12-██████████	5,09	7140	B
12-05-2-12-██████████	0,06	2330	B
12-05-2-12-██████████	0,01	2330	B
12-05-2-12-██████████	1,03	91E0b	B
12-05-2-12-██████████	1,5	3160	B
12-05-2-12-██████████	0,93	3160	B
12-05-2-05-██████████	7,05	6120	B
12-05-2-05-██████████	21,74	6120	B
Razem Obręb Wąkole	160,25		
Razem Nadleśnictwo:	174,12		

Na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice występują siedliska przyrodnicze obejmujące fragmenty wydziełów o łącznej powierzchni 72,96 ha. Tabela zamieszczona poniżej przedstawia ich szczegółową lokalizację.

Tabela 17. Wykaz cennych siedlisk przyrodniczych występujących punktowo.

Obręb	Oddz, poddz.	pow. poddz.	typ siedl.	skład gat.	typ	pow. siedliska	stan
Obręb Dobrzejewice	██████████	9,55	Bśw	So (79L.)	91T0	5,00	B
	██████████	2,34	LMśw	7So (64L.)	9170	1,00	B
	██████████	4,71	LMśw	8So (81L.)	91E0b	1,00	B
	██████████	10,99	Bśw	So (56L.)	91T0	1,00	B
Razem Obręb Dobrzejewice		27,59				8,00	
Obręb Wąkole	██████████	0,71	-	linia energet.	4030	0,38	A
	██████████	1,37	-	linia energet.	4030	0,15	B
	██████████	1,34	-	linia energet.	4030	0,10	A
	██████████	1,34	-	linia energet.	4030	0,06	A
	██████████	1,34	-	linia energet.	4030	0,40	A
	██████████	0,64	-	linia energet.	4030	0,30	A
	██████████	0,81	-	linia energet.	4030	0,30	A
	██████████	0,82	-	linia energet.	4030	0,20	A
	██████████	0,63	-	linia energet.	4030	0,20	A
	██████████	1,70	-	linia energet.	4030	0,38	A
	██████████	8,77	Bśw	So (60L.)	91E0b	0,43	B

Obręb	Oddz. poddz.	pow. poddz.	typ siedl.	skład gat.	typ	pow. siedliska	stan
Obręb Wakole		0,84	OLJ	8Ol (50l.)	9170	0,20	A
					91E0b	0,60	B
		2,26	LI	7Ol (76l.)	9170	0,30	A
					91E0b	1,96	B
		0,94	Ol	5Ol (45l.)	91E0b	0,50	B
					91E0b	0,50	B
		1,46	-	bagno	7140	0,86	B
					3160	0,60	B
		1,30	-	bagno	7140	0,80	B
					3160	0,50	B
		0,62	-	bagno	7140	0,32	B
					3160	0,30	B
		1,31	-	bagno	3160	0,50	B
					7140	0,17	B
		0,37	-	bagno	3160	0,20	B
					3160	0,50	B
		0,83	-	bagno	7140	1,34	B
					3160	0,50	B
		1,84	-	bagno	7140	0,41	B
					3160	0,40	B
		0,81	-	bagno	7140	1,00	B
					3160	1,00	B
		2,39	-	bagno	7140	0,79	B
					3160	0,80	B
		0,61	-	bagno	7140	0,31	B
					3160	0,30	B
		0,32	-	bagno	7140	0,12	B
					3160	0,20	B
		11,08	BMb	3Brz (80l.)	91D0	0,50	B
					91D0	1,50	B
		5,20	-	bagno	7140	3,70	B
					91D0	2,00	B
		6,65	Bb	5Brz (75l.)	91D0-1	2,00	C
2330					0,48	B	
	29,5	Bśw	9So (64l.)	2330	0,48	B	
				2330	0,48	B	
	0,55	-	rurociąg	2330	0,48	B	
				2330	0,06	B	
	10,86	Bśw	So (60l.)	2330	0,10	B	
				2330	0,16	B	
	0,78	Bw	7Brz (45l.)	2330	0,10	B	
				2330	0,10	B	
	1,50	Bśw	So (65l.)	2330	0,16	B	
				2330	0,10	B	
	0,19	-	rurociąg	2330	0,10	B	
				2330	0,01	B	
	2,63	BMśw	6So (59l.)	2330	0,01	B	
				91E0b	0,20	B	
	4,54	BMśw	So (66l.)	2330	0,15	B	
				2330	0,15	B	
	0,90	BMśw	7So (36l.)	2330	0,15	B	
				2330	0,43	B	
	4,07	LMśw	5So (18l.)	2330	0,43	B	

Obręb	Oddz. poddz.	pow. poddz.	typ siedl.	skład gat.	typ	pow. siedliska	stan
	██████	2,38	LMśw	6So (18l.)	2330	0,18	B
	██████	0,56	-	rurociąg	2330	0,50	B
	██████	38,18	-	E-PS	6210	33,05	B
Razem Obręb Wąkole		162,26				64,96	
Razem Nadleśnictwo		189,85				72,96	

Na przedstawionych powyżej siedliskach chronionych należy kierować się następującymi przesłankami (W. Cyzman 2008):

1. Podstawą prac odnowieniowych, zalesieniowych, poprawek, uzupełnień pozostaje określony dla każdego typu siedliskowego lasu docelowy skład gatunkowy oraz wyjściowy skład gatunkowy upraw i odnowień przyjęty przez NTG.
2. Kontynuacja pielęgnacji upraw założonych preferująca gatunki właściwe dla siedliska,
3. Pielęgnacja upraw bez użycia herbicydów,
4. Ochrona i pielęgnacja odnowień naturalnych,
5. Intensywność zabiegów pielęgnacyjnych i ich charakter muszą wynikać z potrzeby ochrony siedliska i zmierzać do ukształtowania struktury i składu drzewostanu zgodnego z siedliskiem i charakterystycznego dla zespołu (podzespołu) leśnego, jako zadanie długoplanowe,
6. Powstające luki i przerzedzenia należy wykorzystywać do odnowienia naturalnego lub sztucznego gatunków charakterystycznych i typowych dla danego zespołu (podzespołu leśnego),
7. Preferować naturalne odnowienie gatunków domieszkowych,
8. Cenne domieszki chronić przy użyciu repelentów lub stosować gradzenia,
9. Unikać stosowania zrębów zupełnych, na korzyść Rb IVb (stopniowa gniazdowa udoskonalona)
10. Cięcia odnowieniowe wykonywać tylko w przypadkach koniecznej przebudowy lub starości drzewostanu, z licznymi wyjątkami,

11. Prace przy pozyskaniu i zrywce wykonywać stosując sortymentowy system pracy unikając zrywki wleczonej. Bez względu na rodzaj zabiegu stosować szlaki technologiczne,
12. Posusz usuwać tylko w sytuacji zagrożenia trwałości lasu (np. zagrożenie szkodnikami - podwyższone)
13. Stosowanie kruszarek do gałęzi z uwagi na niszczenie runa powinno być ograniczone do minimum.

3.9.1. Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych

Na cennych siedliskach przyrodniczych nie wykonuje się cięć rębnych, jednakże w przypadku nieprzewidzianych zdarzeń, zmuszających do odnowienia tych obszarów, należy się kierować gospodarczymi typami drzewostanów

i składem gatunkowym upraw przewidzianymi w poniższej tabeli dla cennych siedlisk przyrodniczych.

Tabela 18. Typy drzewostanów i składy gatunkowe upraw dla cennych siedlisk przyrodniczych.

Lp.	Siedlisko przyrodnicze	Kod siedliska	TSL	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy
1	Grądy środkowoeuropejskie lub subkontynentalne	9170	LMśw	So-Db	Db 50%, So 20%, Gb, Lp, Jw i inne 30%
			Lśw	Gb-Db	Db 50%, Gb 30%, Lp, Jw, Bk, i inne 20%
				Lp-Gb-Db	Db 30%, Gb 30%, Lp 30%, Jw, Bk, Kl i inne 20%
			Lw	Db	Db 70%, Gb, Lp, Jw, Js i inne 30%
2	Śródładowe kwaśne dąbrowy	9190	LMśw	So-Db	Db 50%, So 30%, Bk, Brz i inne 20%
			LMw	So-Db	Db 60%, So 20%, Brz, Os i inne 20%
			Lśw	Db	Db 70%, Bk, Brz, Os i inne 30%
			Lw	Db	Db 70%, Brz, Os i inne 30%
3	Łęgi olszowe, olszowo-jesionowe i jesionowe	91E0	Lw	Js-Db	Db 50%, Js 30%, Wz i inne 20%
			LI	Ol-Js-Db	Db 40%, Js 20%, Ol 20%, Wz, Jw i inne 20%
			Ol	Ol	Ol 80%, Js, Św, Brz i inne 20%
			OlJ	Js-Ol	Ol 40%, Js 30%, Jw, Db, Wz, Brz i inne 30%
4	Łęgi dębowo-wiązowo-jesionowe	91F0	OlJ	Js-Wz-Db	Db 30%, Wz 20%, Js 20%, Jw, Db, Brz i inne 30%
5	Łęgi wiązowo-jesionowe	91F0	Lw	Db-Wz-Js	Js 30%, Wz 30%, Db 20%, Ol, Jw inne 20%
			OlJ	Wz-Ol-Js	Js 30%, Ol 30%, Wz 20%, Jw, Db, Brz i inne 20%

Lp.	Siedlisko przyrodnicze	Kod siedliska	TSL	Typ d-stanu	Orientacyjny skład gatunkowy
6	Cieplolubne dąbrowy	91I0-1	Lśw	Db	Db 80%, Lp, So, Brz i inne 20%
7	Bory chrobotkowe	91T0	Bśw	So	So 80-90%, Brz 10-20%
8	Bory i lasy bagienne	91D0	BMb	So	So 80%, Św, Brzo 20%
9	Brzeziny bagienne	91D0-1	BMb	So-Brz	Brzo 60-80%, So 20-30%, Św, Os, Brz do 10%

Kartograficzną częścią programu ochrony przyrody są mapy: sytuacyjno-przeładowa walorów przyrodniczo-kulturowych wykonane na bazie mapy sytuacyjno-przeładowej funkcji lasu w skali 1:50 000, mapy przeładowe w skali 1:20 000 oraz mapy gospodarczo-przeładowe w skali 1:10 000. Treść tych map określa §111 instrukcji urządzania lasu. Wszystkie wymienione tam pozycje występujące na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice są umieszczone w formie numerycznej w ramach standardu LMN oraz zwizualizowane na wydruku tych map.

4. WALORY PRZYRODNICZO-LEŚNE

4.1. Walory krajobrazowe, flora i fauna

Występujące na terenie nadleśnictwa warunki przyrodnicze (geologia, rzeźba terenu, gleby i klimat) determinują obraz lasów Nadleśnictwa Dobrzejewice. Z punktu widzenia gospodarki leśnej (szczególnie w zakresie hodowli i ochrony lasu) największe znaczenie mają następujące czynniki:

- pochodzenie geologiczne obszarów zajętych przez lasy oraz zróżnicowanie obszaru nadleśnictwa pod względem geologicznym;
- dominacja gleb rdzawych i bielcowych determinująca strukturę typów siedliskowych lasu wraz ze strukturą gatunkową drzewostanów;
- zróżnicowanie wilgotnościowe siedlisk – od suchych do bagiennych;
- stosunkowo niskie opady atmosferyczne.

4.1.1. Formacje geologiczne, rzeźba terenu, geomorfologia

Zasadniczą część Nadleśnictwa Dobrzejewice zajmuje obszar należący do mezoregionu Kotliny Toruńsko-Płockiej. Rzeźba terenu na omawianym terenie uformowała się w następstwie erozyjnej działalności wód roztopowych płynących od moren czołowych fazy pomorskiej i wód rzecznych pochodzących z południa. Dużą formę erozyjną kotliny tworzy 11 poziomów terasowych zarówno erozyjnych, jak i erozyjno-akumulacyjnych. Wśród powierzchniowych utworów geologicznych omawianego terenu zdecydowanie dominują tu utwory akumulacji rzecznej - piaski starych tarasów rzecznych (Qfp), na części których (głównie w obrębie Wąkole) rozwinęły się nieco młodsze utwory - wydmy i pola piasków przewiewanych (Qwp i Qep). Stosunkowo niewielką rolę odgrywają charakterystyczne dla Pojezierza Dobrzyńskiego utwory lodowcowe – piaski i gliny zwałowe (Qp i Qg) związane głównie z niewielką, wschodnią częścią obrębu Wąkole. Pozostałe utwory geologiczne zajmują marginalne powierzchnie i zlokalizowane są głównie wzdłuż rzeki Mień.

Zdecydowanie dominującym na terenie nadleśnictwa typem gleb są gleby rdzawe (RD), zajmujące 81% powierzchni leśnej nadleśnictwa. Występują one głównie w podtypie gleb rdzawych bielcowych (RDb - 68%) oraz, w znacznie mniejszym stopniu, rdzawych właściwych (RDw - 13%). Stosunkowo duży udział mają gleby bielcowe właściwe (Bw - 8%), oraz arenosole (AR - 6%), głównie w podtypie arenosole bielcowane (ARb - 4%). Pozostałe znaczące typy gleb to:

murszowate (MR- 2%) oraz murszowe(M), torfowe (T) i mady rzeczne (MD) zajmujące w granicach 1% powierzchni leśnej nadleśnictwa.

4.1.2. Charakterystyka dominujących zbiorowisk leśnych

Położenie fizjograficzne i geobotaniczne Nadleśnictwa Dobrzejewice oraz trofizm utworów glebowych ma decydujący wpływ na stopień zróżnicowania siedlisk i zbiorowisk roślinnych. Na obszarze nadleśnictwa można stwierdzić występowanie dziesięciu leśnych zespołów roślinnych należących do pięciu związków oraz czterech rzędów i klas.

Wykaz tych jednostek syntaksonomicznych przedstawiono poniżej, przy czym należy zaznaczyć, że oprócz wymienionych zespołów występuje szereg zespołów pośrednich.

klasa: *Vaccinio-Piceetea*

rząd: *Vaccinio-Piceetalia*

związek: *Dicrano-Pinion*

- zespoły: - *Cladonio-Pinetum* – śródładowy bór suchy
- *Peucedano-Pinetum* – subkontynentalny bór świeży
- *Quercu roborts-Pinetum* – kontynentalny bór mieszany
- *Betuletum pubescentis* – brzezina bagienna

klasa: *Quercu-Fagetea*

rząd: *Fagetalia silvaticae*

związek: *Carpinion betuli*

- zespoły: - *Tilio-Carpinetum* – grąd subkontynentalny
- *Aceri-Tilietum* – grąd zboczowy

związek: *Alno-Padion*

- zespoły: - *Circaeo-Alnetum* – łęg jesionowo-olszowy
- *Ficario-Ulmetum campestris* – łęg wiazowo-jesionowy

klasa: *Salicetea purpureae*

rząd: *Salicetalia purpureae*

związek: *Salicion albae*

- zespoły: - *Salici-Populetum* – łęg wierzbowo-topolowy

klasa: *Alnetea glutinosae*

rząd: *Alnetalia glutinosae*

związek: *Alnion glutinosae*

- zespoły: - *Ribo nigri-Alnetum* – ols porzeczkowy

Zespół *Peucedano-Pinetum* związany z siedliskiem boru świeżego (Bśw1) oraz uboższą odmianą boru mieszanego świeżego (BMśw1z) dominuje zdecydowanie na terenie całego nadleśnictwa. Wśród borów świeżych występują zarówno niewielkie płaty ubogich fitocenoz boru suchego *Cladonio-Pinetum*, jak też płaty żyźniejszego kontynentalnego boru mieszanego *Quercu roboris-Pinetum* (BMśw). W kompleksie „Męcowizna” można wyróżnić zespół brzeziny bagiennej *Betuletum pubescentis* (BMb, LMb). Grądy *Aceri-Tilietum* i *Tilio-Carpinetum* występują punktowo na skarpach w okolicach Lubicza oraz w dolinie rzeki Mień i związane są z siedliskami lasu mieszanego świeżego (LMśw) oraz lasu świeżego (Lśw). Z siedliskiem lasu łągowego (Lł) w dolinie rzeki Mień związane są także zbiorowiska łągu jesionowo-olszowego *Circaeo-Alnetum* i *Ficario-Ulmetum campestre*. Na fragmentach gruntów nieleśnych na wyspie „Zielona Kępa” występuje łąg wierzbowo-topolowy *Salici-Populetum*. Fitocenozy *Ribo nigri-Alnetum* występują we fragmentach siedlisk olsów typowych (Ol).

4.1.3. Szata roślinna

Obecna szata roślinna Nadleśnictwa Dobrzejewice powstała w wyniku zmian i przeobrażeń, którym ulegała występująca tu roślinność w ciągu wieków. Decydującą rolę w tym procesie odegrał bez wątpienia klimat i występujące tu utwory geologiczne, natomiast w czasach obecnych także działalność człowieka.

Historia współczesnej szaty roślinnej regionu sięga do okresów późnoglacialnych, gdy po ustąpieniu lodowca rozwinęła się tu bezleśna tundra, przechodząca w miarę ocieplania się klimatu w formacje stepowo-leśne i później – w inicjalne zbiorowiska leśne z panującą sosną i brzozą (K. Kępczyński 1965). Kolejne okresy, po krótkotrwałym ochłodzeniu, przyniosły kolejno bezwzględna dominację sosny oraz pojawienie się na obszarach żyźniejszych nowych gatunków – głównie liściastych, co doprowadziło z kolei do powstania szerokiego spektrum borów i lasów mieszanych. Około 2,5 tysiąca lat temu na Ziemi Dobrzyńskiej rozpoczął się okres wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze (antropopresja). Areal lasów zaczął zmniejszać się na korzyść pól uprawnych, użytków zielonych i osiedli ludzkich. Z czasem działalność człowieka nasilała się coraz bardziej, pozostawiając naturalne ekosystemy w miejscach mało żyznych lub trudno dostępnych. Generalnie największych wylesień dokonano na żyznych terenach morenowych zamienianych na grunty rolne, w mniejszym stopniu dotyczyły uboższych obszarów Pradoliny Wisły z utworami pochodzenia rzecznoego i eolicznego. Rozwój osadnictwa, a potem rozwój przemysłu (XVI w.) spowodował

powstanie nowych typów osiedli leśnych zajmujących się przetapianiem żelaza (tzw. huty), które przyczyniły się do znacznego obniżenia lesistości także na tych obszarach. Rabunkowe użytkowanie lasów było kontynuowane praktycznie do końca XIX w., a dopiero ubiegłe stulecie przyniosło powrót lasów na zajmowane przez nie obszary na terenie Pradoliny Wisły.

Monotonie panujących tu zdecydowanie borów sosnowych urozmaicają lasy na fragmentach utworów morenowych i torfowiskach oraz niewielkie fragmenty żyznych lasów łęgowych w dolinie rzeki Mień czy Jordan. Pospolicie występująca florę omawianego obszaru wzbogacają osobliwości, jakimi są rośliny rzadkie, objęte z reguły ochroną gatunkową. Poza kompleksami leśnymi występuje także szereg interesujących zbiorowisk nieleśnych, związanych z reguły z doliną Wisły. Najlepiej rozpoznana szata roślinna występuje w obszarach Natura 2000.

4.1.4. Fauna

Lasy Nadleśnictwa Dobrzejewice położone są w dość specyficzny sposób. Zdecydowana ich część to duży kompleks leśny, stanowiący doskonale miejsce do rozwoju i migracji ssaków łownych, z drugiej jednak strony jest uboga sieć rzek i jezior ogranicza występowanie wielu gatunków ptaków wodno-błotnych. Ubogi pod względem ornitologicznym obszar jest jednak położony obok terenów bardzo istotnych dla życia i rozwoju wielu gatunków ptaków. Wzdłuż Wisły prowadzi bowiem ważny szlak przelotu ptaków, gdzie pojawia się między innymi bielik.

Oprócz bezpośredniego sąsiedztwa Wisły i wyspy „Zielonej Kępy” najbardziej atrakcyjnymi zbiorowiskami leśnymi dla wielu gatunków zwierząt są nielicznie występujące na terenie nadleśnictwa lasy w sąsiedztwie rzek, zbiorników wodnych lub bagien oraz na żyznych siedliskach. Szczególną rolę pełni dolina rzeki Mień z występującym tu bobrem. W dolnych warstwach lasu żyje przede wszystkim większość gatunków łownych ssaków oraz zwierzęta prowadzące stały lub okresowy podziemny tryb życia. W dnie lasu gnieździ się również słonka, bytują gady i płazy. Warstwa krzewów zbiorowisk leśnych to miejsce gniazdowania min. pokrzewki, dzierzby, makolągwy, rudzika i gila, a także występowania rzekotki drzewnej. Do fauny nadrzewnej zasiedlającej dziuple należą ssaki: kuna leśna, wiewiórka i nietoperze; ptaki: sowy, dzięcioły, muchołówki, kowaliki i pęczacze.

Do fauny brzeżnej lasów zalicza się m.in. ssaki: kreta, jeża, zająca, królika, borsuka, lisa, tchórza, dzika, sarnę; ptaki: gołębia grzywacza, krogulca, kobuza, pójdzkę, wilgę, kruka, sikorę bogatkę, drozda i pokrzewki.

Doskonałym biotopem dla ssaków: nietoperzy, zająca, wiewiórki, lisa, tchórza, ryjówek, karczownika ziemno-wodnego; ptaków: turkawek, sikor, pokrzewek, paszkota, kwiczoła; gadów: jaszczurki żyworodki, zaskrońca oraz żmij są zadrzewienia przy zbiornikach wodnych.

Z zadrzewieniami osiedlowymi związane są m.in. ssaki: nietoperze, wiewiórka, kuna domowa, łasica; ptaki: bocian biały, sierpówka, sójka, sroka, kawka, gawron, sikory, szpak, mazurek, dzwonec; płazy: ropuchy i traszki.

Fauna kręgowców łąk i pól obejmuje ssaki: kreta, darniówkę, norniki i myszy; ptaki: kuropatwę, skowronka, mazurka, trznadla, pliszki; płazy: ropuchy, grzebiuszkę ziemną, rzekotkę drzewną, żabę jezlorkową i trawną oraz traszkę zwyczajną.

Spośród fauny bezkręgowców występuje kilka gatunków pijawek i szczeżuja; spośród ślimaków: błotniarka, ślimak winniczek i inne.

Najliczniejszą gromadą wśród bezkręgowców są owady, wśród których na wyróżnienie zasługują biedronki i mrówki mające duże znaczenie w ochronie lasu, pszczoły i trzmiele ze względu na ich udział w zapylaniu roślin. Do groźnych szkodników lasu należą niektóre motyle - głównie brudnica mniszka i barczatka sosnówka.

Gatunki zwierząt objęte ochroną częściową lub całkowitą występujące w terytorialnym zasięgu działania Nadleśnictwa Dobrzejewice zostały omówione w dziale 3.8 niniejszego opracowania.

Gatunkami łownymi uznanymi polskim prawem łowieckim występującymi na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice są: jelen szlachetny, łoś, sarna, dzik, lis, borsuk, kuna leśna i domowa, tchórz zwyczajny, płżmak, zając szarak, dziki królik, bażant, kuropatwa, czapla siwa, krzyżówka, cyraneczka, głowienka, czernica, gołąb grzywacz, słonka i łyska. Wśród wymienionych zwierząt łownych szczególną uwagę należy poświęcić łosiowi (obecnie objęty moratorium), którego populacja w ostatniej dekadzie znacznie wzrosła i powoduje widoczne szkody w drzewostanach młodszych klas wieku.

4.1.5. Klimat

Według podziału klimatycznego W. Okołowicza obszar Nadleśnictwa Dobrzejewice należy do dwóch krain klimatycznych należących do regionu Nadwiślańsko-Żuławskiego. Zasadnicza część omawianego obszaru położona jest w 15-tej krainie klimatycznej, zaś południowe jego krańce należą do 21-szej krainy.

	<u>Kraina 15</u>	<u>Kraina 21</u>
opady atmosferyczne	500 mm rocznie	500 mm rocznie
średnia temperatura stycznia	- 2,4°C	- 2,4°C
średnia temperatura lipca	+ 18,0°C,	+ 18,5°C,
czas trwania zimy	85 dni	85 dni
czas trwania lata	90 dni	94 dni

Tabela 19. Wybrane dane charakteryzujące klimat

ROK	Temperatury powietrza w C°			Roczne sumy opadów [mm]	Średnia prędkość wiatru [m/s]	Usłonecznienie [h]
	Średnie	Maksimum	Minimum			
1971-2007	8,1	37,9	-32,0	528	-	-
2000	9,8	35,5	-17,2	627	2,4	1639
2006	8,9	35,0	-32,0	503	2,6	1854
2007	9,5	36,0	-17,6	666	2,8	1742

Zródło: Stacja Meteorologiczna w Toruniu

4.1.6. Wody

Wody płynące

Według podziału hydrograficznego Polski (IMI GW, Warszawa 1983) lasy Nadleśnictwa Dobrzejewice leżą na terenie Obszaru Dorzecza Wisły (200) i pół podstawowych Wisły między Zgłowiączką a Drwęcą (233E) oraz Drwęcą (234). Niewielkie, wschodnie fragmenty zasięgu terytorialnego należą do jeszcze jednego pola podstawowego (233C), niemniej nie mają one większego znaczenia. Sieć wód powierzchniowych na terenie omawianego nadleśnictwa jest bardzo uboga, z niewielką ilością rzek i jezior na obszarach leśnych.

Rzeki

Zlewnia Wisły obejmuje swym zasięgiem całe nadleśnictwo. Najważniejszymi ciekami na omawianym obszarze (oprócz Wisły występującej na granicy zasięgu terytorialnego) jest Mień przecinający obszary leśne obrębu Wąkole oraz Drwęca uchodząca do Wisły w północnej części zasięgu terytorialnego. Ponadto należy wymienić niewielką, przecinającą obszary leśne obrębu Dobrzejewice rzeczkę Jordan, występującą w zachodniej części tego obrębu Strugę Młyńską, w północnej – Strugę Lubicką oraz położone w bezleśnej, wschodniej części zasięgu obrębu Wąkole rzeki: Lubianka, Biskupianka i Chełmiczanka.

Zasadnicza część obszarów leśnych (południowa część obrębu Dobrzejewice i obręb Wąkole) położona jest w polu 233E i należy do przyrzecza Wisły (1, 4, 7) oraz zlewni rzeki Mień (3). Pozostała część lasów położona jest w polu 234 i obejmuje przyrzecze Drwęcy (39) i zlewnię rzeki Jordan (39b).

Wody stojące

Większe zbiorniki wodne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Dobrzejewice położone są w jego wschodniej części. Są to jeziora Ostrowite, Steklin (cz.), Mazowsze (Kijaszkowo) oraz będące w stanie posiadania nadleśnictwa: Brzeźno (oddz. 320Aa) i Zacisze (oddz. 80h) położone w obrębie Wąkole. Na uwagę zasługują także niewielkie jeziora położone przy kompleksach leśnych obrębu Dobrzejewice – Osieckie i Dzikowskie.

Wody podziemne

Z częścią zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Dobrzejewice pokrywa się południowo-wschodni fragment rozległego głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP-141). Zasięg zbiornika nakłada się na południowo-zachodnią część obrębu Dobrzejewice i niewielką północno-zachodnią część obrębu Wąkole obejmując obszar od Złotorii do Skwirynowa.

Ekosystemy wodno-błotne

Ekosystemy wodno-błotne to bardzo swoiste układy ekologiczne reprezentujące szerokie spektrum bioróżnorodności. Ekosystemy te posiadają wybitne właściwości akumulacyjne oraz doskonale retencjonują zasoby wody.

Na obszarze Nadleśnictwa Dobrzejewice występuje niewiele bagien o znacznej powierzchni oraz naturalnych małych oczek wodnych i stawów, które często są zarośnięte roślinnością wodną lub uległy zabagnieniu. Przy czym znaczna część ekosystemów wodno-błotnych znajduje się w obrębie Wąkole.

W lasach Nadleśnictwa Dobrzejewice zainwentaryzowano 204 pododdziałów bagien i mokradeł o łącznej powierzchni 186,07 ha w tym odpowiednio w:

obrębnie Dobrzejewice	27 szt.	20,65 ha
obrębnie Wąkole	177 szt.	165,42 ha

Jako powierzchnie nie stanowiące wydzieleni bagna zajmują łącznie 22,89 ha, w tym odpowiednio w:

obrębnie Dobrzejewice	34 szt.	3,09 ha
obrębnie Wąkole	224 szt.	19,80 ha

Na terenie Nadleśnictwa występują również nieliczne grunty do naturalnej sukcesji. Ogólnie zainwentaryzowano 24 takich pododdziałów o łącznej powierzchni 8,75 ha, w tym odpowiednio w:

obrębnie Dobrzejewice	8 szt.	1,10 ha
obrębnie Wąkole	16 szt.	7,65 ha

4.1.7. Drzewostany i zadrzewienia

Najważniejszymi walorami przyrodniczymi nadleśnictwa są drzewostany, jako zasadniczy element ekosystemu leśnego. Dotyczy to zarówno drzewostanów chronionych na mocy ustawy o ochronie przyrody i innych przepisów prawnych, jak też wszystkich pozostałych drzewostanów wielofunkcyjnych. W związku z tym drzewostanom poświęcono w niniejszym opracowaniu stosunkowo dużo uwagi.

Tradycyjne charakterystyki i opisy poszczególnych elementów taksacyjnych drzewostanów nadleśnictwa znajdują się w elaboracie w rozdziale „Charakterystyka stanu lasu i zasobów drzewnych”. W programie ochrony przyrody wykorzystano te dane oraz podjęto próbę ich oceny i interpretacji pod kątem wymagań zrównoważonego rozwoju ekosystemów leśnych.

Charakterystyka drzewostanów przedstawiona w niniejszym rozdziale (ilościowa i powierzchniowa) obejmować będzie: bogactwo gatunkowe, strukturę piętrową, pochodzenie, zgodność składu gatunkowego z warunkami

siedliskowymi oraz formy degeneracji ekosystemu leśnego. Charakterystyki te zostały uproszczone, nacisk położono natomiast na porównanie aktualnych danych z danymi z poprzedniego programu, (opartymi o stan wyjściowy 01.01.2004 r.) obrazujące zmiany zaistniałe w ostatnim 10-cioleciu.

4.1.7.1. Bogactwo gatunkowe

Bogactwo gatunkowe drzewostanów określa ilość gatunków w składzie warstwy górnej drzew (zapisanych w składzie gatunkowym I piętra).

Największą powierzchnię w Nadleśnictwie Dobrzejewice zajmują drzewostany jedno i dwugatunkowe, wśród których dominują występujące na siedliskach borów świeżych, borów mieszanych świeżych drzewostany z panującą sosną występujące w różnych składach gatunkowych z domieszką brzozy, dęba i in.

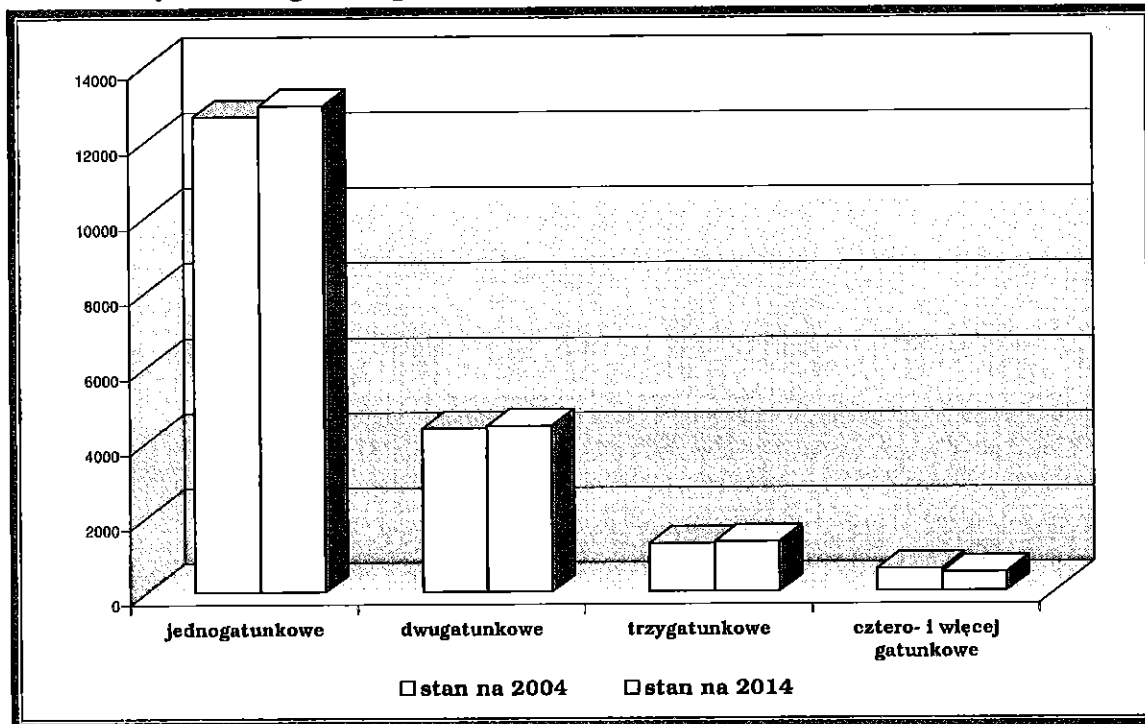
W porównaniu do danych poprzedniego programu ochrony przyrody zauważa się wzrost udziału drzewostanów dwugatunkowych, trzygatunkowych oraz jednogatunkowych, natomiast spadek wielogatunkowych. Wzrost powierzchni drzewostanów jednogatunkowych może z uwzględnienia w poprzedniej rewizji tylko drzewostanów złożonych z jednego gatunku w tym samym wieku o udziale równym 10 w składzie gatunkowym. Obecnie uwzględniono dodatkowo drzewostany złożone z tego samego gatunku jednak o różnych wiekach, których suma udziałów w składzie gatunkowym jest równa 10.

Tabela 20. Zestawienie powierzchni (ha) drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego (wg wzoru nr13).

Obręb Nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Wiek drzewostanu			Ogółem (ha)	Ogółem (%)
		<= 40 lat	41 - 80	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dobrzejewice	jednogatunkowe	589,37	2795,21	917,94	4302,52	69,9
	dwugatunkowe	802,43	321,30	99,05	1222,78	19,8
	trzygatunkowe	350,97	101,62	20,77	473,36	7,7
	cztero i więcej gatunkowe	111,65	35,73	11,42	158,80	2,6
	Razem	1854,42	3253,86	1049,18	6157,46	100,0

Obręb Nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Wiek drzewostanu			Ogółem (ha)	Ogółem (%)
		<= 40 lat	41 - 80	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Wąkole	jednogatunkowe	1144,92	5249,31	2261,01	8655,24	66,3
	dwugatunkowe	2289,73	820,12	90,14	3199,99	24,5
	trzygatunkowe	572,66	220,34	63,78	856,78	6,6
	cztero i więcej gatunkowe	236,10	63,08	44,83	344,01	2,6
	Razem	4243,41	6352,85	2459,76	13056,02	100,0
Nadleśnictwo Dobrzejewice	jednogatunkowe	1734,29	8044,52	3178,95	12957,76	67,5
	dwugatunkowe	3092,16	1141,42	189,19	4422,77	23,0
	trzygatunkowe	923,63	321,96	84,55	1330,14	6,9
	cztero i więcej gatunkowe	347,75	98,81	56,25	502,81	2,6
	Ogółem	6097,83	9606,71	3508,94	19213,48	100,0

Ryc. 18. Bogactwo gatunkowe drzewostanów - zmiany w 10-leciu

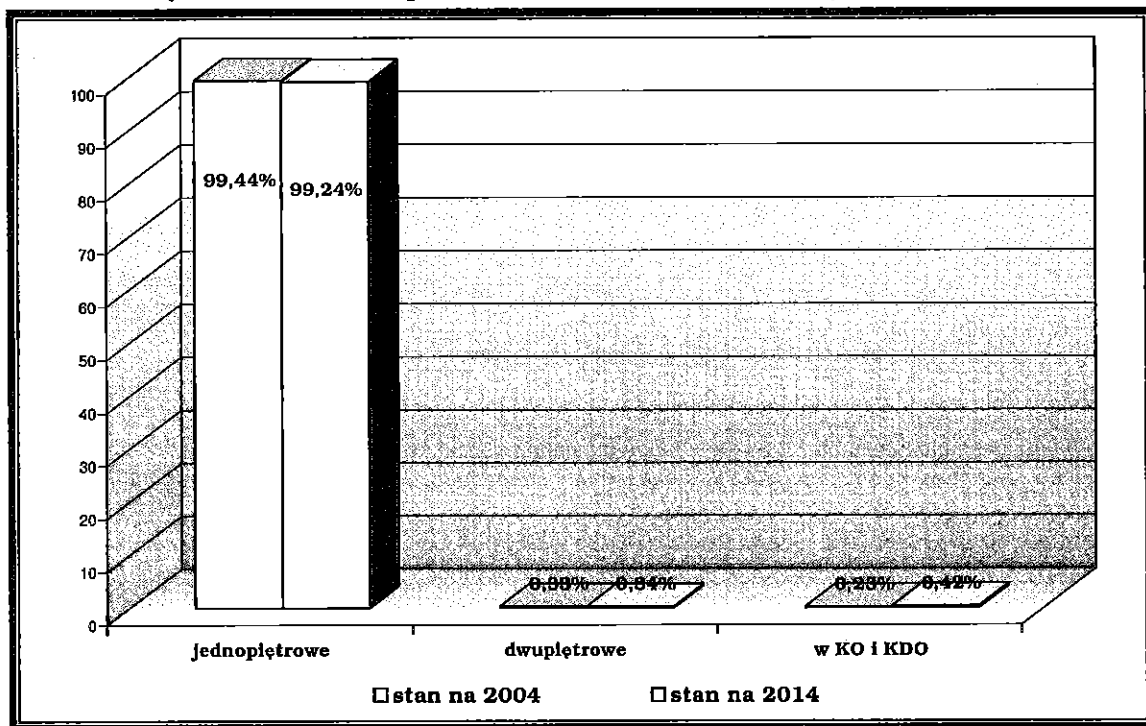

4.1.7.2. Struktura piętrowa

Pod względem struktury drzewostany Nadleśnictwa Dobrzejewice są mało zróżnicowane. Drzewostany jednopiętrowe występują na 99,24% powierzchni leśnej. Pozostałe 0,76% to drzewostany dwupiętrowe oraz w klasie odnowienia i w klasie do odnowienia. Główną przyczyną takiego stanu jest sztuczne pochodzenie drzewostanów. Nie spotyka się drzewostanów wielopiętrowych.

W porównaniu do danych zamieszczonych w poprzednim programie udział drzewostanów jednopiętrowych uległ zmniejszeniu natomiast zwiększył się udział drzewostanów dwupiętrowych głównie na korzyść drzewostanów w klasie odnowienia.

Ryc. 19. Struktura piętrowa drzewostanów – zmiany w 10-leciu

Zestawienie powierzchni (ha) drzewostanów wg grup wiekowych i struktury przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Tabela 21. Zestawienie powierzchni (ha) drzewostanów wg grup wiekowych i struktury (wg wzoru nr14).

Obręb Nadleśnictwo	Struktura drzewostanów drzewostany	Wiek drzewostanu			Ogółem (ha)	Ogółem (%)
		<= 40 lat	41 - 80	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dobrzejewice	jednopiętrowe	1854,42	3253,86	1015,00	6123,28	99,44
	dwupiętrowe	0,00	0,00	9,25	9,25	0,15
	w KO i KDO	0,00	0,00	24,93	24,93	0,41
	Razem	1854,42	3253,86	1049,18	6157,46	100,00
Obręb Wąkole	jednopiętrowe	4243,41	6348,01	2353,26	12944,68	99,15
	dwupiętrowe	0,00	0,00	54,96	54,96	0,42
	w KO i KDO	0,00	4,84	51,54	56,38	0,43
	Razem	4243,41	6352,85	2459,76	13056,02	100,00
Nadleśnictwo Dobrzejewice	jednopiętrowe	6097,83	9601,87	3368,26	19067,96	99,24
	dwupiętrowe	0,00	0,00	64,21	64,21	0,34
	w KO i KDO	0,00	4,84	76,47	81,31	0,42
	Ogółem	6097,83	9606,71	3508,94	19213,48	100,00

4.1.7.3. Pochodzenie

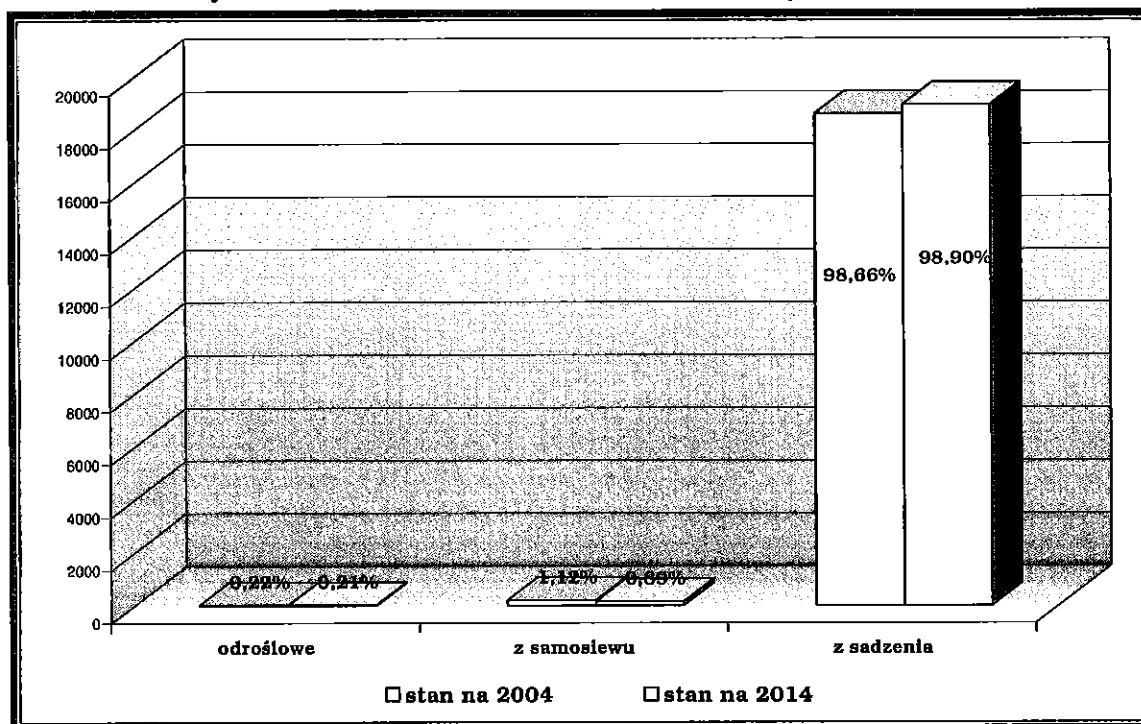
Dane dotyczące pochodzenia poszczególnych drzewostanów są niepełne, dotyczy to zwłaszcza drzewostanów starszych. Z bardzo dużym prawdopodobieństwem można jednak stwierdzić, że drzewostany Nadleśnictwa Dobrzejewice prawie wyłącznie pochodzą z odnowień sztucznych. Zgodnie z przyjętymi ustaleniami informacji o pochodzeniu sztucznych drzewostanów nie zapisywano w opisach taksacyjnych.

Drzewostany odrosłowe zajmują łącznie 39,65 ha, i występują one na siedliskach bagiennych, niekiedy wilgotnych a gatunkiem, który je tworzy jest olsza czarna.

Drzewostany pochodzące z samosiewu zajmują powierzchnie 170,91 ha. Tworzą je w większości naturalne odnowienia olchowe, sosnowe i brzożowe oraz rzadziej dębowe, bukowe i wiązowe.

W porównaniu do danych zamieszczonych w poprzednim programie udział drzewostanów wg rodzaju pochodzenia pozostał na zbliżonym poziomie.

Ryc. 20. Pochodzenie drzewostanów - zmiany w 10-leciu

Oddzielną grupę lasów nadleśnictwa stanowią drzewostany powstałe w wyniku zalesienia gruntów użytkowanych rolniczo (grunty porolne). Łącznie zajmują one 10137,79 ha, co stanowi 52,1 % powierzchni leśnej.

Zestawienie powierzchni (ha) wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych przedstawiono w zestawieniu poniżej:

Tabela 22. Zestawienie powierzchni (ha) wg rodzajów i pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych (wg wzoru nr 15).

Obręb Nadleśnictwo	Rodzaj i pochodzenie drzewostanów	Wiek drzewostanu			Ogółem (ha)	Ogółem (%)
		<= 40 lat	41 - 80	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dobrzejewice	odroślowe	6,62	6,61	0,67	13,90	0,23
	z samosiewu	2,32	3,44	0,00	5,76	0,09
	z sadzenia	1845,48	3243,81	1048,51	6137,80	99,68
	Razem	1854,42	3253,86	1049,18	6157,46	100,0

Obręb Nadleśnictwo	Rodzaj i pochodzenie drzewostanów	Wiek drzewostanu			Ogółem (ha)	Ogółem (%)
		<= 40 lat	41 - 80	> 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Wąkole	odroślowe	2,78	15,07	7,90	25,75	0,20
	z samosiewu	23,62	131,56	9,97	165,15	1,26
	z sadzenia	4217,01	6206,22	2441,89	12865,12	98,54
	Razem	4243,41	6352,85	2459,76	13056,02	100,0
Nadleśnictwo Dobrzejewice	odroślowe	9,40	21,68	8,57	39,65	0,21
	z samosiewu	25,94	135,00	9,97	170,91	0,89
	z sadzenia	6062,49	9450,03	3490,40	19002,92	98,90
	Ogółem	6097,83	9606,71	3508,94	19213,48	100,0

4.1.7.4. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi

Oceny zgodności składu gatunkowego drzewostanów Nadleśnictwa Dobrzejewice z warunkami siedliskowymi dokonano zgodnie z wytycznymi instrukcji urządzania lasu z tym, że w grupie drzewostanów o składzie niezgodnym wyróżniono dodatkowo:

- o niezgodność obojętną (za zalecany gatunek liściasty występuje inny gatunek liściasty),
- o niezgodność negatywną (za zalecany gatunek liściasty występuje sosna lub świerk).

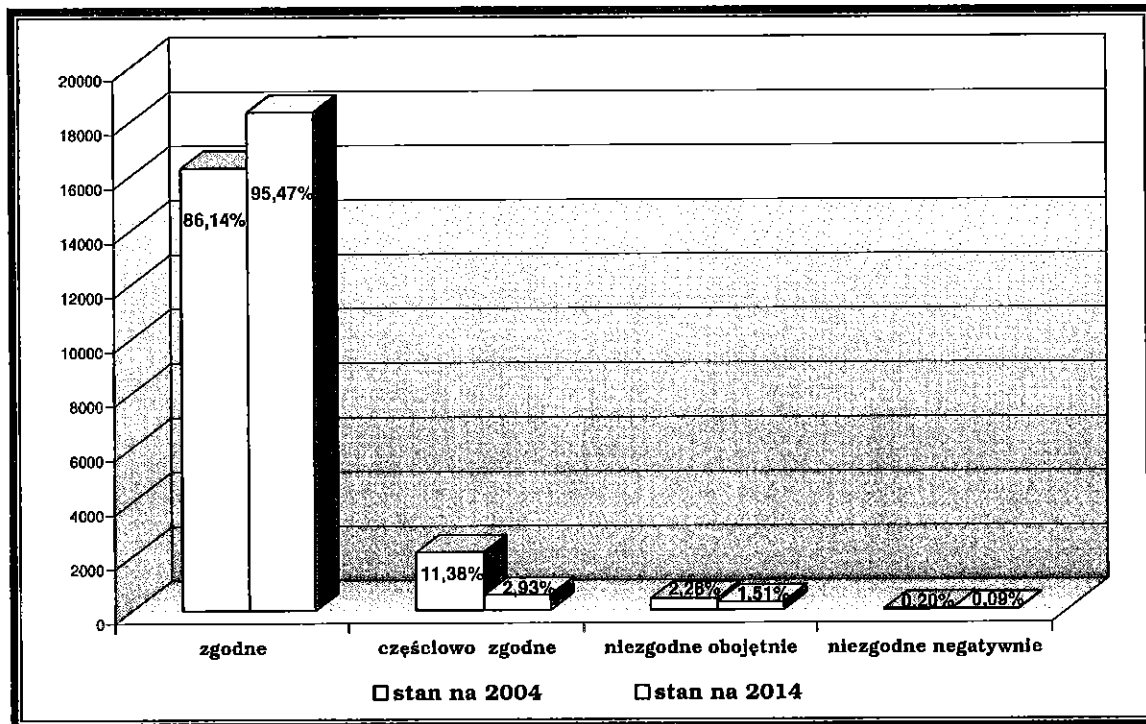
W Nadleśnictwie Dobrzejewice zdecydowanie dominują drzewostany o składzie gatunkowym zgodnym (95,47%) i częściowo zgodnym (2,93%) z pożądanym.

Drzewostany o składzie gatunkowym niezgodnym obojętnie z pożądanym (1,51%) występują głównie na siedliskach lasu mieszanego wilgotnego, las wilgotny, lasu łęgowego i olsu a także sporadycznie boru mieszanego świeżego, lasu mieszanego świeżego i boru mieszanego wielgotnego, gdzie zalecane gatunki liściaste (Db i Ol) są zastąpione przez inne gatunki liściaste (Brz, Bk, Wz). Natomiast na siedliskach borów oraz borów i lasów mieszanych, sosnę zastępuje głównie brzoza.

Drzewostan o składzie gatunkowym niezgodnym negatywnie występują na siedliskach lasu łęgowego, lasu świeżego i lasu mieszanego świeżego gdzie dąb zastąpiono głównie sosną sporadycznie modrzewiem i świerkiem.

W porównaniu do poprzedniego programu znacznie zwiększył się procentowy udział drzewostanów zgodnych z pożądanym składem gatunkowym (z 86,14% do 95,47%), zmniejszył się zaś udział częściowo zgodnych (z 11,38% do 2,93%). Drzewostany o składzie niezgodnym z pożądanym składem gatunkowym zmniejszyły swój udział następująco: niezgodne obojętnie z 2,28% do 1,51% natomiast niezgodne negatywnie z 0,20% do 0,09%.

**Ryc. 21. Zgodność składu gatunkowego drzewostanów z warunkami siedliskowymi-
zmiany w 10-leciu**

Należy jednak dodać, że oprócz prawidłowo prowadzonych odnowień na powyższe wyniki mają także wpływ zmiany dokonane w typach drzewostanów.

Tabela 23. Zestawienie powierzchni drzewostanów (ha) wg zgodności składu gatunkowego z siedliskiem

Drzewostany	Jednostka	Obręby		Nadleśnictwo	Ogółem %
		Dobrzejewice	Wąkole		
1	2	3	4	5	6
zgodne	ha	5890,65	12452,93	18343,58	95,47
częściowo zgodne	ha	183,28	379,13	562,41	2,93
niezgodne obojętnie	ha	76,51	213,04	289,55	1,51
niezgodne negatywnie	ha	7,02	10,92	17,94	0,09
Razem	ha	6157,46	13056,02	19213,48	100,0

4.1.7.5. Formy degeneracji ekosystemu leśnego

Dokonując oceny form degeneracji ekosystemów leśnych brano pod uwagę cztery jej podstawowe elementy:

- o aktualny stan siedliska,
- o ujednoczenie (monotypizację),
- o borowacenie,
- o neofityzację.

Aktualny stan siedliska

Ocenę aktualnego stanu siedliska oparto na bazie danych zawartych w planie u.l. z uwzględnieniem opracowania siedliskowego dla nadleśnictwa.

W przedstawionej poniżej tabeli oraz na wykresie zestawione są dane wygenerowane przez program Taksator. W pozycji stanu siedliska - naturalne zawarte są również pozycje zbliżone do naturalnego, natomiast w zestawieniu - zniekształcone zawarte są pozycje silnie zniekształcone oraz przekształcone. Szczegółowe przyporządkowanie stanu siedlisk znajduje się w bazie Taksator.

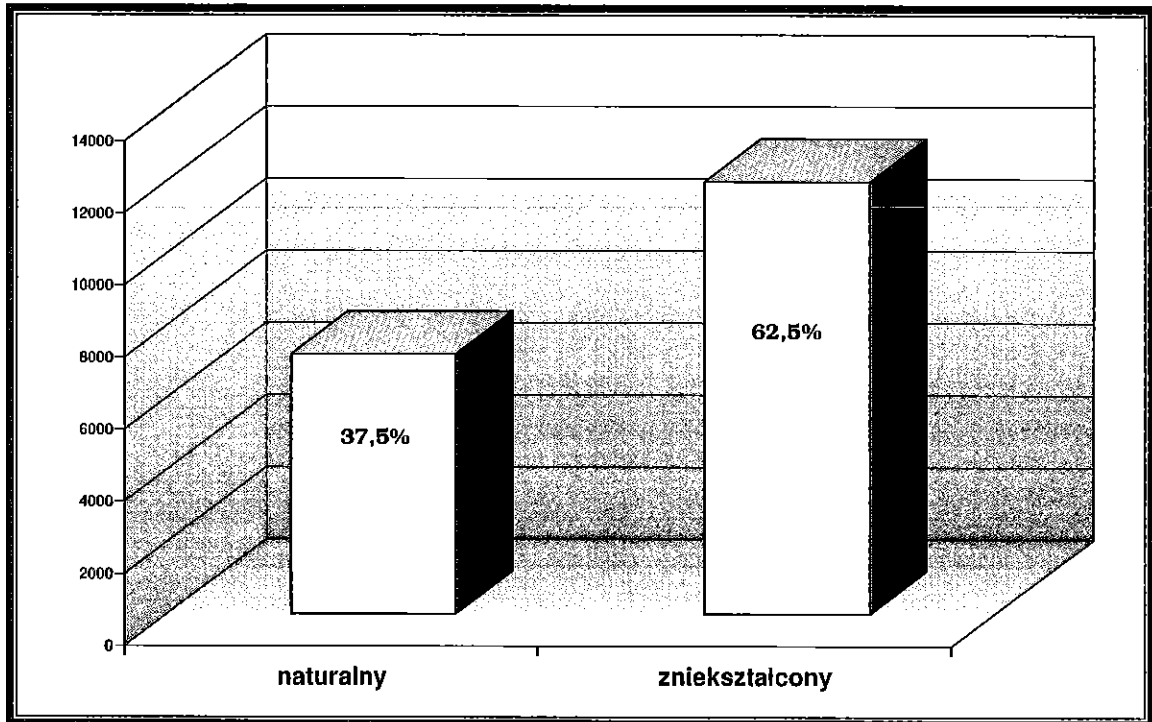
Dominującą formą stanu siedlisk jest forma zniekształcona, której jest 62,5% a w formie naturalnej 37,5%. Zdecydowanie dominują siedliska borów w stanie zniekształconym, borów w stanie naturalnym oraz borów mieszanych w stanie zniekształconym. Wysoki udział siedlisk w stanie zniekształconym wiąże się bezpośrednio z dużą ilością drzewostanów porolnych.

Tabela 24. Zestawienie powierzchni (ha) wg aktualnego stanu siedlisk

Obręb	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Wiek			Ogółem	Ogółem %
			do 40 lat	41-80 lat	powyżej 80 lat		
1	2	3	4	5	6	7	8
Dobrzejewice	Bory	naturalny	519,39	690,55	308,44	1518,38	24,7
		zniekształcony	533,38	1504,08	237,60	2275,06	36,9
	Bory mieszane	naturalny	270,68	122,72	231,64	625,04	10,2
		zniekształcony	401,02	845,17	212,11	1458,30	23,7
	Lasy mieszane	naturalny	36,31	24,94	25,51	86,76	1,4
		zniekształcony	59,99	32,35	29,10	121,44	2,0
	Lasy	naturalny	4,34	7,77	3,46	15,57	0,3
		zniekształcony	3,99	0,34	0,00	4,33	0,1
Razem Obręb Dobrzejewice		naturalny	841,40	855,26	570,37	2267,03	36,8
		zniekształcony	1013,02	2398,60	478,81	3890,43	63,2
Wąkole	Bory	naturalny	1518,12	1446,73	963,80	3928,65	30,1
		zniekształcony	1323,97	2982,24	950,29	5256,50	40,3
	Bory mieszane	naturalny	286,97	213,90	123,94	624,81	4,8
		zniekształcony	747,07	1231,79	318,37	2297,23	17,6
	Lasy mieszane	naturalny	44,89	118,28	35,70	198,87	1,5
		zniekształcony	173,43	178,14	35,00	386,57	3,0
	Lasy	naturalny	8,11	44,04	13,47	65,62	0,5
		zniekształcony	13,88	0,94	1,09	15,91	0,1
Razem Obręb Wąkole		naturalny	1898,75	1891,35	1152,92	4943,02	37,9
		zniekształcony	2344,66	4461,50	1306,84	8113,00	62,1
Nadleśnictwo	Bory	naturalny	2037,51	2137,28	1272,24	5447,03	28,4
		zniekształcony	1857,35	4486,32	1187,89	7531,56	39,2
	Bory mieszane	naturalny	557,65	336,62	355,58	1249,85	6,5
		zniekształcony	1148,09	2076,96	530,48	3755,53	19,5
	Lasy mieszane	naturalny	81,20	143,22	61,21	285,63	1,5
		zniekształcony	233,42	210,49	64,10	508,01	2,6
	Lasy	naturalny	12,45	51,81	16,93	81,19	0,4
		zniekształcony	17,87	1,28	1,09	20,24	0,1
Razem Nadleśnictwo Dobrzejewice		naturalny	2740,15	2746,61	1723,29	7210,05	37,5
		zniekształcony	3357,68	6860,10	1785,65	12003,43	62,5

Ryc. 22. Aktualny stan siedlisk Nadleśnictwa Dobrzejewice

Ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe - monotypizacja

Jedną z form degeneracji ekosystemów leśnych jest ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe kompleksów leśnych. Monotypizację określa się dla kompleksów powyżej 200 ha z uwzględnieniem podziału drzewostanów na sosnowe i świerkowe oraz pozostałe.

Na terenie nadleśnictwa kryterium dotyczące powierzchni spełniają kompleksy główne w obydwu obrębach. W żadnym jednak jedna klasa wieku nie zajmuje 50% powierzchni. W związku z powyższym na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice nie stwierdza się monotypizacji i nie sporządza się stosownego zestawienia.

Neofityzacja

Neofityzacja jest formą degradacji lasu wynikającą ze sztucznej uprawy lub samoistnego wnikania gatunków drzew i krzewów obcego pochodzenia do składu gatunkowego drzewostanów na danym terenie. Zamieszczona dalej tabela ujmuje powierzchnie z gatunkiem obcym występującym w składzie gatunkowym drzewostanu.

Tabela 25. Zestawienie powierzchni (ha) wg form degeneracji lasu - neofityzacja

Gatunek obcy	Dobrzejewice		Wąkole		Nadleśnictwo		Ogółem % (pow. rzeczywistej)
	pow. całych wydź z gat. obcym [ha]	pow. rzeczywista zajmowana przez gat. obcy [ha]	pow. całych wydź z gat. obcym [ha]	pow. rzeczywista zajmowana przez gat. obcy [ha]	pow. całych wydź z gat. obcym [ha]	pow. rzeczywista zajmowana przez gat. obcy [ha]	
1	3	4	5	6	7	8	9
Sosna banksa	2,27	0,23	4,33	0,49	6,6	0,72	1,1
Sosna czarna	82,54	18,34	49,46	8,96	132,00	27,3	39,4
Sosna smolowa	10,24	5,54	3,64	0,36	13,88	5,90	8,5
Sosna wejmutka	-	-	1,60	0,16	1,60	0,16	0,2
Dąb czerwony	33,54	3,82	140,74	21,14	174,28	24,96	36,0
Robinia akacyjowa	41,13	6,79	12,58	3,46	53,71	10,25	14,8
Ogółem	169,72	34,74	212,35	34,57	382,07	69,29	100,0

W porównaniu do danych z poprzedniego programu ogólna powierzchnia całych wydziałów z udziałem gatunków obcych, uległa zmniejszeniu z 438,16ha do 382,07ha.

W podszytach najliczniejszym neofitem jest czeremcha amerykańska, która w skali nadleśnictwa stanowi główny składnik podszytów. Najczęściej czeremcha występuje w leśnictwach: Brzozówka, Osiek, Wylewy, Wąkole, Czernikowo i Łochocin, w pozostałych występuje mozaikowo w mniejszym nasileniu. Obecność czeremchy amerykańskiej stwarza problemy przy odnowieniach zrębów, jednak jej obecność stanowi także bazę żerową dla powiększającej się populacji łosia.

Ponadto w podszytach i wyższych partiach lasów nadleśnictwa występują jeszcze takie obce gatunki jak dąb czerwony i robinia akacyjowa.

Borowacenie

Borowacenie (pinetyzacja) wyróżnia się na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. W zależności od udziału sosny i świerka w górnej warstwie drzew należy wyróżnić borowacenie:

a) słabe, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: - ponad 80 % na siedliskach borów mieszanych

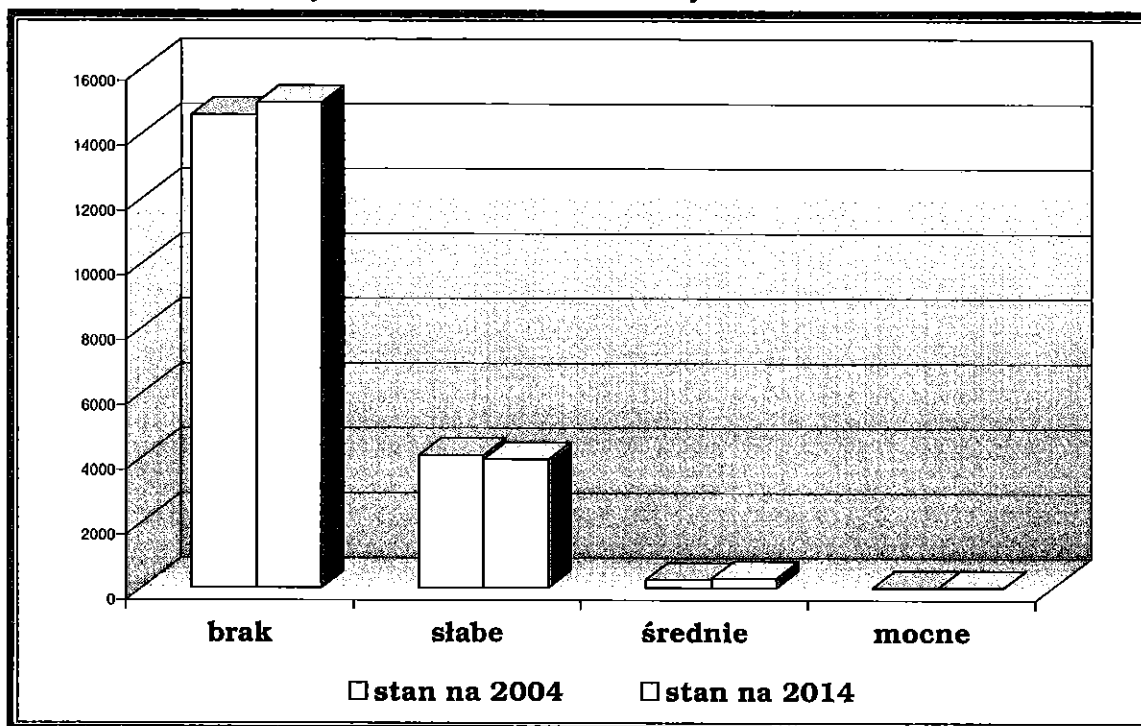
- 50-80 % na siedliskach lasów mieszanych
  - 10-30 % na siedliskach lasowych,
- b) średnie, jeżeli udział sosny lub świerka wynosi:
- ponad 80 % na siedliskach lasów mieszanych
  - 30-60 % na siedliskach lasowych,
- c) mocne, jeżeli udział sosny i świerka w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi: - ponad 60 % na siedliskach lasowych.

Tabela 26. Zestawienie powierzchni (ha) wg form degeneracji lasu - borowacenie

Drzewostany	Jednostka	Obręby		Nadleśnictwo	Ogółem %
		Dobrzejewice	Wąkole		
1	2	3	4	5	6
brak	ha	4465,82	10501,07	14966,89	77,9
słabe	ha	1589,75	2353,56	3946,31	20,5
średnie	ha	101,36	191,36	292,72	1,5
mocne	ha	0,53	10,03	10,56	0,1
Razem	ha	6157,46	13056,02	19213,48	100,0

Udział poszczególnych drzewostanów w poszczególnych grupach borowacenia zależy w dużej mierze od struktury siedlisk obiektu oraz zmian dokonywanych w gospodarczych typach drzewostanów na przestrzeni ostatnich 10-cioleci. Ze względu na niedużą żyzność siedlisk nadleśnictwa oraz duży udział drzewostanów zgodnych z siedliskiem, głównie sosnowych problem borowacenia nie ma tu istotnego znaczenia. Borowacenie średnie obejmuje tylko 1,5% powierzchni a mocne zaledwie 0,1%. W porównaniu do danych z poprzedniego programu ochrony przyrody można zauważyć wzrost udziału drzewostanów bez borowacenia natomiast pozostałe wartości pozostały na bardzo zbliżonym poziomie.

Ryc. 23. Borowacenie – zmiany w 10-leciu

4.1.7.6. Zadrzewienia

W stanie posiadania nadleśnictwa zadrzewienia (zgodnie z ewidencją gruntów) zajmują 5,25 ha. Ponadto na ewidencyjnych Lz/Ps oraz Lz/R występują zadrzewienia o łącznej powierzchni 0,48ha. Poza tymi pozycjami należy wspomnieć o zadrzewieniach i zakrzewieniach zlokalizowanych na innych powierzchniach nieleśnych (bagnach, użytkach ekologicznych, gruntach rolnych i przy terenach zabudowanych), szczególnie duża ich ilość znajduje się na „Zielonej Kępie”. Na terenie nadleśnictwa występują ponadto park zlokalizowany w leśnictwie Łochocin oddz. 415f, g, k o łącznej powierzchni 3,02ha.

Tabela 27. Zestawienie zadrzewień (zgodnie z ewidencją gruntów)

Lp.	Leśnictwo Oddział Pododdział	Gatunek panujący	Powierz- chnia (ha)	Średni wiek	Ogólny opis, skład gatunkowy, stan zdrowotny, gatunki rzadkie, gatunki cenne	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
Obręb Dobrzejewice						
1.	Szkółka Bielawy 3f	Lp	0,09	100	Zadrzewienie: Lp 90l; Ksz 110l.	
2.	Szkółka Bielawy 4c	OI	0,05	60	Zadrzewienie: Wb 60l; OI 60l.	
3.	Brzozówka 14Bj	OI	0,60	45	Zadrzewienie: OI, Brz 30l; Brz 45l; OI, Db 60l.	
4.	Brzozówka 19b	OI	0,25	40	Zadrzewienie: Brz 60l; OI 50l; So 30l; OI 20l.	
Razem Obręb Dobrzejewice			0,99			
Obręb Wąkole						
5.	Wylewy 94Bi	Wb	0,53	50	Zadrzewienie: Wb 90l; OI.s 35l; Js 25l. Zakrzewienie: wb, czm, jkl, bez.c	
6.	Wąkole 202i	Md	1,03	53	Zadrzewienie: Md, So, Brz, Kl, Bk, Lp, Św 60l; Lp, Bk 30l	
7.	Wąkole 202j	Gb	2,05	88	Zadrzewienie: Gb, Lp, So 90l; Db 110l; Brz, OI, Ak, Jw. 80l. Zakrzewienie: Isz	
8.	Wąkole 202ax	OI	0,06	60	Zadrzewienie: Wb, OI 60l.	
9.	Komorowo 300c	Lp	0,15	130	Zadrzewienie: Lp 130l.	
10.	Komorowo 300d	Lp	0,06	130	Zadrzewienie: Lp 130l.	
11.	Łochocln 405h	OI	0,31	80	Zadrzewienie: OI, Gb 80l; Zakrzewienie: śl.t, bez.c, Isz	
12.	Bobrowniki 430f	So	0,07	75	Zadrzewienie: So 75l; Zakrzewienie: kru, czm, brz	
Razem Obręb Wąkole			4,26			
Ogółem Nadleśnictwo			5,25			

5. WALORY HISTORYCZNO-KULTUROWE

Tereny obecnego Nadleśnictwa Dobrzejewice od zarania państwa stanowiły własność Korony Polskiej. W okresie funkcjonowania Zakonu Krzyżackiego ziemie te były przedmiotem sporów i często przechodziły z rąk do rąk w wyniku wojen czy też zawieranych porozumień. Pozostałościami po tych wydarzeniach są ruiny zamków w Złotorii (jedyne zamki polskie w regionie) i Bobrownikach. Po II-gim rozbiórce Polski omawiane obszary przeszły pod administrację pruską, a w latach 1807-1815 znalazły się na terenie Księstwa Warszawskiego. Po Kongresie Wiedeńskim zdecydowana większość omawianego obszaru została włączona do Królestwa Polskiego (Kongresówka). Z tego okresu pochodzą kopce graniczne i rów graniczny, których pozostałości można znaleźć obecnie na terenie obrębu Dobrzejewice.

Podstawowym elementem krajobrazu kulturowego na obszarze Nadleśnictwa Dobrzejewice są osiedla wiejskie. Historia osadnictwa na obszarze zasięgu terytorialnego nadleśnictwa rozpoczyna się na przełomie XIV i XV w. głównie na żyzniejszych obszarach morenowych. Drugi wzrost ruchu kolonizacyjnego, w którym można wyróżnić dwie fazy, różniące się składem etnicznym i formą osadniczą, ma miejsce na przełomie XVII i XVIII w. wiąże się z tzw. osadnictwem olęderskim. W pierwszej fazie tego procesu osiedlają się głównie Holendrzy, zajmując nadrzeczne obszary nizinne, głównie nad Wisłą i na kępach nadwiślańskich. We wsiach holenderskich zabudowania stoją rzędami w postaci równoległych pasów prostopadłych do głównej drogi. Do tego typu wsi należy Bógpomóż Stary i Nowy. W drugiej fazie ruchu kolonizacyjnego przypadającej na XVIII w. powstają osiedla na terenach leśnych z ludnością niemiecką i polską, składające się z rozproszonych gospodarstw, usytuowanych z reguły pośrodku wykarczowanego obszaru. Tego typu osadnictwo nazwano potem „rumunkami”. Największe zagęszczenie holenderskich osiedli rozproszonych występuje w pobliżu pradoliny Wisły od Obrowa po Lipno oraz w obrębie samej pradoliny (Stajęczynki, Skwirynowo, Smogorzewiec). W związku z rozwojem przemysłu w XVIII w. pojawiają się nowe typy osiedli zwane „Hutami, Rudami lub Żelaźniakami”. Niektóre z nich produkowały żelazo do połowy XIX w. (Hamernia koło Brzeźna). Właśnie rozwój osadnictwa na obszarach leśnych, a w

późniejszym czasie uwłaszczenie włościan i serwituty leśne przyczyniły się do wylesienia dużych obszarów leśnych w obrębie mało żyznej pradoliny Wisły.

Nieliczne zabytki architektoniczne są reprezentowane przez obiekty sakralne – głównie kościoły.

Lasy Nadleśnictwa Dobrzejewice były też niemym świadkiem walk oraz martyrologii narodu polskiego – głównie w czasie II wojny światowej, czego pamiątką są liczne mogiły i miejsca pamięci.

Wykaz obiektów lub miejsc o walorach kulturowo-krajobrazowych lub historycznych w poszczególnych gminach i wsiach przedstawia się następująco:

ZABYTKI ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA ZNAJDUJĄCE SIĘ W ZASIĘGU TERYTORIALNYM NADLEŚNICTWA DOBRZEJEWICE

Miasto Toruń

Kaszczorek

- Kościół p.w. Świętego Krzyża z XIV w. – nr rej.:A/376 z 28.01.1930
- Fort I im. J. Sobieskiego zbudowany w latach 1888-92
- Skansen z chałupami krytymi strzechą (architektura wiejska z terenu ziemi Chełmińskiej)

Gmina Lubicz

Grabowiec

- Kościół p.w. Chrystusa Króla z pierwszej połowy XX w.
- Chata drewniana z końca XIX w.
- Młyn drewniany z końca XIX w.

Kopanino

- Chata drewniana z częścią gospodarczą z połowy XIX w.
- Chata drewniana kryta strzechą z końca XIX w.

Lubicz Dolny

- Dworzec kolejowy z pierwszej połowy XX w.
- Kościół p.w. Św. Stanisława Kostki z pierwszej połowy XX w.
- Młyn z początku XX w. – nr rej.:A/1405/1-4 z 29.01.2009
- Chata drewniana z drugiej połowy XIX w.
- Poczta z końca XIX w.
- Remiza murowana z cegły z końca XIX w.
- Restauracja murowana z cegły z początku XX w.

- Rzeźnia murowana z cegły z początku XX w.
- Szkoła murowana z cegły częściowo otynkowana z początku XX w.
- Urząd celny murowany z cegły z końca XIX w.

Lubicz Górny

- Restauracja drewniana z końca XIX w.
- Spichlerz murowany z cegły z pierwszej połowy XX w.

Mierzynek

- Zespół dworski (dwór, czworak) z końca XIX w.

Złotoria

- Kościół p.w. Św. Wojciecha w stylu neogotyckim z ogrodzeniem cmentarza przykościelnego z początku XX w.
- Most na Drwęcy z końca XIX w.
- Zamek (ruiny) z początku XV w.
- Kapliczka przydrożna murowana z cegły z końca XIX w.
- Kapliczka przydrożna murowana z cegły przy kościele z początku XX w.
- Szkoła murowana z cegły z końca XIX w.
- Chaty drewniane z połowy XIX w.
- Domy drewniane i murowane z cegły z końca XIX i początku XX w.

Gmina Obrowo

Bartoszewo

- Chata drewniana z drugiej połowy XIX w.

Brzozówka

- Chaty drewniane z końca XIX w.

Dobrzejewice

- Chaty drewniane z końca XIX w. i początku XX w.
- Czworak murowany z cegły z końca XIX w.
- Dwór z szachulca otynkowany z początku XX w.
- Kościół p.w. Św. Wawrzyńca 1891-93 nr rej.:A/1548/1-2 z 12.01.2010
- ogrodzenie z bramą metalową nr rej.: j.w.
- Szkoła murowana z cegły otynkowana z początku XX w.

Dzikowo

- Chaty drewniane (jedna kryta strzechą) z końca XIX w. i początku XX w.

Głogowo

- Bunkier betonowy z początku XX w.

- Schron (I i II) betonowy z początku XX w.
- Chaty drewniane z końca XIX w.

Kawęczyn

- Kapliczka przydrożna murowana z cegły otynkowana z początku XX w.
- Chata drewniana z początku XX w.

Łążyn

- Zespół dworski XVII-XIX:
- - dwór drewniany XVII, XVIII, XX nr rej.:406 z 23.08.1982
- - park z aleją lipową i grabową ok. poł XIX w. nr rej.: 408 z 6.09.1982
- Kościół p.w. śś. Piotra i Pawła z początku 1848,1938 nr rej.: A/1277/1-2 z 3.04.2007
- cmentarz kościelny nr rej.: j.w.
- Szkoła murowana z cegły z początku XX w.

Łążynek

- Szkoła murowana z cegły z początku XX w.

Łęg

- Chaty drewniane (jedna kryta strzecha) z końca XIX w.
- Szkoła drewniana z końca XIX w.

Obrowo

- Dwór z połowy XIX w.
- Park dworski, k XIXw. nr rej.: 465 z 14.12.1984
- Chaty drewniane (jedna kryta strzecha) z końca XIX w.

Osiek

- Chaty drewniane z końca XIX w. i początku XX w.
- Plebania drewniana z początku XX w.

Osiek-Chrapy

- Chaty drewniane z końca XIX w. i początku XX w.

Osiek-Siciny

- Chaty drewniane z końca XIX w. i początku XX w.

Sasieczno

- Chaty drewniane z początku XX w.

Silno

- Chaty drewniane z końca XIX w. i początku XX w.
- Szkoła murowana z cegły z końca XIX w.

- komora celna obecnie budynek gosp. XIXw. nr rej.: A/903 z 30.12.2005

Skrzypkowo

- Chata drewniana z początku XX w.
- Stodoła drewniana kryta strzechą z początku XX w.
- Dom modlitwy z początku XX w.

Stajęczynki

- Chata drewniana z końca XIX w.
- Stodoła drewniana z początku XX w.

Zawały

- Chaty drewniane z końca XIX w.

Zębowo

- Zespół dworski (dwór, stajnia) z końca XIX w.

Gmina Bobrowniki

Bobrowniki

- Ruiny zamku XIV/XV, poł XVII na rej.: 47/382 z 16.10.1957
- Zespół Kościoła p.w. Św. Anny (kościół, kostnica, cmentarz przykościelny, ogrodzenie z bramą) z 1787r. nr rej.: A/725/1-4 z 4.09.1998
- cmentarz rzym-kat. par., XIX/XX nr rej.: 291/A z 1.06.1982
- Sąd gminny z połowy XIX w.
- Szkoła z 1920 r.

Gnojno

- Szkoła powszechna z około 1930 r.
- Zagroda (dom-kaplica ewangelicka, stodoła z oborą) z końca XIX w.
- Dom z częścią inwentarską z początku XIX w.

Rachcin

- Zagroda (dom drewniany z 1864r., obora z chlewem, stodoła, suszarnia owoców) z początku XX w.

Stare Rybitwy

- Kaplica Ewangelicka z końca XIX w.
- Dom z częścią inwentarską z początku XIX w.

Stary Bógpomóż

- Domy z częścią inwentarską z początku XIX w.

Gmina Czernikowo**Czernikowo**

- Zespół Kościoła p.w. Św. Bartłomieja (kościół, plebania) z XIII/XIV w. nr rej.: A/707 z 9.09.1964

Makowiska

- Kościół ewangelicki (obecnie rzym.-kat.) P. W. Chrystusa Króla z 1930 r.
- Domy z częścią inwentarską z ok. 1850 r.

Mazowsze

- Kościół Par. p.w. Św. Marcina, ogrodzenie z bramą z 1900 r nr rej.: 417/A z 26.10.1988

Osówka

- Pastorówka z pocz. XIX w.

Steklin

- Zespół dworski (dwór, spichlerz, park) z połowy XIX w. nr rej.: 250/A z 11.01.1988

Steklinek

- Zespół dworski (dwór, park, obora ze spichlerzem) z początku XIX, XX w. nr rej.: A-998/1-3 z 11.01.1988
- Zagrody i domy tzw. poniatówki z 1938 r

Włecz

- Zagroda (dom z częścią inwentarską, stodoła) z końca XIX w.
- Domy z częścią inwentarską z początku XIX w.

Gmina Fabianki**Fabianki**

- Zespół dworski (dwór, park, oficyna, rządówka, spichlerz, obora) z przełomu XIX/XX w. nr rej.: 404/A z 24.04.1997
- Wzorcowe osiedle pracowników folwarcznych z 1914 r.

Miasto Lipno

- Zespół Kościoła p.w. NMP (kościół, brama, ogrodzenie, plebania) z drugiej połowy XIV w. nr rej.: A/470 z 17.02.1981
- Kościół Ewangelicki z 1865-1868 r.
- Cerkiew Prawosławna z połowy XIX w.
- Obiekty cmentarza (kaplica, ogrodzenie z bramą)
- Ratusz z 1831 r.

- Zespół Sejmiku Powiatowego (bud. sejmiku, bud. administracyjny) z 1928r
- Szkoła powszechna z początku XIX w.
- Urząd Skarbowy z 1924 r.
- Poczta z oficyną końca XIX w.nr rej.: 356/A z 20.01.1995
- Zajazd „Hotel Warszawski” z pierwszej połowy XIX w.
- Budynek syndykatu rolniczego z pierwszej połowy XIX w.

Gmina Lipno

Brzeźno

- Kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej z drugiej połowy XVIII w.
nr rej.: 87/A z 15.11.1982
- Pozostałości zespołu dworskiego (rządówka, pozostałości parku) z drugiej połowy XIX w.

Jankowo

- Zagroda (dom, stodoła) z pierwszej połowy XIX w.
- Obora z wozownią w zagrodzie z około 1920 r.

Ostrowite

- Kościół p.w. Św. Mateusza z połowy XVIII w.

Wichowo

- Dwór z 1926 r.

WYKAZ ZABYTKOWYCH CMENTARZY (wpisanych do rejestru zabytków)

Gmina Lubicz

Grabowiec

- Cmentarz katolicki (brama wejściowa, krzyż cmentarny, studnia) z drugiej połowy XX w.

Kopanino

- Cmentarz ewangelicki nieczynny z drugiej połowy XIX w.

Krobia

- Cmentarz katolicki nieczynny (brama wejściowa) z początku XX w.

Lubicz Dolny

- Cmentarz parafialny katolicki (krzyż, brama wejściowa) z początku XX w.
- Cmentarz przykościelny nieczynny z początku XIX w.

Lubicz Górny

- Cmentarz katolicki nieczynny (figura, mur ogrodzeniowy) z początku XX w.
- Cmentarz parafialny katolicki (pomnik pamięci, brama wejściowa) z drugiej połowy XX w.
- Cmentarz żydowski z XVIII w.

Złotoria

- Cmentarz ewangelicki nieczynny z drugiej połowy XIX w.
- Cmentarz przykościelny katolicki (kapliczka, mur ogrodzeniowy, brama wejściowa) z początku XX w.

Gmina Obrowo Brzozówka

- Cmentarz ewangelicki nieczynny z drugiej połowy XIX w.

Dobrzejewice

- Cmentarz parafialny (brama wejściowa) z drugiej połowy XIX w.
- Cmentarz przykościelny nieczynny (brama wejściowa) z końca XIX w.

Głogowo

- Cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w.

Łążyn

- Cmentarz parafialny katolicki (ołtarz połowy, brama wejściowa) z drugiej połowy XIX w.
- Cmentarz przykościelny nieczynny (brama wejściowa) z końca XIX w.

Łęg

- Cmentarz ewangelicki nieczynny (dzwonnica) z drugiej połowy XIX w.

Łęg-Osiek

- Cmentarz ewangelicki nieczynny z drugiej połowy XIX w.

Obory

- Cmentarz dawny ewangelicki z drugiej połowy XIX w.

Osiek

- Cmentarz parafialny katolicki (brama wejściowa) z drugiej połowy XIX w.
- Cmentarz przykościelny katolicki (kapliczka, brama wejściowa) z pierwszej połowy XX w.

Silno

- Miejsce Pamięci Narodowej - pomnik - grób nauczyciela z drugiej połowy XX w.
- Cmentarz ewangelicki nieczynny z drugiej połowy XIX w.

Skrzypkowo

- Cmentarz ewangelicki nieczynny z początku XX w.
- Cmentarz ewangelicki nieczynny z początku XX w.

Zębowo

- Cmentarz choleryczny nieczynny (kapliczka) z początku XVII w.

**WYKAZ MIEJSC PAMIĘCI NARODOWEJ, CMENTARZY , ATRAKCJI
HISTORYCZNYCH itp. NA TERENIE NADLEŚNICTWA DOBRZEJEWICE**

OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW:

1. Okrągła – Zespół parkowo-dworski (park, dwór, dawna rządcówka, spichlerz) z przełomu XVII/XVIII w.- Gm. Bobrowniki, dz. 2415/6, 2415/9, 2415/10, 2415/11, data decyzji – 05.11.1993r., nr rejestru – A/721, obręb leśny Wąkole, L-ctwo Łochocin, oddz. 415-f, g, k, y;
2. Bógpomóż Stary - Cmentarz ewangelicki z połowy XIXw. – Gm. Bobrowniki, dz. 2426/5, data decyzji – 17.11.1994r., nr rejestru – A/1292, obręb leśny Wąkole, L-ctwo Bobrowniki, oddz.426-d;
3. Brzeźno – Cmentarz ewangelicki – Gm. Lipno, dz. 2299/3, data decyzji – 29.06.1994r., nr rejestru dawnego woj. włocławskiego 347/A, obręb leśny Wąkole, L-ctwo Jankowo, oddz. 299-k.

OBEIKTY WPISANE DO EWIDENCJI ZABYTKÓW:**OBREB DOBRZEJEWICE:**

1. Bunkry z czasów II wojny światowej – Obr. ew. Qbory, gm. Obrowo, dz. 2013/61, 2013/2, 2019/2, L-ctwo Brzozówka, oddz. 13-d, m, 19-g, i;
2. Mogiła oraz pomnik ku czci zmordowanego w czasie II wojny światowej nauczyciela Paula Heinza (początek listopada 1939r.) – Obr. ew. Silno, gm. Obrowo, dz. 2145/9, L-ctwo Osiek, oddz. 145-d;
3. Cmentarz ewangelicki – Obr. ew. Obory , gm. Obrowo, dz. 2092, L-ctwo Osiek, oddz. 92-a (pow. nie wyłączona);

4. Cmentarz ewangelicki – Obr. ew. Silno, gm. Obrowo, dz. 2116/1, L-ctwo Osiek, oddz.116-l;
5. Cmentarz ewangelicki – Obr. ew. Stajenczynki, gm. Obrowo, dz. 2172/5, L-ctwo Osiek, oddz. 172-d;

OBREB WAKOLE:

1. Kapliczka Matki Boskiej Różańcowej (1948r.) – Obr. ew. Skwirynowo (Nowogródek), gm. Czernikowo, dz. 2094/17, L-ctwo Wylewy, oddz.94B-j;
2. Krzyż przydrożny (1946r.) – Obr. ew. Skwirynowo (Nowogródek), gm. Czernikowo, dz.2114/12, L-ctwo Wylewy, oddz.114Ad;
3. Cmentarz ewangelicki - Obr. ew. Skwirynowo (Wilcze Kały), gm. Czernikowo, dz. 2076/11, L-ctwo Wylewy, oddz. 76-h (pow. nie wyłączona);

POZOSTAŁE OBIEKTY:

OBREB DOBRZEJEWICE:

1. Kopce i rów graniczny, granicy prusko-rosyjskiej z okresu zaborów Polski;
2. Podziemny bunkier po jednostce wojskowej – Obr ew. Kawęczyn, gm. Obrowo, dz. 2149/19, L-ctwo Obrowo, oddz. 149B-f;
3. Mogiła zbiorowa z czasów II wojny światowej – Obr. ew. Obrowo, gm. Obrowo, dz. 2150/1, L-ctwo Obrowo, oddz. 150-f;

OBREB WAKOLE:

1. Cmentarz ewangelicki – Obr. ew. Barany, dz. 2377/2, L-ctwo Komorowo, oddz. 377-n;
2. Cmentarz ewangelicki – Obr ew. Białe Błota, dz. 2282/1, L-ctwo Bobrowniki, oddz.282-o (powierzchnia nie wyłączona);
3. Mogiła zbiorowa z czasów II wojny światowej – Obr ew. Czernikowo, gm. Czernikowo, dz. 2001/1, L-ctwo Czernikowo, oddz. 1-c;
4. Pojedyncza mogiła – Obr. ew. Osówka, gm. Czernikowo, dz. 2079/1, L-ctwo Wylewy, oddz.79-a.
5. Pojedyncza mogiła – Obr. ew. Skwirynowo, gm. Czernikowo, dz. 2076/8, L-ctwo Wylewy, oddz.76-ax;
6. Pojedyncza mogiła – Obr. ew. Kiełpiny, gm. Czernikowo, dz. 2175, L-ctwo Dąbrówka, oddz.175-d.

7. Bunkry z czasów II wojny światowej – L-ctwo Łochocin, oddz. 385-l, 421-a, 436-a, 438-x.

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Gmina Fabianki

Zakrzewo - grodzisko wczesnośredniowieczne (nr rej. zab. - C/48)

Gmina Lipno

Głodowo - grodzisko wczesnośredniowieczne (nr rej. zab. - C/108)

Miasto Lipno

Lipno - grodzisko późnośredniowieczne (nr rej. zab. - C/144)

6. ZAGROŻENIA

Wśród zagrożeń środowiska przyrodniczego, w zależności od rodzaju głównego czynnika szkodliwego, wyodrębniamy trzy grupy zagrożeń: zagrożenia biotyczne, abiotyczne i antropogeniczne. Najważniejsze zagrożenia w ramach poszczególnych grup w Nadleśnictwie Dobrzejewice przedstawiają się następująco:

- Zagrożenia biotyczne:
  - *szkodniki owadzie,*
  - *grzyby pasożytnicze,*
  - *zwierzyna płowa (spatowanie, zgryzanie itp.),*
  - *gryzonie.*
- Zagrożenia abiotyczne:
  - *susze,*
  - *silne wiatry,*
  - *przymrozki wczesne i późne,*
  - *okisć.*
- Zagrożenia antropogeniczne:
  - *pożary,*
  - *intensywna penetracja terenów leśnych przez turystów i zbieraczy,*
  - *zanieczyszczenie powietrza,*
  - *urbanizacja terenu.*

6.1. Zagrożenia biotyczne

Szkodniki owadzie

Lasy Nadleśnictwa Dobrzejewice z racji uwarunkowań klimatycznych, przyrodniczych i składu gatunkowego drzewostanów narażone są na oddziaływanie czynników szkodliwych – zarówno biotycznych jak i abiotycznych. Stosunkowo ubogie siedliska, dominacja drzewostanów sosnowych, duży udział drzewostanów porolnych, niekorzystne oddziaływanie emisji przemysłowych oraz duże kompleksy leśne sprzyjają rozwojowi zarówno szkodników pierwotnych, których występowanie łatwo przybiera formy gradacyjne jak i szkodników wtórnych oraz patogenów grzybowych.

Wśród szkodników pierwotnych największe znaczenie na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice ma brudnica mniszka i boreczniki oraz w mniejszym stopniu poproch cetyniak oraz strzygonia chojnowka.

W minionym 10-leciu lasy w zasięgu terytorialnym nadleśnictwa były nękane przez silne gradacje szkodników z grupy foliofagów takich jak brudnica mniszka oraz boreczniki. Tak duża inwazja owadów była zwalczana na szeroką skalę poprzez chemiczne opryski lotnicze. Duża gradacja boreczników wystąpiła w 2005 roku obejmując 3253,45ha powierzchni leśnej nadleśnictwa. W 2011 roku wystąpiła ponowna gradacja boreczników, oprysk chemiczny objął obszar 3447,78ha. W 2012 roku odnotowano duże zagrożenie ze strony brudnicy mniszki i wykonano oprysk lotniczy na powierzchni około 4680,87ha. Preparatami użytymi do oprysków chemicznych były: Dimilin 480SC oraz Decis 2,5EC.

W grupie szkodników wtórnych największe znaczenie mają cetyńce i przyplaszczek granatek.

Na terenie nadleśnictwa istnieje stałe zagrożenie upraw ze strony szeliniaka i innych ryjkowcowatych. W wyniku tego stosowana jest zasada przelegiwania zrębów. Natomiast bezpośrednio po odnowieniu na uprawę wyklada się pułapki klasyczne.

Grzyby pasożytnicze

W skali nadleśnictwa największe zagrożenie ze strony patogenów grzybowych powodowane jest przez hubę korzeni i opleńkową zgniliznę korzeni w mniejszym stopniu również przez osutkę sosny. Szkody ze strony huby korzeniowej zaznaczają się głównie na gruntach porolnych, które stanowią 52,1% powierzchni nadleśnictwa.

Zwierzyna płowa i gryzonie

Zagrożenie ze strony zwierzyny polega przede wszystkim na uszkodzaniu młodych drzewek przez jeleniowate (uszkodzenie drzew przez łosia - zdjęcie obok). Negatywne oddziaływanie zwierzyny (jeleni, łosi i saren) na las wynika nie tylko z liczebności, ale również z migracji zwierzyny i grupowania się w określonych częściach nadleśnictwa.

Ryc. 24. Łoś w lasach Nadleśnictwa Dobrzejewice (fot. Jacek Wołoszyk)

Ponadto coraz większe zagrożenie dla drzewostanów położonych w sąsiedztwie wód (głównie rzeki Mleń) stwarza bóbr europejski, którego populacja wykazuje tendencje wzrostowe.

Ryc. 25. Uszkodzenia spowodowane przez bobra (fot. Zbigniew Szulikowski)

6.2. Zagrożenia abiotyczne

Zagrożenia abiotyczne wynikają z ujemnego oddziaływania na las czynników natury nieożywionej. Należą do nich niekorzystne czynniki atmosferyczne, zakłócenia stosunków wodnych oraz niekorzystne właściwości gleby. Wśród wymienionych najistotniejsze znaczenie mają zagrożenia wynikające z czynników atmosferycznych.

Potencjalnym zagrożeniem dla lasów Nadleśnictwa Dobrzejewice są silne wiatry, mogące wyrządzać znaczne szkody. Narażone na nie są szczególnie drzewostany znajdujące się na skraju lasu oraz otaczające otwarte przestrzenie wewnątrz lasu (zręby, luki, gniazda). W związku z prawidłowym prowadzeniem cięć pielęgnacyjnych na terenie nadleśnictwa większość silnych wiatrów nie powoduje bardzo istotnych uszkodzeń w drzewostanach.

Istotną rolę stymulującą bądź ograniczającą rozwój drzewostanów są opady atmosferyczne oraz ich wielkość i rozkład w okresie wegetacyjnym. Dość niskie opady atmosferyczne charakterystyczne dla terenu nadleśnictwa są czynnikiem ograniczającym potencjalną produktywność drzewostanów

Poza tym osłabione niskimi opadami ekosystemy leśne łatwiej poddają się działaniu innych czynników szkodotwórczych, wzrasta też zagrożenie pożarowe lasu. W szczególnych przypadkach susze mogą powodować przepadanie upraw.

Wśród innych czynników atmosferycznych istotnym zagrożeniem dla lasów Nadleśnictwa Dobrzejewice są przymrozki późne, groźne szczególnie dla dębu i buka, powodujące deformacje młodych drzewek, opóźnienia w ich rozwoju. Mniejsze znaczenie mają przymrozki wczesne lub wysoka temperatura powodująca na starszych drzewach powstawanie zgorzeli kory, a u siewek – oparzeliny.

6.3. Zagrożenia antropogeniczne

Zagrożenia antropogeniczne są związane z działalnością człowieka w środowisku przyrodniczym. Uboczne skutki tej działalności stanowią obecnie jeden z najtrudniejszych problemów gospodarstwa leśnego. Najważniejsze z nich to: szkody powodowane przemysłowym zanieczyszczeniem środowiska leśnego, pożary, powierzchniowe zanieczyszczenie wód i zmiany stosunków wodnych oraz

inne szkody związane z negatywnym, bezpośrednim oddziaływaniem człowieka na środowisko leśne.

Oceny jakości powietrza dokonuje się poprzez porównanie wyników pomiarów z wartościami odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu, które określono w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. nr 52, poz. 310). Zgodnie z powyższym rozporządzeniem przewiduje się dotrzymanie wartości stężeń średniorocznych obliczonych jako stężenia średnie w roku kalendarzowym.

Wynikiem oceny powietrza jest zaliczenie strefy do jednej z klas:

- klasa A - jeżeli stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych, poziomów docelowych i poziomów celów długoterminowych;
- klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne, lecz nieprzekraczające poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji;
- klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony - poziomy dopuszczalne, poziomy docelowe, poziomy celów długoterminowych.
- klasa D1 - jeżeli poziom stężeń ozonu nie przekracza poziomu celu długoterminowego
- klasa D2 - jeżeli poziom stężeń ozonu jest wyższy od poziomu celu długoterminowego

Tabela 28. Klasyfikacja strefy kujawsko-pomorskiej ze względu na zanieczyszczenia powietrza.

substancja chemiczna	strefa kujawsko-pomorska (PL0404)
dwutlenek siarki	A
dwutlenek azotu	A
tlenek węgla	A
pył PM10	C
ołów	A
benzen	A
arsen	A
kadm \nikiel	A
benzo(a)piren	C
ozon	C/D2

Wg „Rocznej oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie kujawsko-pomorskim za rok 2012”
Inspekcja Ochrony Środowiska WIOŚ w Bydgoszczy - kwiecień 2013r

6.4. Zagrożenie pożarowe

Na podstawie instrukcji ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych (DGLP, Warszawa 2011 r.) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów Nadleśnictwo Dobrzejewice zaliczono do I kategorii zagrożenia.

Suma punktów wynosi 36, co odpowiada I kategorii zagrożenia pożarowego.

Zagrożenie lasów nadleśnictwa pożarami w sposób wyczerpujący zostało omówione w rozdziale „Określenie kierunkowych zadań z zakresu ochrony lasu w tym ochrony przeciwpożarowej” (3.2.3.) elaboratu, w części dotyczącej analizy stanu zagrożenia pożarowego.

Negatywne oddziaływanie człowieka na środowisko leśne można podzielić na dwie grupy: bezpośrednie i pośrednie. Znaczna część pośrednich oddziaływań negatywnych została omówiona powyżej.

Pośrednie oddziaływanie człowieka na środowisko polega na zmianie warunków życia organizmów, na drastycznej ingerencji w ich biotopy. Może ono fizycznie nie dotknąć żadnego z organizmów, ale przez zmiany w środowisku może prowadzić do całkowitego i bezpowrotnego wyniszczenia całych populacji.

Bezpośrednie oddziaływania skierowane są wprost na organizm np. wykopywanie roślin, łamanie gałęzi, wywożenie do lasu śmieci, płoszenie zwierzyny czy kłusownictwo. Są to zawsze oddziaływania jednostkowe i selektywne, a ich szkodliwość zależy od natężenia i zasięgu występowania. Rzadko jednak prowadzą do całkowitego wyniszczenia gatunku, lecz raczej do zubożenia lokalnych populacji. Lasy Nadleśnictwa Dobrzejewice są narażone na silne, okresowe oddziaływanie bezpośrednie, polegające głównie na płoszeniu zwierzyny, powodowaniu zagrożenia pożarowego czy śmieceniu. Niektóre działania projektowane w niniejszym planie mają na celu ograniczenie skutków tych niekorzystnych zjawisk.

7. WYTYCZNE DO ORGANIZACJI GOSPODARSTWA LEŚNEGO, REGULACJI UŻYTKOWANIA ZASOBÓW ORAZ WYKONYWANIA PRAC LEŚNYCH

7.1. Organizacja gospodarstwa leśnego

Sposób organizacji gospodarstwa leśnego Nadleśnictwa Dobrzejewice określa plan urządzenia gospodarstwa leśnego opracowany na lata 2014-2023 przez BULiGL. Plan ten został opracowany zgodnie z obowiązującą instrukcją zarządzania lasu z uwzględnieniem zasad zrównoważonej gospodarki leśnej, mających na celu:

- zachowanie całej naturalnej zmienności przyrody leśnej i funkcjonowania ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego z uwzględnieniem kierunków ewolucji w przyrodzie;
- odtworzenie zbiorowisk zdegradowanych i zniekształconych metodami hodowli i ochrony lasu przy wykorzystaniu w miarę możliwości sukcesji naturalnej;
- utrzymanie i wzmocnienie produkcyjnych funkcji lasów (użytkowanie główne i uboczne);
- ochronę i zachowanie różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego zbiorowisk dziko żyjących roślin, zwierząt i mikroorganizmów;
- utrzymanie i wzmocnienie funkcji ochronnych w zagospodarowaniu lasów (zwłaszcza ochrony gleby i wody);
- utrzymanie zdrowotności i witalności ekosystemów leśnych.

W celu realizowania poprzez plan urządzenia lasu zasad zrównoważonej gospodarki leśnej dokonano następujących inwentaryzacji i ustaleń, leżących u podstaw powstałego planu urządzenia lasu:

Operat siedliskowy

Zgodnie z zasadą, że podstawą doskonalenia gospodarki leśnej winno być wszechstronne rozpoznanie warunków glebowych i siedliskowych, na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice wykonano w latach 2001-2002 aktualizację operatu glebowo-siedliskowego. Efektem tych prac jest rozpoznanie typów siedliskowych lasu i ich stanu w powiązaniu z warunkami glebowymi, dające obraz uwarunkowań przyrodniczych i możliwości produkcyjnych lasów nadleśnictwa.

Typy drzewostanów

W oparciu o prace siedliskowe powstała tabela składów gatunkowych upraw i typów drzewostanów przyjęta decyzją KZP. Zestawienie to zamieszczone w planie u.l. określa składy gatunkowe drzewostanów optymalne dla danego siedliska, stabilności tworzonego drzewostanu i optymalizacji celów produkcyjnych. Ponadto dla siedlisk przyrodniczych opracowano typy lasu oraz orientacyjne składy gatunkowe upraw.

Podział gospodarczy i stosowane rębnie

Siedliskowy typ lasu i typy drzewostanów oraz określenie obszarów lasów uznanych za ochronne stworzyły podstawy do podziału obiektu na gospodarstwa i ustalenie do zamierzonych celów optymalnych sposobów zagospodarowania lasu. W oparciu o przyjęty podział na gospodarstwa, aktualny stan drzewostanów oraz zamierzone składy przyszłych odnowień zaprojektowano odpowiednie sposoby użytkowania rębne.

Przyjęte etaty i regulacja użytkowania zasobów

Na podstawie dokonanej inwentaryzacji zasobów, zaprojektowanych sposobów użytkowania wynikających z potrzeb hodowlanych poszczególnych drzewostanów oraz wyliczonych etatów optymalnych dla poszczególnych gospodarstw przyjęto odpowiednie etaty użytkowania rębne. Etaty te w połączeniu z orientacyjnymi etatami miąższościowymi w użytkowaniu przedrębnym stanowią etat miąższościowy użytków głównych nadleśnictwa. Konstrukcja etatu użytków głównych zapewnia realizację podstawowej zasady gospodarki leśnej-powiększania zasobów drzewnych.

7.2. Wykonywanie prac leśnych

Dla zmniejszenia szkód w środowisku przyrodniczym, w trakcie wykonywania prac leśnych należy stosować technologie przyjazne dla pozostałych elementów ekosystemu leśnego.

W tym celu należy kierować się następującymi wskazówkami:

- stosować metodę pozyskania drewna polegającą na wyróbce i sortymentacji przy pniu ze zrywką surowca ciągnikami nasiębiernymi przy odpowiednio zaplanowanych i wykonanych szlakach zrywkowych;
- dostosować okres pozyskania drewna do terminów najmniejszego zagrożenia lasu od owadów i patogenów grzybowych, wiatru i śniegu oraz możliwości wykorzystania przez zwierzynę kopytną cienkiej kory na drzewach leżących;
- stosować środki techniczne chroniące pozostałości na powierzchni drzewa przed uszkodzeniami powstającymi w trakcie zrywki;
- stosować właściwą rotację pozyskanego drewna;
- nie wypalać pozostałości zrębowych;
- chronić stanowiska gatunków chronionych, rzadkich i cennych, podczas wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych zwracać szczególną uwagę na kontrolowane obalanie drzew w pobliżu tych miejsc.

Istotnym elementem wpływającym na stan środowiska leśnego w trakcie wykonywania prac leśnych jest rodzaj i jakość użytego sprzętu. Należy stosować maszyny i urządzenia napędzane przez silniki spalinowe z katalizatorami, a także bioolejów jako smarów silnikowych.

8. PLAN DZIAŁAŃ W ZAKRESIE PRAC OBJĘTYCH PROGRAMEM OCHRONY PRZYRODY

Planowanie i realizacja zadań ujętych w programie ochrony przyrody odbywa się w większości w ramach planowania i realizacji innych, omawianych wcześniej działań gospodarczych i ochronnych, uwzględniających wiele aspektów przyrodniczych i gospodarczych w ramach trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

8.1. Kształtowanie gospodarki wodnej

Istniejące na terenie nadleśnictwa zbiorniki wodne, bagna czy torfowiska stanowią doskonały rezerwar wody. Zachowanie tych obszarów w stanie niezmiennym wpływa korzystnie na bilans wodny oraz poprawę mikroklimatu w najbliższym ich otoczeniu. To samo dotyczy podmokłych łąk czy lasów na siedliskach wilgotnych i bagiennych. W związku z tym wszystkie oczka i bagienka śródleśne, łąki czy niektóre drzewostany należy chronić. Pewną ochroną poprzez uznanie za lasy wodochronne objęto większość drzewostanów na siedliskach wilgotnych i bagiennych.

Obok ochrony istniejących zbiorników wodnych i bagien niezmiernie ważne jest wykorzystywanie naturalnych własności ekosystemów do stabilizacji zasobów wodnych. Utrzymywanie i zwiększanie możliwości retencyjnych lasu jest bieżącym zadaniem nadleśnictwa, natomiast realizowanie tych zadań może odbywać się na wielu płaszczyznach.

W niniejszym planie maksymalnie ograniczono użytkowanie rębne w najbliższym otoczeniu rzek oraz większych bagien. W pozostałych przypadkach istniejące strefy ekotonowe na granicy las-bagno należy zachowywać na etapie realizacji planowanych cięć rębnych, zaś tam gdzie jest to uzasadnione tworzyć je w celu stabilizacji stosunków wodnych.

O retencji wodnej gleby należy pamiętać przy wykonywaniu prac leśnych, dążąc do jak najmniejszej ingerencji w strukturę runa i gleby. W ramach prac hodowlanych i pielęgnacyjnych należy dążyć do tworzenia, jak też rozwoju wielowarstwowych, wielopiętrowych i różnorodnych pod względem gatunkowym drzewostanów, będących naturalnymi „magazynami” zasobów wodnych.

8.2. Kształtowanie granicy polno-leśnej

Celem kształtowania granicy polno-leśnej jest racjonalne wykorzystanie gruntów (zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej), uporządkowanie przestrzeni rolniczej i leśnej, zagospodarowanie gruntów zgodnie z warunkami glebowo-przyrodniczymi, zwiększenie lesistości kraju i poprawa warunków środowiska przyrodniczego.

Kształtowanie granicy polno-leśnej może się odbywać w dwojaki sposób. Pierwszym jest kupno lub zamiana gruntów w celu poprawienia przebiegu granicy pomiędzy gruntami leśnymi i nieleśnymi oraz zoptymalizowania ich funkcji. Z wielu przyczyn działania takie są bardzo ograniczone, jednak powinny być w miarę możliwości realizowane. Drugim sposobem jest zalesianie gruntów będących w stanie posiadania nadleśnictwa. Działania w tym zakresie powinny wynikać zarówno z przesłanek ekologicznych i ekonomicznych oraz w pełni uwzględniać istniejące plany zagospodarowania przestrzennego.

8.3. Kształtowanie strefy ekotonowej

Na styku dwóch biocenoz naturalnych występuje szerszy lub węższy pas przejściowy, zwany inaczej ekotonem. Z reguły odznacza się on większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie atrakcyjne są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych. W przypadku istnienia w pełni zróżnicowanych, naturalnych pasów ekotonowych należy dołożyć wszelkich starań w celu zachowania ich w niezmienionej formie. Sztucznego kształtowania stref ekotonowych należy dokonywać na styku ze środowiskami ze strony, których może płynąć różnego rodzaju zagrożenie (szlaki komunikacyjne, tereny przemysłowe itp.). Niezbędnym elementem każdej strefy ekotonowej jest drzewostan będący jednym z najbardziej stabilizujących czynników środowiska.

Istniejące aktualnie strefy ekotonowe należy chronić i przy realizacji zaplanowanych cięć pozostawiać. W pozostałych przypadkach strefy ekotonowe należy pozostawiać na etapie wykonawstwa (w zależności od warunków przyrodniczych i potrzeb) lub tworzyć na etapie odnowień i zalesień poprzez luźniejszą więźbę sadzenia oraz wprowadzanie możliwie dużej ilości gatunków, w tym także gatunków o dużych walorach estetycznych i krzewów. Wypełnienie

przez krzewy i drzewa oraz roślinność zielną w układzie pionowym i poziomym pasa o szerokości kilkunastu czy kilkudziesięciu metrów ma na celu wytworzenie ściany lasu ograniczającej wnikanie czynników negatywnych do wnętrza lasu. W drzewostanach młodszych tworzenie ekotonów winno odbywać się poprzez odpowiednie prowadzenie cięć pielęgnacyjnych, a także popieranie naturalnie rozwijających się tu warstw podszytu czy też potencjalnego II piętra. W obecnym PUL zaprojektowano 328,18ha podsadzeń produkcyjnych i wprowadzania podszytów, które m.in. wzbogacą ekosytem leśny.

8.4. Zabiegi ochronne w szczególnie cennych obiektach przyrodniczych

Na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice znajdują się obiekty objęte różnymi formami ochrony, a plan urządzenia lasu uwzględni działania ochronne, które winny być w nich realizowane.

Najwyższą formą ochrony przyrody na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Dobrzejewice jest rezerwat przyrody. Wykonywanie zadań ochronnych w rezerwach przyrody należy wykonywać w porozumieniu z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

Pomniki przyrody jako bardzo cenne fragmenty przyrody należy otoczyć szczególną ochroną. Właściwe oznakowanie w terenie ustrzeże je przed przypadkowym zniszczeniem, a odpowiedni nadzór przed aktami wandalizmu. Bieżąca kontrola stanu zdrowotnego i sanitarnego umożliwi szybkie reagowanie na pojawiające się zagrożenia. Należy także dbać o pełną zgodność rejestru pomników istniejących formalnoprawnych oznaczonych na gruncie z odpowiednimi zarządzeniami powołującymi.

Odrębną grupę obiektów stanowią użytki ekologiczne. Postępowanie na tych powierzchniach regulują odrębne przepisy. Ochrona użytków ekologicznych związana jest ze stabilizacją stosunków wodnych oraz utrzymywaniem istniejących wokół naturalnych stref ekotonowych. Ważna jest także dbałość gospodarza obiektu o zgodność pomiędzy stanem prawnym użytków ekologicznych wynikającym z rozporządzeń powołujących, a stanem w ewidencji gruntów.

Stanowiska roślin podlegających ochronie prawnej należy objąć ochroną zabezpieczającą je przed zniszczeniem. Ważne, aby leśniczowie nadzorujący prace

związane z użytkowaniem lasu wykorzystywali informacje o stanowiskach roślin chronionych tak kierując pracami, aby uchronić je przed zniszczeniem. Ważne jest także bieżące inwentaryzowanie i uzupełnianie listy gatunków chronionych na terenie nadleśnictwa.

W przypadku zlokalizowania miejsca rozrodu wilków (nory) należy na przełomie kwietnia i maja odstąpić od wykonywania zabiegów w promieniu 500m od nory. Zabiegi te można wykonywać w innym terminie.

Ochrona zinwentaryzowanych siedlisk przyrodniczych odbywa się w niniejszym planie zgodnie z odpowiednimi zaleceniami dla takich obszarów. Nie zaplanowano użytkowania rębego na siedliskach przyrodniczych będących w zasięgu obszarów Natura 2000, wykonuje się jedynie zabiegi pielęgnacyjne.

Na gruntach nieleśnych w obszarze Natura 2000 nadleśnictwo powinno zamieścić zapis zapewniający skonstruowanie umowy dzierżawy tak by uwzględniała wymagania ekologiczne gatunków, dla których tereny wydzierżawiane mogą stanowić potencjalne miejsce ich bytowania lub występowania.

Specyficzne podejście do gospodarowania w lasach ochronnych wynika z ich charakteru. Użytkowanie w lasach ochronnych związane jest z pełnioną przez nie funkcją i nie powoduje z nią konfliktu.

Duże znaczenie w ochronie przyrody ma znajomość podstawowych zagadnień z tego zakresu, a zwłaszcza znajomość roślin i zwierząt objętych ochroną prawną wśród pracowników nadleśnictwa (zwłaszcza leśniczych i podleśniczych). W związku z powyższym wskazane jest przeprowadzanie okresowych szkoleń w tym zakresie.

8.5. Sposoby postępowania na stanowiskach gatunków lub grup gatunków objętych ochroną prawną, które mogą powstać w czasie obowiązywania PUL.

W przypadku zweryfikowania stanowisk gatunków lub grup gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną prawną nieznanymi na dzień zatwierdzenia planu urządzenia lasu w celu minimalizacji ewentualnego negatywnego oddziaływania planu na środowisko w bieżącej realizacji zadań gospodarczych należy uwzględnić następujące wytyczne:

- w celu minimalizacji szkód w awifaunie (niszczenie gniazd, płoszenie itp.) przed przystąpieniem do realizacji zadań w zakresie użytkowania rębego w okresie lęgów ptaków, w miejscach planowanych cięć zupełnych, należy odpowiednio wcześniej przygotować powierzchnię, a melioracje agrotechniczne (usunięcie podszytów) należy wykonać wyłącznie w okresie jesienno-zimowym;
- na podstawie przeprowadzonej lustracji drzewostanu przeznaczonego do cięcia rębego należy zdecydować, które zręby mogą być wykonywane w okresie lęgowym, a które poza nim; wykonanie zabiegu cięć rębnych na pozycjach ze stwierdzonymi czynnymi gniazdami przełożyć poza okres lęgowy na rzecz pozycji, gdzie tych gniazd nie zinwentaryzowano,
- jeżeli cięcia rębne wykonywane są w okresie lęgowym ptaków, bezpośrednio przed rozpoczęciem prac, należy ponownie zlustrować drzewostan pod kątem obecności w nim zasiedlonych pojedynczych gniazd; cięcia we fragmentach drzewostanu, w których występują takie gniazda należy przesunąć w czasie i wykonać je po zakończonym okresie lęgowym,
- we fragmentach, w których sąsiedztwie po wykonanej rębni zupełnej brakować będzie starodrzewu (np. ostatnie kulisy zrębowe) jako kompensację należy wywieszać budki lęgowe dla ptaków w drzewostanach przyległych do powierzchni zrębu,
- w trakcie wyznaczania drzew do wycinki w ramach trzebieży należy pozostawić drzewa dziuplaste oraz te, na których występują gniazda ptaków,
- w drzewostanach, w których planowane są cięcia trzebieżowe w czasie lęgów ptaków, w okresie jesienno-zimowym należy oczyścić szlaki zrębowe poprzez usunięcie podszytów,
- bezpośrednio przed rozpoczęciem wykonywania trzebieży jak i w trakcie jej realizacji w danym drzewostanie, odbywającej się w okresie lęgowym ptaków, należy zlustrować drzewostan pod kątem obecności w nim zasiedlonych gniazd; cięcia we fragmentach drzewostanu, w których występują takie gniazda należy przesunąć w czasie i wykonać je po zakończonym okresie lęgowym,
- czyszczenia późne (CP) na powierzchniach o bogatej roślinności runa leśnego, jak i bogatych składach gatunkowych wykonywać zasadniczo poza

okresem lęgowym, a wybór terminu wykonania przyjąć w zależności od: fazy rozwojowej, warunków pogodowych oraz zagęszczenia,

- pielęgnowanie gleby w uprawach, CW i CP w okresie lęgowym ptaków wykonywać z uwagą po dokonanej lustracji; fragmenty ze zlokalizowanymi gniazdami pozostawić bez zabiegu.

Należy podkreślić, że monitoring gatunków ptaków objętych ochroną prowadzony jest przez nadleśnictwo na bieżąco (liczebność, areal występowania i in.), co jest zgodne z zasadami zrównoważonej gospodarki leśnej i kryteriami certyfikacji FSC.

8.6. Ochrona różnorodności biologicznej

Ochrona różnorodności biologicznej w lasach realizowana jest na podstawie zarządzeń i instrukcji obowiązujących w Lasach Państwowych. W celu ochrony różnorodności biologicznej w lasach Nadleśnictwa Dobrzejewice należy dążyć do zachowania następujących jej form:

- różnorodności genowej,
- różnorodności gatunkowej,
- różnorodności ekosystemowej,
- różnorodności krajobrazowej.

Dla zachowania różnorodności genowej należy dążyć do tego, by pozyskiwany materiał siewny (głównie drzew i krzewów leśnych), pochodził z jak największej liczby osobników oraz różnych miejsc nadleśnictwa. Z problemem różnorodności genowej związane jest naslennictwo, hodowla selekcyjna i gospodarka szkółkarska, mająca na celu produkcję materiału sadzeniowego wiadomego pochodzenia i dobrej jakości.

Dla zachowania różnorodności gatunkowej należy zwracać uwagę zarówno na skład gatunkowy warstw drzewiastych, jak i podszytów, oraz ochronę występującego runa. W tym celu należy dążyć do stosowania zalecanych składów odnowieniowych upraw, właściwych dla ustalonych dla danego obszaru typów drzewostanów. Na odnawianych powierzchniach należy wykorzystywać mikrosiedliska do wzbogacania składu gatunkowego uprawy.

Zachowanie różnorodności gatunkowej realizuje się także poprzez pozostawianie w trakcie cięć pielęgnacyjnych gatunków drzew nie mających znaczenia gospodarczego, zaś przy cięciach rębnych – kęp starego drzewostanu,

czy nawet pojedynczych egzemplarzy mających szansę na dalszą egzystencję w nowym drzewostanie.

W celu zachowania różnorodności ekosystemowej należy jak najszerszej wykorzystywać zmienność w ramach mikrosiedlisk, wprowadzając na te niewielkie powierzchnie właściwe im gatunki. Bardzo ważnym elementem zachowania omawianej zmienności jest dążenie do poprawy stosunków wodnych na terenie nadleśnictwa. Z zachowaniem różnorodności ekosystemowej wiąże się omawiana wcześniej ochrona istniejących bagien i oczek wodnych oraz istniejących lub tworzonych stref ekotonowych.

W celu zachowania bogactwa i różnorodności krajobrazowej należy unikać zalesiania śródleśnych łąk, bagien i nieużytków. Ponadto na zachowanie, a nawet zwiększenie bogactwa i różnorodności krajobrazowej mają wpływ wszystkie działania omówione wcześniej, w związku z ochroną innych form różnorodności biologicznej.

8.7. Promocja i edukacja ekologiczna

W związku z coraz większym zagrożeniem środowiska przyrodniczego bardzo ważnym elementem ochrony przyrody i gospodarowania jej zasobami jest edukacja ekologiczna. Edukacja taka ma na celu podwyższenie świadomości ekologicznej społeczeństwa a przez to ograniczenie negatywnych, często dokonywanych nieświadomie, oddziaływań ludzi na środowiska przyrodnicze, w tym także las.

Pojawiająca się niekiedy krytyka gospodarowania w lasach jest często wynikiem braku wiedzy na temat lasu i zachodzących w nim procesów, bądź brakiem zrozumienia konieczności wykonywania określonych zabiegów gospodarczych czy ochronnych. Dlatego też promocja wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, traktującej funkcję produkcyjną jako jedną z wielu, a nie podstawową funkcję lasu jest ważnym zadaniem dla wszystkich leśników.

Edukacja ekologiczna oraz propagowanie idei ochrony przyrody powinno odbywać się zgodnie z aktualną wiedzą a także z lokalnymi tradycjami regionu. W tym celu nadleśnictwo winno współpracować w tym zakresie z władzami samorządowymi, oświatowymi i organizacjami zajmującymi się ochroną przyrody.

W nadleśnictwie funkcjonuje powierzchnia edukacyjna na terenie szkółki leśnej Bielawy, punkt edukacyjny przy siedzibie nadleśnictwa (obręb Dobrzejewice) oraz ścieżka rowerowa w leśnictwie Komorowo (obręb Wąkole).

W najbliższym dziesięcioleciu planowane jest zagospodarowanie drzewostanów leśnictwa Bielawy (w pobliżu miasta Toruń), w kierunku rekreacyjnym (z wyznaczeniem tras do joggingu i nordic walkingu).

Ryc. 26. Obiekty edukacji przyrodniczo-leśnej
(fot. Bogusław Kashyna, Kamila Czajka)

Nieco innym problemem jest ruch rekreacyjny i edukacja osób w nim uczestniczących. Wobec intensywnej penetracji lasów nadleśnictwa nacisk należy położyć na informowanie o dozwolonych i niedozwolonych czynnościach na obszarach leśnych, zagrożeniach z nimi związanych, oraz ukierunkowywanie ruchu rekreacyjnego na określone miejsca – atrakcyjne i bezpieczne zarówno dla wypoczywających tam osób jak i otaczającego ich środowiska.

Jednym z wielu elementów edukacji leśnej jest również niniejszy program, którego udostępnianie może się także przyczynić do podwyższenia świadomości ekologicznej społeczności lokalnej.

Należy też zadbać, aby prowadzone na terenie nadleśnictwa badania, jak też spostrzeżenia osób związanych z ochroną przyrody były odnotowywane w kronice czy mapie programu. Taka ustawiczna aktualizacja zwiększy wartość programu, który jest i może być w przyszłości bazą do wykonania analiz i porównań dotyczących stanu środowiska naturalnego i zmian w nim zachodzących.

Tab 29. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (wg wzoru nr XXII)

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
1. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK - siedliska przyrodnicze według SDF obejmujące całe wydzielania					
Dolina Drwęcy PLH280001					
1	Brak w stanie posiadania Nadleśnictwa Dobrzejewice	-	-	-	-
Nieszawska Dolina Wisły PLH040012					
2	6510 - Nizowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie	Obr. Wąkole L-ctwo Wylewy oddz. [REDAKTOWANE]	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	utrzymanie ekstensywnego użytkowania
	6120 - Ciepłolubne, śródłądowe murawy napiaskowe	Obr. Wąkole L-ctwo Czernikowo oddz. [REDAKTOWANE]	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	usuwanie samosiewów
Włocławska Dolina Wisły PLH040039					
3	6510 - Nizowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie	Obr. Wąkole L-ctwo Wąkole oddz. I [REDAKTOWANE]	nie zalesiać	nie wykonuje się zabiegów gosp.	utrzymanie ekstensywnego użytkowania
Cyprianka PLH040013					
4	Brak	-	-	-	-
2. SPECJALNE OBSZARY OCHRONY SIEDLISK - gatunki roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków) oraz ich siedliska według SDF					
Dolina Drwęcy PLH280001					
1	Brak w stanie posiadania Nadleśnictwa Dobrzejewice	-	-	-	-

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
Nieszawska Dolina Wisły PLEH040012					
2	1188 - Kumak niżanny (<i>Bombina bombina</i>) ochrona ścisła	Obr. Dobrzejewice L-ctwo Brzoźówka	utrzymanie bagien i niewielkich zbiorników wodnych	nie wykonuje się zabiegów gosp.	-
3	1060 - Czerwończyk nieparek (<i>Lycæna dispar</i>) ochrona ścisła	Obr. Wąkole L-ctwo Czernikowo oddz. ██████████	utrzymanie siedliska w stanie niezmiennym nie wykonywać melioracji i osuszania terenów podmokłych	nie wykonuje się zabiegów gosp.	-
4	A127 - Żuraw (<i>Grus grus</i>) ochrona ścisła	Obr. Wąkole L-ctwo Czernikowo oddz. ██████████	utrzymanie bagien i niewielkich zbiorników wodnych	CP, TW - wykonywanie zabiegów gospodarczych w okresie legowym	zaplanowane zabiegi gospodarcze wykonywać w okresie pozalegowym
5	1337 - Bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>) ochrona częściowa	Obr. Wąkole L-ctwo Czernikowo oddz. ██████████	-	nie wykonuje się zabiegów gosp.	-
6	1355 - Wydra (<i>Lutra lutra</i>) ochrona częściowa	Obr. Wąkole L-ctwo Wylewy oddz. ██████████	-	nie wykonuje się zabiegów gosp.	-
Włocławska Dolina Wisły PLH040039					
7	Brak	-	-	-	-
Cyprianka PLH040013					
8	4009 - Strzebla błotna (<i>Phoxinus phoxinus</i>) ochrona ścisła	Obr. Wąkole; L-ctwo Łochocin oddz. ██████████	ograniczenie bądź zaniechanie rybołówstwa	nie wykonuje się zabiegów gosp.	-

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF (również stan ochrony, jeżeli znany)	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu leśnego (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
3. OBSZARY SPECJALNEJ OCHRONY PTAKÓW - gatunki ptaków oraz ich ostoje					
Dolina Dolnej Wisły PLB040003					
1	<p>A075 - Bielik (<i>Halimaeetus albicilla</i>) ochrona ścisła</p>	<p>Obr. Wąkole L-ctwo Czernikowo strefa ochrony całorocznej: oddz. strefa ochrony okresowej: </p>	<p>uniemożliwienie penetracji stref ochronnych gniazda szczególnie w okresie lęgowym</p>	<p>nie wykonuje się zabiegów gosp.- strefa na powierzchni nieleśnej (użytek ekologiczny)</p>	

Tab 30. Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody (wg wzoru nr XXIII)

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
1.	<p>Rezerwat przyrody</p> <p>„Bór Wąkole im. Klemensa Kępczyńskiego” Obr. Wąkole oddz. 278h, 293b, 293c.</p>	Zachowanie powierzchni leśnej - boru z jałowcami na wydmach śródlądowych.	Bieżący monitoring mający na celu ocenę stanu zdrowotnego i sanitarnego drzewostanów, głównie wyst. szkodników pierwotnych.	Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 15 pkt. 1. W momencie zatwierdzenia Planu Zadań Ochronnych dla rezerwatu przyrody postępować zgodnie z zaleceniami
2.	<p>Obszary Chronionego Krajobrazu:</p> <p>„OChK Dolina Drwęcy” „OChK Niziny Ciechocińskiej”</p> <p>lokalizacja zgodna z wizualizacją na mapie walorów przyrodniczo-kulturowych oraz na mapie obszarów chronionych i funkcji lasu</p>	Ochrona terenów wyróżniających się krajobrazowo, o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowych ze względu na możliwość zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniona funkcją korytarzy ekologicznych	Zgodnie z planem UL	Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 24 pkt. 1.
3.	<p>Obszary Natura 2000:</p> <p>„Dolina Dolnej Wisły” oraz „Nieszawska Dolina Wisły”</p> <p><u>Siedliska przyrodnicze</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 6510 - Niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie Obr. Wąkole oddz. ██████████ 	Nie zalesiać	Nie wykonuje się zabiegów gospodarczych	W momencie zatwierdzenia Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 postępować zgodnie z zaleceniami

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
	<ul style="list-style-type: none"> 6120 – Ciepłolubne, śródładowe murawy napłaskowe Obr. Wąkole oddz. ██████████ 	Nie zalesiać	Nie wykonuje się zabiegów gospodarczych	W momencie zatwierdzenia Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 postępować zgodnie z zaleceniami
	<p>„Włocławska Dolina Wisły”</p> <p><u>Siedliska przyrodnicze</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 6510 - Niżowe i górskie łąki użytkowane ekstensywnie Obr. Wąkole oddz. ██████████ 	Nie zalesiać	Nie wykonuje się zabiegów gospodarczych	W momencie zatwierdzenia Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 postępować zgodnie z zaleceniami
	<p>„Cyprianka”</p> <p><u>Siedliska przyrodnicze</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 3150 – Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne 	Niedopuszczenie do zarośnięcia, wypłyenia i ładowacenia zbiornika wodnego	Nie wykonuje się zabiegów gospodarczych	W momencie zatwierdzenia Planu Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 postępować zgodnie z zaleceniami
4.	<p>Pomniki przyrody:</p> <p><i>Dąb szypułkowy</i> Obr. Dobrzejewice oddz. 41a</p> <p><i>Dąb szypułkowy</i> Obr. Dobrzejewice oddz. 94c</p> <p><i>Dąb szypułkowy</i> Obr. Dobrzejewice oddz. 97a</p>	Ochrona pomników przyrody w celu zachowania ich wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej i estetycznej	TP –Podczas wykonywania zadań gospodarczych na powierzchni, konieczne jest zapewnienie właściwej ochrony drzew pomnikowych	Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 45 pkt. 1.

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
	Kem „Zielona Góra” Obr. Dobrzejewlice oddz. 153Bh	Ochrona pomników przyrody w celu zachowania ich wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej i estetycznej	TP – 2,79 ha; CP – 1,15 ha (zabiegi pielęgnacyjne o charakterze przebudowy częściowej drzewostanu)	W celu ochrony obiektu przestrzegać zakazów: -rozkopywania i dewastowania powierzchni; -niszczenia drzewostanu i roślinności; -wznoszenia budowli; -wypasu zwierząt na terenie zadrzewionym; -zanieczyszczenia terenu i wzniesienia ognia
5.	Użytki ekologiczne: <ul style="list-style-type: none"> • „Opólnica” Obr. Dobrzejewlice oddz. 47a; • Obr. Dobrzejewlice oddz. 153Af, h; • Obr. Dobrzejewlice oddz. 194Bj, 195a; • „Zielona Kępa” Obr Wąkole oddz. 441a, b, c, d, 442a, b, c, d, f, 443a, b, c, d, f, 444a, b, c, d, 445a, b, c, d, f, g, h, j, 446a, b, c, d. 	Ochrona ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej.	Nie wykonuje się zabiegów gospodarczych	Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 45 pkt. 1.

Lp.	Lokalizacja zbioru drzewostanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddział, pododdział)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze drzewostanów o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony przyrody	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne (wskazania ochronne)
1	2	3	4	5
6.	<p>Zespół przyrodniczo-krajobrazowy:</p> <p>„Jar przy Strudze Lubickiej” Obr. Dobrzejewice oddz. 4a, b, c, d, f, g, h, i, j, k, l, m, n, sx, tx</p> <p><u>Siedliska przyrodnicze</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • 9170 – Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny 	<p>Ochrona fragmentu krajobrazu naturalnego i kulturowego ze względu na walory widokowe lub estetyczne</p>	<p>Wydz. leśne: 4f – brak wsk. 4i – brak wsk. 4j – brak wsk. 4m – brak wsk.</p> <p>Pozostałe wydz. nieleśne – bez wskazań gospodarczych</p> <p>4m – brak wsk.</p>	<p>Zgodne z Ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004r. (ze zmianami) Art. 45 pkt. 1.</p>

9. MAPA WALORÓW PRZYRODNICZO-KULTUROWYCH

Kartograficzną częścią programu ochrony przyrody są mapy: sytuacyjno-przeładowa walorów przyrodniczo-kulturowych wykonane na bazie mapy sytuacyjno-przeładowej funkcji lasu w skali 1:50 000, mapy przeładowe w skali 1:20 000 oraz mapy gospodarczo-przeładowe w skali 1:10 000. Treść tych map określa §111 instrukcji urządzania lasu. Wszystkie wymienione tam pozycje występujące na terenie Nadleśnictwa Dobrzejewice są umieszczone w formie numerycznej w ramach standardu LMN oraz zwizualizowane na wydruku tych map.

W Nadleśnictwie Dobrzejewice mapy walorów przyrodniczo-kulturowych zawierają lokalizację następujących szczegółów:

- o rezerwat przyrody;
- o obszary chronionego krajobrazu;
- o obszary Natura 2000;
- o pomniki przyrody;
- o użytki ekologiczne;
- o strefy ochronne ptaków;
- o stanowiska roślin chronionych;
- o siedliska przyrodnicze podlegające ochronie;
- o lasy ochronne;
- o bagna i torfowiska;
- o miejsca pamięci narodowej;
- o miejsca postoj;
- o ważniejsze obiekty kultury materialnej;
- o szlaki turystyczne;
- o ścieżki przyrodniczo-leśne.

Program Ochrony Przyrody wykonał zespół w składzie:

inż. Janusz Kiełczewski

tech. Tomasz Ciesielski

mgr inż. Zbigniew Szulikowski

Kierownik pracowni urządzania lasu

Kiełczewski
inż. Janusz Kiełczewski

inż. Janusz Kiełczewski